

Şehir ve her şey...

BÜTÜNŞEHİR

Yıl: 3 / Sayı: 13

Fiyatı: 20 ₺

Kent Kültürü Dergisi

**SAMSUN'DA MEVSİMLİK
TARIM İŞÇİLİĞİ**

Kaybolan bir Tarih
LADİK BEDESTENİ

SAMSUN'UN
Bir İl Olarak Portresi

Halk Aşığı
AŞIK KEMALİ BÜLBÜL

Psikiyatri

Prof. Dr. Ramazan Özçankaya
Ruh ve Sinir Hastalıkları Uzmanı

Hasta kabulüne başlamıştır.

Duygu Durum Bozukluğu ■

Psikotik Bozukluklar ■

Kaygı Bozuklukları ■

Aile terapisi ■

Uyum Bozuklukları ■

Erişkin Dikkat Eksikliği ve
Hiperaktivite Bozuklukları ■

Sosyal Kültürel ■

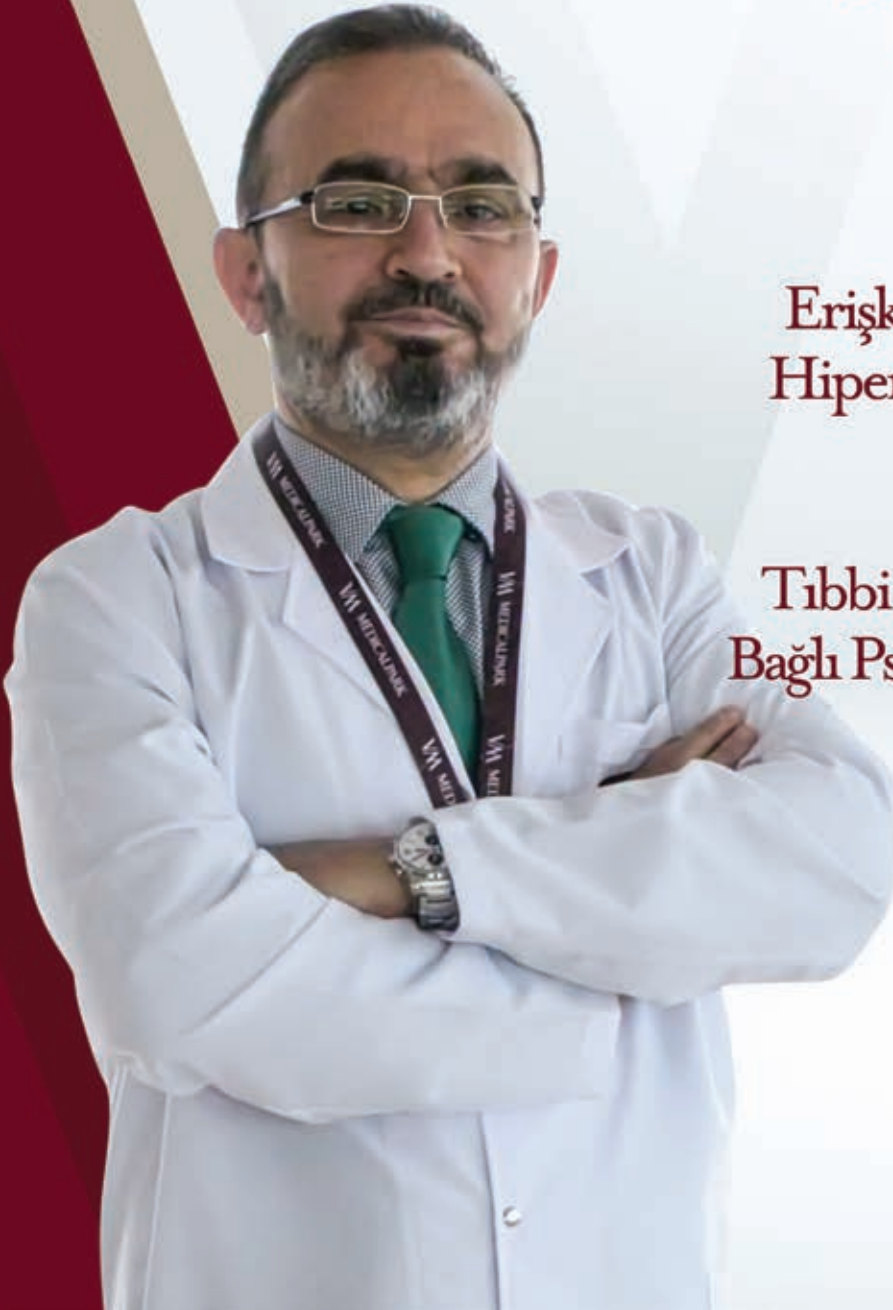
Uyum Bozuklukları

Tıbbi ve Diğer Hastalıklara ■

Bağlı Psikiyatrik Bozukluklar

Sosyo Politik ■

Psikiyatri Sorunlar

Yıl: 3/Sayı: 13
Ekim 2017

BÜTÜNŞEHİR

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlusu
Akasya Basın Yayın Tanıtım
Recep YAZGAN

Genel Koordinatör
Nuri AYAR
0552 202 80 18

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Cevdet YILMAZ
Prof. Dr. Bünyamin KOCAOĞLU
Doç. Dr. Önder DUMAN
Tevfik DEMİR
Recep YAZGAN
Mustafa KARAOSMANOĞLU

İletişim
Gaziler Meydanı Gelişen Han
No: 11 Kat: 3
İlkadım/Samsun
Tel: (0362) 432 12 01
butunsehirsamsun@gmail.com

Grafik Tasarım
Akasya Basın Yayın Tanıtım
0362 432 12 01

Baskı
Uğur Ofset
Pazar Mah. Şehit Nuri Urun
Sok. No: 48 İlkadım/Samsun
Tel:(0362) 431 52 55
www.ugurofset.com.tr

Baskı Tarihi
10.10.2017

Bütünşehir Dergisini Ebabel
Kitabevi, Endülüs Kültür Merkezi,
Deniz Kültür Merkezi
Selamet Kitap Kirtasiye'nden
temin edebilirsiniz.

Bütünşehir'den Merhaba 13 Yeniden Merhaba...

Uzun bir ara verdik.

Daha doğrusu vermek zorunda kaldık.

2016/Temmuz sayısının hazırlıkları sürerken birden o hain saldırı ve darbe girişimiyle ülke olarak karşı karşıya kaldık.

Darben milletimiz tarafından başarılı bir şekilde püskürtüldü.

Dışarıdan destekli içimizdeki Müslüman görünümlü katiller ve onların yandaşları bugün adalete hesap veriyor. Bundan dolayı milletimize ne kadar şükran duysak azdır ama bu darbenin oluşturduğu travmanın izlerinin daha uzun süre bizi etkileyeceği de aşikardır.

15 Temmuz 2016 darbe girişiminin başladığı saatlerden itibaren Samsunluların darbeye karşı başta Cumhuriyet Meydanı ve ilçe meydanlarına akın etmesi, darbe tehdidi bite-ne kadar meydanları terk etmemesi de her türlü takdirin üstündedir.

1919 yılında Kurtuluş Meşalesinin yakıldığı yer olarak tarihte yerini alan Samsun'un ve Samsunluların iradelerine, ülkelerine ve şehirlerine sahip çıkmasını da yine tarih gururla yazacaktır.

Şimdi gelelim dergimizin muhteviyatına.

Öncelikle bu süre içerisinde en çok muhatap olduğumuz 'ne zaman çıkacaksınız' sorusunun cevabını bu sayıyla sizlere vermiş bulunduğumuzu söyleyerek bundan sonra ara vermeden yayın hayatımızı sürdüreceğimizin de bilinmesini istiyoruz.

Bunun yanında bilinmesini istediğimiz diğer önemli husus da bu dergi kar amaçlı olmadığıdır.

Yazarlarımız da tamamen gönüllülük esasına göre dergimizdeki yazılarıyla şehir kültürüne ve tanıtımına katkı sağlamaktadır.

Dergimizin kapısı herkese açıktır. Ancak eksemiz Samsun-Şehir-Kültür-Medeniyet üzerine kuruludur. Günlük, anlık, siyasi yorumlara kapalıdır. Derdi Samsun'dur. Şehirdir, şehir kültürüdür. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren sürekli göç alan Samsun,1980li yıllardan sonra ise durağanlaşan nüfus yapısı bugün yerini sabit nüfusa bırakmış durumdadır.

Göçlerin durması ve nüfusun sabitlenmesiyle beklenen ortak şehir kültürü ve birlikteliği konusunda ise maalesef olumlu bir gelişme gözükmemektedir. Hatta iç göç ya da il dışı göçlerle şehrimizde yaşayanlar arasındaki kültürel ve yöresel savaşlar sıcak olmasa da soğuk bir şekilde ama şehri olumsuz etkileyecek şekilde devam etmektedir.

Bu yüzden Bütünşehir Dergisi ısrarla Samsun'a ve şehrin varlığına, zenginliğine, kültürüne vurgu yapmaktadır. Şehri ve şehrin insanlarını sevdirmeyi esas almaktadır. 15 Temmuz'da gösterilen birliğin, beraberliğin sürdürülmesinin önemine inanmaktadır. İşte o zaman Samsun ve Samsunlu için her şey çok daha güzel olacaktır.

Bu sayımıza göz atacak olacak olursak yine birbirinden kaliteli yazarlarımızın Samsun'a ve şehre dair yazılarını sizlerle paylaşıyorlar yine.

Prof. Dr. Cevdet Yılmaz; Samsun'da Mevsimlik Tarım İşçiliği,

Prof. Dr. Yavuz Bayram; Küçük Şeyler,

Doç.Dr. Önder Duman; Fantoma Mehmet'in Samsun Durağı,

İzzet Acarel hocamız; Ladik Bedesteni

Adnan Öz; Samsun'da Yaşamak,

Yrd. Doç Dr. Seyfullah Gül de Havza'da şu anda termal otel olarak hizmet veren otelin tarihini yazdı.

Yeni sayımızda buluşmak üzere hepinize saygılar sunuyorum.

Tevfik DEMİR

ANAKENT
KONUT

SAMSUN'A BAKIŞINIZ DEĞİŞECEK

Kalkancı Mahallesi 103. Sokak No:72 SAMSUN
Tel: (0362) 445 00 16

ANAKENT
KONUT

GALAKSİKENT

GÜVENLİ VE HUZURLU BİR YAŞAM

Hasköy Mahallesi Sarıpınar Sk. No:8 Canık / SAMSUN
Tel: (0362) 445 00 16

İÇİNDEKİLER

ŞEHİRDEN MERHABA 13	<Tevfik DEMİR> 03
Kaybolan bir Tarih Ladik Bedesteni	<İzzet ACAREL> 08
SAMSUN'DA YAŞAMAK!	<Adnan ÖZ> 12
Samsun'da Mevsimlik Tarım İşçiliği	<Prof. Dr. Cevdet YILMAZ> 14
SAMSUN AVDAN GERİ DÖNÜŞÜM MÜZESİ	<Akasyam Haber> 26
Asarcık / Biricik	> 28
KÜÇÜK ŞEYLER	<Prof. Dr. Yavuz BAYRAM> 29
Samsunlu Bir Hanım Yazar Fazıla Atabek	<Akasyam Haber> 30
Şehir Vazifeleri Samsun'un Bir İl Olarak Portresi	<Mustafa KARAOSMANOĞLU> 36
Samsun'dan Bir Halk Aşığı Geçti Aşık Kemali Bülbül (1928-2012)	<Ahmet SEVEN> 40
KURTULUŞ YOLU'NUN İLK BELGESELİNİN İZİNDE BENÇAKALLI'NIN HİKÂYESİ	<İbrahim YIYDIRIM-Mehmet KÖSEOĞLU> 48
"Meşhur Kasa Hırsızı" Fantoma Mehmet'in Samsun Durağı	<Doç. Dr. Önder DUMAN> 52
ÇARŞAMBA ŞEYH HABİL CAMİİ	<Servet ZEYREK> 56
Havza Firuzbey Medresesi	<Yrd. Doç. Dr. Seyfullah GÜL> 58
SAATHANE MEYDANI KAZI ÇALIŞMA ALANI NEDEN KAPATILIYOR?	<Akasyam Haber> 62
Bafra Tütün Müzesi'nde Tütünler Boy Verdi	<Oktay ZERRİN> 63
GELECEK NESİLLERE BIRAKACAK BİR SAMSUN KALMAYACAK!	<Mustafa Behçet HOROZOĞLU> 64
Türk Mûsikîsının Samsunlu Duayeni "Cavıt Ersoy"	<Öğr. Gör. Dr. Yıldırım AKTAŞ> 66
CUMHURİYET'E YOL ALAN GEMİ: BANDIRMA VAPURU VE GENÇLİK ŞEHİRİ	<Tahsin ÇAYIROĞLU> 70

Cumhuriyetimizin
94.yılı
Kutlu Olsun

Kaybolan bir Tarih **LADİK BEDESTENİ**

İzzet ACAREL

*Vardım Hint eline kumaş getirdim,
Açtım bedesteni sattım oturdum.
Sen benim başıma neler getirdin,
Ben senin kahrını çekemem gönül'*

Erzincon Türküsü

Kumaş, bir zamanların en önemli ve pahalı ticaret ürünü... Bu kumaş bir de "İpek" olunca daha da önem arz ediyordu. Taşındığı yollar çağa damgasını vurarak, "İPEK YOLU" nu oluşturmuştu. Bu yol ki; çevresinde birçok medeniyetin oluşması ve gelişmesi için çok önemli görev üstlenmiştir. İpek Yolu ile Doğu ve Batı kültürleri arasında köprü kurulmuş, köprü ile Doğu'nun zenginliği Batı'nın ticaretini ve uygarlığını geliştirmiştir.

Çin'den başlayarak Anadolu üzerinden Avrupa'ya kadar uzanan ünlü ticaret yolundan, başta ipek

ve baharat nakledilmiştir. Bu yol daha sonra sadece tüccarların değil, doğudan batıya, batıdan doğuya bilginlerin, orduların, fikirlerin, dinlerin ve kültürlerin yolu olmuştur. Bu uçsuz kervan yolu 15 asır boyunca doğu batı arasında çok önemli bir ticaret yolu olarak kalmıştır.

15 yüzyıllık uçsuz bucaksız yollarda ticaretin yapıldığı en önemli mekanlar olarak "Bedestenler" karşımıza çıkıyor. Ticari hayatın çekirdeğini oluşturan bu kompleksler zamanla kıymetli malların (mücevher, porselen, ipekli kumaş, silah vs.) alım-satımının

yapıldığı yerler haline gelmiştir. Elbette böylesi değerli malların satıldığı mekanların sağlam ve üstü kapalı olması kaçınılmaz olmuştur. Ayrıca bedestenlerin dış etkilere ve yangınlara karşı korunması amacıyla da bedestenler taştan ve içi dolu tuğlalardan yapılmıştır. İçlerindeki dükkanlar da özenle ve estetikle yapılmıştır. Bedesten esnafı güvenilir insanlardan oluşmaktaydı, bundan ötürü halkın değerli eşyaları emanet olarak bu dükkanlarda saklanabiliyordu. Bedestenlerin açılış ve kapanışlarının düzenli olarak yapılıyor olması da ayrıca dikkate değer bir durumdur.

Bu kadar uzun bir "giriş" ten sonra asıl konumuz olan Ladik ve yitirdiğimiz Ladik Bedestenini...

Geçtiğimiz günlerde Ladik eşrafından değerli büyüğümüz Terzi Bekir KİPER çalıştığım okula geldi. Ziyareti beni ziyadesiyle memnun etti. Allah Bekir Amcamıza sağlıklı, hayırlı, uzun ömürler versin. Ladik'imizin, çarşımızın "Ulu Çınarı, Hafızası" ile

buluşmuş ilken, Ladik'i konuşmak olmazdı elbette. Bedestenini konuştuk... Bizim ilgiyle yaklaşımımıza Bekir Amca, Bedesten'in üç kapısının olduğunu, kapıların her akşam kilitlendiğini, sabah namazına müteakip de dua ile açıldığını heyecanla anlatarak karşılık verdi. Ve yine devamında Kapalı Çarşı'nın ortasının yol olduğunu; bu yolun sağında ve solunda, hafifçe yüksekte dükkanların sıralandığını, bu dükkanlara bir iki basamakla çıkıldığını altını çizerek anlattı. Pazar yerlerinde olduğu gibi dükkanların bölmelerinin olmadığını önemle vurguladı. Ben burada dükkanların orta yoldan biraz daha yüksek oluşunu enteresan ve estetik bulduğumu ayrıca ifade etmek isterim. Yitirdiğimiz Ladik Bedestenimizin sıradan bir yapı olmadığını bir kere daha anladım ve çok üzüldüm. Neden şehrimizin markası, hafızası, değeri olacak olan ve bizi diğerlerinden ayıran, özgün şehir oluşumuza katkısı olacak olan şaheserlerimizi yok ederiz, anlamak

Bekir Amca, Bedesten' in üç kapısının olduğunu, kapıların her akşam kilitlendiğini, sabah namazına müteakip de dua ile açıldığını heyecanla anlatarak karşılık verdi. Ve yine devamında Kapalı Çarşı'nın ortasının yol olduğunu; bu yolun sağında ve solunda, hafifçe yüksekte dükkanların sıralandığını, bu dükkanlara bir iki basamakla çıkıldığını altını çizerek anlattı. Pazar yerlerinde olduğu gibi dükkanların bölmelerinin olmadığını önemle vurguladı.

mümkün değil. "Yıkmadan, yok etmeden, güncelleyerek şehrimizin özgün mimari yapısını, doğasını koruyamaz mıyız?" diye düşünmekten kendimi alamadım...

Ladik Bedestenini yapım tarihi hakkında kesin bir tarih söyleyemiyorum şimdilik... Fakat Evliya Çelebi (1611-1682) Seyahatnamesinde, Sadrazam Davut Paşa'nın (?-1498) hayratı olarak yapıldığı notuna rastlıyoruz. Davut Paşa 1483-1497

yıllarında II. Beyazıt döneminde (1481-1512) sadrazamlık yapmıştır. Enteresandır ki Ladik'imizde merkezdeki camii de Davut Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kaynaklardan edindiğim bilgilerde Davut Paşa'ya ait İstanbul haricinde sadece Üsküp'te bir hamam ve Ladik'teki bu iki yapı dikkati çekiyor. Ayrıca Ladik'te aynı yıllarda bir külliye (camii, medrese, hamam) II. Beyazıt'ın eşi Bülbül Hatun tarafından yaptırıldığı bilgisi de yine kaynak-

larda yer alıyor. (Külliye başka bir yazımda detaylı olarak anlatacağım.) Buradan Bülbül Hatun'un Ladik'e olan ilgisinin hayli fazla olduğu anlaşılmaktadır. İddiam odur ki; şehrin imarı için Vezir-i Azam Davut Paşa da kendisine destek vermiştir. Mimari yapı incelendiğinde, Ladik'in o yıllarda çevreye göre imar edildiği anlaşılmaktadır. Ne yazık ki daha sonradan meydana gelen depremler ve yangınlar sonucunda bir çok eserin yok olduğunu görüyoruz.

Konu bu kadar önemli olunca, bir başka bilge daha bulmak zorunluluğunu hissettik ve ilçemizin canlı hafızası, tarihçisi (Allah nazarlardan saklasın) İbrahim GÜMÜŞ'e (1934-) ulaştık. Rabbim İbrahim Amcaya sağlıklı, hayırlı, uzun ömürler versin. İbrahim GÜMÜŞ'ün babası Bedesten'de esnafılık yapmaktaymış. Hal böyle olunca Bilgemizin de çarşının her şeyine vakıf olması ve bunları bize ayrıntılarıyla anlatması mümkün oldu. İbrahim Amca, Bedesten'in, karşısındaki Davut Paşa Camii'ne 20 metre mesafede, 5 basamak (badal) merdivenin inişinde başladığını, son basamak bitiminden üç dört metrelik mesafeden sonra, iki kanatlı, dev bir kapının bulunduğunu, Bedestene girmeden son basamağın bitiminde Sulhi

ÖZMEN'in babası Mustafa'nın, tam karşısında sağda Güdelek İbrahim'in dükkanları olduğunu hiç tereddüt etmeden anlattı. İbrahim Amca'nın, Bedesten'in içinde sağdan sırasıyla Hacı Hafız'ın (Camii'nin İmamı), Bostancıların Gül Ahmet'in, Kör Hüseyin'in (Bostancıların Damadı), Ali TEMİZ'in (Rasim Temiz'in amcası), Ali Gümüş'ün (Topal Ali), Demircioğlu Ahmet'in, Karasakal Mustafa'nın (Mustafa TABLI'nın dedesi), Molla Mehmet'in (Azmi ÖZGEN'in babası), Sarı Hafız'ın, Polis Hasan'ın; soldan da sırasıyla, Şevket Yüksel'in (iki dükkan), Hacı Kaşif'in, Bostancının Akif'in, Kara Vezirin Mustafa'nın (Demircioğlu'nun Mustafa ile akraba) dükkanlarının olduğunu tek tek, sıra-sıra anlatmasına "Hay maşallah!" demekten kendimi alamadım. İbrahim Amca, Yeni Çarşı'ya (sola) açılan kapıdan sonra 5-6 dükkanın boş depo olarak kullanıldığını, orta yolun bitiminde, Taş han Çarşısına açılan giriş kapısı büyüklüğünde bir kapı daha olduğunu anlatarak devam etti. Ben ara ara kafama takılanları sordukça sohbetimiz derinleşti. İbrahim Amca'nın, Bedesten'in üstünün kemer şeklinde kapalı olduğunu, tavanında da belli aralıklarla aydınlatma amaçlı üç adet cam pencerenin bulunduğunu, Bedesten içerisin-

deki bütün dükkanların orta yol seviyesinden 60-70 cm yükseklikte olduğunu ve müşterilerin dükkanlara çıkmadan alış-veriş yaptıklarını, Bedesten'de başta ipek olmak üzere manifaturadan başka hiçbir şeyin satılmadığını, erkeklerin beyaz ipekten gömleklik kumaş, kadınlarında çarşaf (Çar) için siyah ipekten kumaş satın aldıklarını, Bedesten içerisinde mangallarda yakılan kömürle ısındığını, Bedesten'in sabah namazı sonrası dualar ile açıldığını, akşam namazından evvel kapanıp bekçi Seydi Dayı'ya Çarşının teslim edildiğini, Seydi Dayı'nın Bedesten'de yattığını, bekçi giderlerinin çarşı esnafı tarafından karşılandığını, bütün detaylarıyla, daha dünmüş gibi taze bir şekilde anlatması gerçekten çok ilginçti. Bedesten'in Ladik Deresinin üzerine yapıldığı hepimizin malumudur. Bedesten Camii'nin solun-

dan bugünkü kasaplar arastasına doğru akan dere üzerine inşa edilmiştir. O zamana göre doğru ve kaçınılmaz olan mimari tarzla, taşla derenin kapatıldığını, üstüne de Bedesten'in Horasan tuğla ve kireçle inşa edildiğini, tonoz taş duvarlarında kullanılan malzemenin de halk arasında söngüt taşı (sünger gibi delikli taş) olarak bilinen taş cinsinden olduğunu yine İbrahim GÜMÜŞ'ten öğrendim.

Yaklaşık beş asırlık bu şaheser 1943 depreminde kısmen zarar görmüş sonrasında da zamanın yerel yöneticileri tarafından yıkılmıştır. Günümüzde şehirler birbirlerine benzer yönlerinden çok özgün ve farklı yönleriyle dikkat çekmektedir. Özgün ve bizi diğerlerinden ayıran özelliklerimizin ortaya çıkarılarak yaşatılması özlem ve dileklerimle hoşça kalın...

Adnan ÖZ

SAMSUN'DA YAŞAMAK!

Daha sonra SCF dan seçilmiş Samsun belediye başkanı Boşnakzade Ahmet beyin istifası istenmiş Ahmet Bey de "Beni halk seçti istifa edersem onların iradesine saygısızlık olur sizin elinizde güç var siz beni görevden alın" demiştir.

Samsun tarih boyunca Türkiye'nin önemli şehirlerinden birisi olmuştur.

Samsun demokrasiye geçişte de ilklerdendir Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın ilk seçimde aldığı belediye başkanlıklarından birisi de Samsun'dur.

Daha sonra SCF dan seçilmiş Samsun belediye başkanı Boşnakzade Ahmet beyin istifası istenmiş Ahmet Bey de "Beni halk seçti istifa edersem onların iradesine saygısızlık olur sizin elinizde güç var siz beni görevden alın" demiştir.

Samsun iki ova ve iki ırmağıyla ülkenin önemli ekilebilir alanlarına sahiptir ama maalesef bu imkânlar gerektiği gibi değerlendirilememiş

ve ovalarımız neredeyse ormana dönmüştür.

Samsun geçmişte ticarete de önemli bir merkezdi.

Samsun'a toptancılar çarşısına alışverişe Çorum, Tokat, Amasya, Ordu, Giresun, Sinop gibi komşu illerden tüccarlar geliyordu.

Samsun fuarcılık alanında da markaydı. İzmir Fuarı'ndan sonra Samsun Fuarı ikinci sıradaydı.

Fuarımıza komşu illerden de hatırı sayılır ziyaretçinin geldiğini biliyoruz.

Sanayi kuruluşları bakımından da Samsun'a zamanında hatırı sayılır yatırımlar yapılmış bunlar barajlar, Çarşamba şeker fabrikası, Ladik

Çimento Fabrikası, Azot Gübre Sanayi, Türkiye Bakır İşletmeleri ve en önemlilerinden biri de Samsun Tütün İşletmeleri gibi.

Daha sonra Çarşamba Şeker Fabrikası hariç bu önemli işletmelerin hepsi özelleştirilmiş, Çarşamba Şeker ise özelleştirme kapsamında olduğu halde ve diğer bütün kamunun şeker fabrikaları özelleştirildiği halde öylece atıl bir şekilde bırakılmış durumda.

Bu olumsuzluklara rağmen Samsun çok kıymetli insanları yetiştirmeyi başarabilmiş bir şehirdir.

Hukuk alanında da dünya çapında Ordinaryüs Profesör olan Ali Fuat Başgil de Samsunluydu.

Spor'da da önemli isimler yetiştirmiş, bir Yaşar Doğu Dünyayı titretmiş, bir Mustafa Dağıstanlı kısa süren güreş hayatında üç defa Dünya şampiyonluğunu kazanmış.

Futbolda da önemli işler yapan Tanju Çolak Avrupa gol kralı olarak göğsü-

müzü kabartmış.

Müzik alanında da Orhan Gencebay gibi kitleleri peşinden sürükleyip her devirde ve her yaşta insanın ilgiyle dinlediği bir sanatçıyı da yetiştirmeyi başarmıştır.

Komedi ve tiyatro alanında da Levent Kırca ve Ferhan Şensoy gibi iki ünlü ve yetenekli markayı Türk tiyatro ve sahnelerine kazandırmış bir şehirdir Samsun.

Yine Samsun devrinin en önemli sanatçılarından olan ve Çarşamba'yı sel aldı gibi onlarca sanatçının seslendirdiği dillerden düşmeyen parçanın kahramanı Yıldırım Çınar'ı da bu şehir yetiştirmiştir.

"Çok sesli ve çok sazlı hafif Türk sanat müziği" denilen türün öncüsü olan İsmet Nedim'de Samsunludur ve dillerden dillere dolaşan besteler yapmıştır.

Turan Taşan da Türk sanat müziğine kazandırdığı onlarca eserle Samsunlu sanatçılar kervanına katı-

lanlardan biridir.

Sinemayı da boş geçmeyen Samsun bu alanda da saygın bir isim yetiştirmiş Mehmet Aslantuğ da Samsunlu bir aktördür.

Ve tabii ki Cemal Safi; Cemal Safi bu şehrin yetiştirdiği en önemli şairdir. Cemal Safi'nin Türk Dil Kurumu tarafından Türkçeyi en etkin ve güzel kullanan şair diye ödüllendirildiğini de bilmemiz gerekir.

Görüldüğü gibi birçok yeteneği yetiştirmiş birçok alanda iz bırakmış Samsun'un son yıllarda hiçbir alanda kimseyi yetiştirememiş ve hiçbir alanda da iz bırakamamıştır. Samsun her geçen gün geriye gidiyor, Samsun her geçen gün kan kaybediyor bunun sebebini merak edenler olabilir ama görünen o ki Samsun şehri her alanda eskiyle kıyaslanmayacak kadar geridedir.

Başka bir deyişle emsallerimiz aya çıkarken bizim yaya kalışımızın sebebi merak konusudur.

SAMSUN'DA MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLİĞİ

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ

Mevsimlik ya da sezonluk göçün birçok çeşidi vardır. Tarım işçisi göçü, inşaat işçisi göçü, turizm/yazlıkçı göçü, yayla göçü, öğrenci göçü, bir kısım emekli ve yaşlı vatandaşımızın yazın köye kışın şehre göçü bunlardan ilk akla gelenlerdir.

Giriş

Samsun ili nüfus hareketleri, yani göçler açısından adeta bir laboratuvar gibidir. İç ve dış, zorunlu ve gönüllü, daimi ve mevsimlik gibi ana başlıklar altında ele alınan başlıca göç çeşitlerinin hemen her çeşidine Samsun'da rastlanır. Bunlar içinde yılın belli bir döneminde insanların ekonomik gerekçelerle bir yerden başka bir yere geçici olarak gitmesi, işi bittikten sonra geri dönmesi literatürde "mevsimlik" ya da "sezonluk göç" olarak isimlendirilmektedir. Bu göçler il içi, iller arası, bölgeler arası olabildiği gibi, ülkeler arası da olabilmektedir. Örneğin, Gürcistan'dan ülkemize çay ve fındık toplamaya gelenler ulusla-

rarası mevsimlik işgücü göçüne tipik bir örnektir. Bütün göç çeşitlerinde olduğu gibi, mevsimlik göçlerin de, çıkış ve varış yerleri üzerinde derin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkileri olur.

Mevsimlik ya da sezonluk göçün birçok çeşidi vardır. Tarım işçisi göçü, inşaat işçisi göçü, turizm/yazlıkçı göçü, yayla göçü, öğrenci göçü, bir kısım emekli ve yaşlı vatandaşımızın yazın köye kışın şehre göçü bunlardan ilk akla gelenlerdir. Bu göç çeşitlerinin hepsi Samsun'da görülmekte, Samsun bu anlamda hem göç veren hem de göç alan bir il pozisyonundadır. Örneğin, fındık hasadı sezonunda Samsun adeta boşalmaktadır.

Özellikle eylül ayı başlarında çarşı pazardaki tenhaliği kime sorsanız "millet fındık toplamaya gitti" cevabı ile karşılaşılması bu yüzdendir. Yine Kavak, Asarcık, Salıpazarı gibi ilçelerin köylerinde yazın genç erkek nüfusa rastlanmayışı o yörelerden büyük şehirlere doğru olan inşaat işçisi göçü ile ilgilidir. Bu makalede bunlardan sadece mevsimlik tarım işçiliği incelenmiştir. Yine burada da konu daraltılmış, ikisi de aynı amacı taşımakla birlikte, fındık toplama sezonunda Samsun'dan Doğu Karadeniz illerine (Ordu, Giresun, Trabzon'a) doğru olan göçlere değinilmemiş, sadece Güneydoğu illerinden Samsun'a (fındık hasadı için Çarşamba ve Terme'ye, sebze tarımında çalışmak için de Bafra'ya) gelen mevsimlik tarım işçileri üzerinde durulmuştur.

1.Türkiye'de mevsimlik tarım işçiliği

Türkiye'de işgücü piyasasındaki en sıkıntılı kesimlerden biri de mevsimlik tarım işçileridir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre sayıları 300.000 civarında olduğu belirtilen mevsimlik gezici tarım işçilerinin fiilen kayıt dışılar ve aileleri ile birlikte en az bir milyonluk bir nüfusu kapsadığı tahmin edilmektedir. Bu insanlarımız; çıkış ve varış yerleri arasındaki mesafenin uzaklığı, ulaşımında yaşanan güçlükler, göç alan ve göç veren yerler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklar, çalışma zamanı konakladıkları ikamet yerlerindeki (çadır ve prefabriklerin kurulduğu alanlardaki) doğal ve beşeri şartların uygunsuzluğu, kadın işgücü, üreme ve bebek sağlığı, yollarında getirmek zorunda oldukları yaşlı ve engelliler, çocuk işçiler, emek sömürüsü, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, beslenme, hijyen ve sağlık sorunları, ibadet imkanlarının kısıtlılığı, eğitim eksikliği vb. sayısız sorunlarla iç içe bu faaliyeti

sürdürmekte, bu halleri ile toplumun en dezavantajlı kesimlerinden birini oluşturmaktadırlar. Bu yüzden bu kesimin sorunlarını çözmek, ulaşım ve barınma şartlarını düzenlemek üzere ilk olarak 2010'da 27531 sayılı Resmî Gazetede 2010/6 sayı ile "Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilmesi" konulu Başbakanlık Genelgesi yayınlanmış, ilave olarak da "Mevsimlik Tarım İşçileri Eylem Planı" - (METİP) hazırlanmıştır. Bu genelge ile ilgili illerin valilerine önemli sorumluluklar yüklenmiş, bu illerin valiliklerine olası problemlerin çözümü için bütçeden kaynak aktarılmış, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı başkanlığında diğer ilgili bakanlıkların da katılımı ile "Mevsimlik Tarım İşçiliği İzleme ve Değerlendirme Kurulu" oluşturulmuştur. Son olarak bu yıl 2017/6 no.lu Başbakanlık Genelgesi ile konuya tekrar dikkat çekilmiş, bu kesimin sorunlarının yerinde çözülmesi için ilgili illerin valilikleri ve bunlara bağlı alt kurumlara görevleri hatırlatılmıştır.

Gelen işçilerin karşılaştıkları sorunların başında ulaşım gelmektedir. Yıllarca kamyon kasalarında ve kapalı araçlarda üst üste seyahat eden bu kişiler alınan tedbirlerle günümüzde daha insani şartlarda seyahat etme imkânı bulmuşlardır. Fakat iş sahası olan tarım alanları ile konaklama yerleri arasındaki ulaşım problemi önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Ulaşım hariç tutulduğunda, ilgili taraflara uygulanan anket sonuçlarına göre¹, diğer problemler (sırasıyla % olarak); 1. Aynı zaman dilimi içinde hem ev hem tarla işleri yapma (89,6), 2. Tuvalet-banyo sorunu (76,8), 3. Gerekli hallerde sağlık hizmetine erişememe (66,8), 4. Temiz içme-kullanma suyu bulamama (63,8), 5. Yeterli ve denge-

1 Zeynep Şimşek (2012) *Mevsimlik Tarım İşçilerinin ve Ailelerinin İhtiyaçlarının Belirlenmesi Araştırması 2011*, UNFPA, Yay., Ankara

Yıllarca kamyon kasalarında ve kapalı araçlarda üst üste seyahat eden bu kişiler alınan tedbirlerle günümüzde daha insani şartlarda seyahat etme imkânı bulmuşlardır. Fakat iş sahası olan tarım alanları ile konaklama yerleri arasındaki ulaşım problemi önemli bir sorun olmaya devam etmektedir.

li beslenememe (62,2), 6.Çocukların bakımı (64,4), 7.Aşırı sıcak ya da soğukta çalışma (62,6), 8.Elektrik olmaması (55), 9.Çocukların okul sorunları (53,5), 10.Hak edilen ücretlerin zamanında ödenmemesidir (53,6). Bunlara ek olarak bizim tespit ettiğimiz; özellikle Karadeniz Bölgesi'nde aşırı yağışlarda çadırlarda barınma imkânlarının güçleşmesi, çadırların kurulduğu ırmak yataklarında sel ve taşkın riski ile karşılaşılması gibi faktörler de diğer sorunlardır.

Türkiye'de gezici mevsimlik tarım işçilerinin büyük çoğunluğu Şanlıurfa ve Adıyaman illeri nüfuslarına kayıtlıdır. Bu iki ilin dışında az ya da çok bir miktar gezici tarım işçisine hemen her ilde rastlanır. Birinci derecede gittikleri yerler; Adana, Konya, Ankara, Kayseri, Sivas, Hatay, Gaziantep, Giresun illeridir. Yoğunluk olarak ikinci derecede gidilen iller ise; Mersin, Antalya, İzmir, Aydın, Muğla, Bursa, Sakarya, Düzce, Eskişehir, Samsun, Ordu, Amasya, Çorum, Kırşehir, Aksaray gibi illerdir. Son yıllarda mevsimlik işçilere Doğu Karadeniz illerimizde Gürcü ve Azeri işçiler; ihtiyaç duyulan hemen her ilde (Suriye iç savaşı sonrası bu ülkeden yurdumuza sığınanlar vesilesiyle) Suriyeli ve Iraklı sığınmacılar da eklenmiştir. Hattâ bu son grubun daha düşük ücretle çalışması Güneydoğu illerimizden gelen yerli işgücü piyasasını daralttığı bile söylenebilir.

Tarım işçileri Mayıs ayında daha okullar kapanmadan yola çıkarlar. Mevsimine, iline, hasadı yapılacak ürüne ve hepsinden önemlisi işgücüne ihtiyaç duyulan yerlerdeki taleplere ve bu talepler doğrultusunda işgücünü organize eden araçların (dayıbaşılının) yönlendirmelerine göre bütün yaz boyunca bir yerden diğerine hareket ederler.

Türkiye genelinde çalışma takvimine bakıldığında; ekimden nisana kadar

(kış ayları boyunca) narenciye; haziran-eylül aylarında pamuk; ağustos-eylül aylarında antepfıstığı; eylül, ekim ve Kasım aylarında şeker pancarı; Mayıs, Temmuz ve Eylülde çay; Ağustos ve Eylül aylarında da Karadeniz Bölgesinde fındık tarımında çalışmaktadırlar.

Samsun'a gelen mevsimlik işgücü Terme, Çarşamba, Salıpazarı ve Tekkeköy'de Ağustos sonu Eylül başlarında fındık tarımında çalışırken, Bafra'da Mayıs-Eylül ayları arasında sebze tarımında çalışmaktadır.

2. Çarşamba ve Bafra ovalarında mevsimlik tarım işçiliği

2.1.Tarihsel geçmiş

Samsun'da özellikle Çarşamba ve Bafra ovalarında tarım işçiliğinin geçmişi yaklaşık 100 yıl kadar geriye gitmektedir. Özellikle 1877-78 Osmanlı-Rus Harbinden sonra hem Kafkasya kökenli Müslüman nüfusun Anadolu'ya göçü, hem de Rusların Doğu Karadeniz'den Batıya doğru ilerlemeleri esnasında Artvin, Rize ve Trabzon yöresindeki bir kısım nüfusun Samsun'u mesken tuttuklarını görüyoruz. Cumhuriyetin ilk yıllarında Çarşamba ve Bafra ovalarının henüz drenajının yapılmamış olması buradaki verimli arazinin işlenmesini engelliyor, ovaların bataklık kesimlerinde bulunan yoğun doğal bitki örtüsü de tarım için yer kazanımını ve toprakla mücadeleyi güçleştiriyordu. Daha o yıllarda Samsun dışından insan gücüne ihtiyaç ortaya çıkmıştı. İşte o yıllarda Çarşamba ve Bafra ovalarına gelenler bu topraklarda kalıcı hale geldiler. Zamanla drenaj sorunlarının da çözülmesi ile bitkisel üretim arttı ve bu durumda ek tarım işçisine ihtiyaç duyuldu. Kültürel yakınlık nedeni ile özellikle Rize ve Trabzon'dan topraksız köylüler tarım alanlarında çalış-

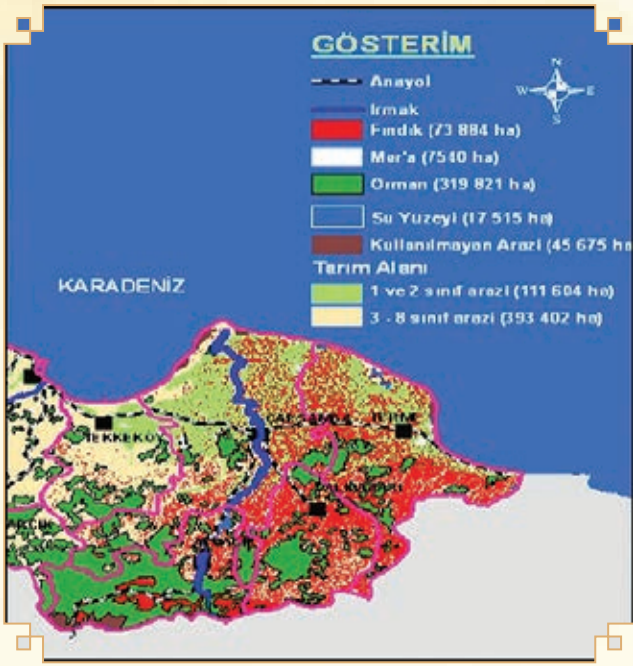
mak için Samsun'a gelmeye başladılar. Zamanla bu göç kalıcı hale gelse de uzun yıllar mevsimlik olarak devam etti. Örneğin bir zamanlar (1950'lere kadar) Terme çayı ve Yeşilırmak'ın denize döküldükleri ağır kısımlarında Doğu Karadeniz'den kayıklarla gelen tarım işçilerinin teknelerini bağladıkları geçici iskeleler vardı. Bunlar ilkbaharda yöreye geldiklerinde ırmak kenarına kazık çakar, teknelerini bağlar, ovaya dağılırlardı. Sonbahara doğru yani sezon sonunda (yarıcı olarak veya mahsul karşılığı çalıştıkları için) elde ettikleri ürünleri teknelerine yükler tekrar Trabzon'a, Rize'ye geri dönerlerdi. Bu şekilde bir yıldan diğerine mekânı tanımaya başlayan mevsimlik tarım işçileri ertesi yıl bir önceki yıl çalıştıkları topraklara tekrar çalışmaya gelirlerdi. Bu böyle uzun yıllar devam etti. Daha sonra bu nüfus zamanla Samsun'da kalıcı hale geldi. Bugün ova yüzeyinde yer alan köylerde rastladığımız Trabzon ve Rize kökenli kırsal nüfusun kaynağı büyük ölçüde bu tarım işçiliğine dayanmaktadır².

2.2. Çarşamba Ovası ve çevresinde fındık tarımı³

Bilindiği gibi dünya fındık üretiminin yaklaşık % 70'i Türkiye'de gerçekleştirilmektedir. Başlıca üretim alanı ise Trabzon'dan başlayarak Sakarya'ya kadar uzanan Karadeniz Bölgesi kıyı kuşağıdır. Ekolojik olarak Karadeniz Bölgesi'nde kıyı çizgisinden itibaren kuzeye bakan yamaçlar üzerinde 500 m yükseltiye kadar olan saha Türkiye

² Şüphesiz bu konuda hatırası olan kişilerden halâ yaşayanlar vardır. Vakit geçirmeden bu kişilerin geliş ve o dönemlerde ovalardaki tarımsal faaliyetler hakkında bilgiler derlenmeli, bu değerli bilgiler Samsun Kent Müzesi'nin arşivinde görsel ve yazılı materyal olarak yerini almalıdır.

³ Samsun'da görülen mevsimlik tarım işçiliği büyük oranda Çarşamba Ovası ve çevresinde fındık tarımına, çok küçük ölçekte de Bafra Ovasında sebze tarımına dayanmaktadır. Bu nedenle aşağıda ağırlıklı olarak Çarşamba Ovası ve çevresine fındık hasadı için gelen işgücü üzerinde durulmuştur.

Şekil 1. Çarşamba Ovası'nda fındığın yayılışı
(Kaynak: Samsun Valiliği)

Foto 1. Fındığın Çarşamba Ovası'nda batı yönde

fındık bahçelerinin % 85'ini ve fındık çiftçisinin de % 90'ını barındırır.

Bu alan üzerinde en fazla üretim yapılan yerler de Giresun, Ordu ve Düzce illeridir. Samsun bu iller içinde daha geri sıralarda gelir. TÜİK'e göre 2015'de Samsun il genelinde 64.731 üretici 90.623 ha alanda yaklaşık 91.000 ton fındık üretmiştir. Samsun Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre 2016 yılı rakamları ise yaklaşık aynı miktar saha üzerinde 61.740 ton olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam ülke toplam üretimi olan 468.000 tonun yaklaşık % 13'üne denk gelmektedir.

Samsun'da özellikle son 30 - 40 yılda fındık tarımı eğimli arazilerden süratle ovalara doğru genişlemiştir. Nitekim Samsun'un nispeten dağlık ve engebelik yapıya sahip Ayvacı, Salıpazarı, Tekkeköy gibi ilçelerini bir kenara bırakırsak, Çarşamba Ovası'nda Çarşamba ve Terme ilçelerinin (Yeşilirmak Deltası gibi Türkiye'nin birinci sınıf tarım alanlarının) bulunduğu bu sahada çok hızlı bir yayılış gösterdiği görülür (Şekil 1, Foto 1-2).

2.3.Mevsimlik işçi ihtiyacı

Çarşamba Ovası'nda arazi parçalı, işletme başına üretim az, mevcut

Foto 2. Fındığın Çarşamba Ovası'nda yayılışı. Birinci sınıf tarım alanları süratle ekili halden dikili hale geçiyor.

tarım sahaları miras sisteminin de etkisiyle küçüktür. Bütün yıl toprakla uğraşılmasına rağmen topraktan elde edilen gelir az ve bir yıldan diğerine istikrarsız bir gidiş söz konusudur. Bu durum kırsal nüfusu, ülkemizde çiftçi nüfusun karşı karşıya olduğu diğer sorunların da etkisiyle, daha garantili olarak gördükleri fındık tarımına geçişi hızlandırmakta, "ekili alanların dikili hale gelmesi" olarak özetlediğimiz süreç sonunda köylü köyden bağımsız hale gelmekte, kırsal nüfus tarım alanlarını terk ederek şehirlerin yolu-

nu tutmaktadır.

Köyler boşaldıkça fındık toplama mevsiminde işçiye ihtiyaç duyulmakta, işçi açığı mevsimlik olarak bölgeye gelen işçilerden karşılanmaktadır. Fakat mevsimlik işgücüne talep istikrar ve süreklilik arz etmemekte, çok sayıda faktör bu süreci doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir.

Fındık bahçesi sahipleri Nisan ayında ağaçlara bakıp rekolte tahmini yapmakta, bu tahminlere bakarak o yılki fındığı kendilerinin toplayıp

Foto 3-4: Fındık bahçelerinde zemini temizlemek için kullanılan makineler. Bu makine sayesinde zemin temizleniyor, fındıklar temiz zemine silkeleniyor, sonra aynı makine ile vakum yöntemiyle yerdeki fındıklar torbalara dolduruluyor, ek işgücüne gerek kalmıyor (Kaynak: Anonim).

toplayamayacaklarına karar vermektedirler. Şayet bolluk görünür de, bu kadar fındığı kendilerinin toplayamayacağına karar verirlerse araçlarla, en geç mayıs sonu - haziran başında fındık toplama günü belirlenmektedir. Ardından Urfa ve Adıyaman'daki daha önceden tanıdıkları dayıbaşılarla irtibata geçmektedirler. Temmuzun 15'inde dayıbaşılar telefonla aranmakta ve "bana 3 gün için 20 kişi lazım" diyerek, çalışma günleri belirlenmektedir. Bu şekilde anlaşma sağlanmakta, bilahare ağustosun 15'inde de işçiler gelmeye başlamaktadır.

Bu arada haziran ve temmuz aylarında imkânı olanlar işçi yevmiesini azaltmak için fındık bahçesine girerek dip temizliği yapmakta, bu yolla işçiye duyulan ihtiyaç azaltılmaktadır. Bunun için günümüzde üflemlerli motorların kullanılmaya başlanması mevsimlik işgücü göçünün geleceği açısından çok önemli bir gelişme olarak dikkati çekmektedir (Foto 3-4).

Fındık sezonu geldiğinde de yine işçiden tasarruf etmek ve bu yolla daha az yevmiye vermek için tarlaya girilmekte, dallar silkelenip fındık yere dökülmektedir. Daha önce dip temizliği yapılmış yerlerden fındık toplamak daha kolay ve daha hızlı olmakta. Böylece 20 kişinin yaptığı işi 5 kişi yapıyor, diğer bir ifadeyle işçilik dörtte bire düşürülüyor. Gelen işçiler

sabahtan akşama kadar yerdeki fındığı toplamakta, bu durumda günde 1 ton fındık toplanabilmektedir. Öteki türlü, sabahtan öğlene kadar işçiler silkleme yapmakta, öğlenden akşama bunları (yerdekileri) toplamakta, işçilik süresi ve buna bağlı olarak maliyet ikiye katlanmaktadır. Böylece iki işçi daha fazla çalıştıracakken buna gerek kalmıyor. Fındık silkelenince 1-2 gün yerde kalıyor ama önemli değil. Bu arada sık sık bahçeler kontrol edilerek hırsızlık riski de azaltılıyor.

Rekolte düşük olduğunda işçi çağırılmıyor, aile kendisi topluyor. Fakat durumu iyi olan, gücü kuvveti olan böyle yapıyor, yani kendi işini kendi yapıyor, işçi çağırıyor. Kimsesi bulunmuyorsa, fındığı toplayacak gücü de yoksa işçi çağırılıyor. İç göçler nedeniyle köylerde genç kalmadı. Tarla sahibi yaşlıysa, yardım edecek çocuk yoksa ya da var da yardım için köye gelmiyorlarsa bunlar da işçi çağırıyor. Genellikle çok arazisi ve fındığı olanlar işçi çalıştırıyor.

Konu hakkında mülakat yaptığımız Çarşamba Muratlı köyünden bir vatandaşımız; önceki yıl kendi fındık bahçesini tırmık ve süpürge ile kendisinin temizlediğini, üflemlerli sırt motoru ile döküntüleri topladığını, bunları küreklerle çuvallara ve arabaya doldurup bahçeden uzaklaştırdığını böylece işçiden tasarruf ettiğini söylemiştir. Aynı kişi yine önceki yıl bah-

çesinden 3,5 ton fındık topladığını, bunun için işçiye ihtiyaç duyduğunu, Güneydoğu'dan gelen işçileri çalıştırdığını belirtmiştir. Fakat geçen yıl fındık bahçesine kısım kısım geceleri sis çöktüğünü, bunun fındığı yaktığını, bu nedenle mahsulün 2 ton azalarak 1,5 tona düştüğünü, fındık az olunca da işçi çağırmadığını, aile fertleri olarak yaklaşık 60 dönüm bahçede 6 işçi ile 17 günde kendi fındıklarını topladığını, böylece işçi çağırdığında 3.500 lira para verecekken bu paranın kendi cebinde kaldığını ifade etmiştir.

Şehirlerde yaşayan ve ücretli olarak kamu veya özel sektörde çalışan fındık bahçesi sahipleri kendi fındıklarını kendileri toplayacaksa ya da işçiye toplatacaklarsa işin başında durmak için tatillerini veya yıllık izinlerini fındık sezonuna göre ayarlamaktadırlar.

Samsun'da inşaat işlerinde usta ve çalışkanlıklarıyla ünlü Kavaklılar da son yıllarda fındık toplama işine girmişler, bunlar süratle il dışından gelen işçilerinin yerini almaya başlamışlardır. Kavaklıların; 4-5 kişilik grup oluşturup sabah bir taksiyle gününbirlik gelip, gün boyu çalışıp, yevmiyelerini alıp akşam gitmeleri, şayet iş bitmezse ertesi gün tekrar gelerek işi bitirmeleri, çok iyi organize olup adeta mobil ekip gibi çalışmaları, böylece çadır yeri, elektrik, su, tuvalet vb ihtiyaçlarının olmaması, inşaat işçiliği yaparak hayatlarını kazandıkları için

bedenen de çalışmaya alışık olmaları gibi hususlar onlar için başta gelen tercih edilme sebepleri olmaktadır. Yerli işçiler, özellikle Kavaklılar tarlaya kendilerine ait arabayla geliyorlar. 65 liranın 15 lirası yola gidiyor ellelerine (65 liradan) net 50 lira kalıyor. Güneydoğudan gelenler tarlada ika-met ettikleri için onlar yol parası vermiyor. Bu durumda yerli işçi dışarıdan gelen işçiden daha fazla alıyor görün-se de ulaşım gideri çıkarıldığında yev-miye eşitlenmiş oluyor.

İşveren gözüyle bakıldığında;

Yerli işçiler daha iyi çalıştıkları için ter-cih ediliyor. Güneydoğulu işçiler yerli-ler kadar işi bilmiyorlar. Güneydoğulu işçilerle pazarlık dayıbaşı ile yapıyor, onlar iki yevmiye komisyon alıyorlar. Gruptan biri yemek yapmakla görevli, işveren ona da bir yevmiye veriyor. 16 yaş altı çocuk çalıştırmak yasak, onla-ra yevmiye de yok. Çocuklara bakmak için bir kişi konak yerinde kalıyor. 15 kişi çalıştıran bir işveren (1 kişi çadırdaki çocuk baktığı için) 16 kişi yevmiyesi veriyor. Çocukları tarlaya getirmek yasak olduğundan, işveren ceza alma-mak için bir yevmiye fazla vermeyi göze alıyor. Aydınlatma için elektrik ve yemek pişirmek için yakacak ihtiyaç-ları işveren tarafından karşılanıyor.

Mevsimlik işçilerin önemli bir sorunu da beslenmedir. Genellikle un çuval-ları ile geliyorlar yufka yapıp yiyorlar, kesinlikle ekmek almıyorlar. Sebze zamanı olduğu için köylü sebze veri-yor. Elektrik evlerden kablo ile ücret-siz (hayrına) veriliyor. Akşamları tamamen kendi içlerine kapanıyorlar. Dayıbaşının dışında ağalık sistemini sürdürenler de var. Bazen dayıbaşı yerine ağa çalışanları organize ediyor, grupları yönlendiriyor, arada komisyo-nunu alıyor.

Yerli işçiye de yevmiye + 1 ekmek veri-liyor. Bu 1 ekmek parası toptan veri-

15 kişi çalıştıran bir işveren (1 kişi çadırdaki çocuk baktığı için) 16 kişi yevmiyesi veriyor. Çocukları tarlaya getirmek yasak olduğundan, işveren ceza almamak için bir yevmiye fazla vermeyi göze alıyor. Aydınlatma için elektrik ve yemek pişirmek için yakacak ihtiyaçları işveren tarafından karşılanıyor.

liyor, her bir kişiye günlük 1 ekmek parası, yani 1 lira veriliyor. Bu sembolik bir durum. Nasılsa başlamış ve zaman-la âdet haline gelmiş. Tarla sahibi yerli işçiye ekmek-yemek vermiyor, gelen-ler kendi imkânları ile yiyecek ihti-yaçlarını karşılıyor, bu 1 ekmek parası hariç.

Araştırmalarımız sırasında bizim tes-pit ettiğimiz diğer sorunlar ise;

Fındığın verimi yılda yıla değişmekte, bu durum işgücüne olan talebi de yıl-dan yıla değiştirmektedir. Hava yağışlı ise vatandaş fındığını bir an önce top-lamak istemekte, bu durum belli günler içinde işçiye talebi maksimum seviyeye çıkartırken, hava iyi ise işveren yavaş yavaş (acelesi olmadığı için) kendisi toplama yoluna gitmektedir. Fındık az olduğu yıl kişi kendisi toplamakta, işçi-

ye hiç ihtiyaç duymamaktadır. Şehir ve kasabalarda oturanlar işçi taleplerini kendi çevrelerinden karşılama yoluna gidebilmektedir. Bu işte çalışan işçiler, memurlar, okul harçlığını çıkarmak için yazın çalışan öğrenciler vardır. Bazen yerel işçiler de kullanılmaktadır. Bunlar aynı köyden olup fındığı olmayan ya da az olan kişiler olabilmekte, kendi fındıklarını topladıktan sonra işçi ola-rak komşu bahçelere gitmektedirler. Bunlar daha profesyonel ve konaklama problemleri olmadığı için işveren açı-sından daha caziptir. Çünkü tarlalara en az zararı vermektedirler.

Bazı yıllar (ör. 2014'te) olduğu gibi, fın-dığın fiyatı artınca daha önce önem-siz görünen "kardeşler arasında bu yıl fındığı kimin toplayacağı meselesi" önemli hale gelmekte, bu durum aile içi geçimsizlik ve hatta cinayetlere varan sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Hırsızlıklar artmakta, güven kaybolmaktadır. Fakirin hakkı⁴ kuralı bile ihlal edilmekte, komşular arası adli sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Yerel ortamdan kaynaklanan bütün bu sorunlar mevsimlik işçiler tarafından tam olarak algılanamamaktadır. Onlar Çarşamba Ovası'nı büyük bir fındık bahçesi, binlerce köylüyü de sanki tek bir işverenmiş gibi görmekte, ova içinde yaşanan mekânsal ve sosyo ekonomik problemleri görememekte-dirler. Üstüne üstlük siyaset ve medya da bu durumu anlayamamakta, ya da anlamak istememekte, konu çok farklı boyutlarda değerlendirilebilmektedir.

Örneğin; GBT uygulamaları "Kürtlere kimlik soruyorsunuz", rekolte düşük olduğu için işçi çağırmadığınız yıl "Karadeniz Bölgesi'ne bu yıl göç yasaklandı" gibi haberler kasıtlı olarak etnik fitne yaratılmak istenmektedir.

4 Bahçe sahibi fındığı topladıktan sonra fakirlerin tarlaya girmesine izin verir. Onlar da kıyıda köşede kalmış fındığı toplar ondan az da olsa bir gelir elde eder. Yerel halk buna "fakirin hakkı" adını vermektedir.

Foto5. Çarşamba'da Kaymakamlık ve Belediye'nin ikamet yeri olarak seçtikleri Suat Uğurlu Baraj Gölü kıyısından mevsimlik tarım işçilerine ait çadırlar.

Foto6. Suat Uğurlu Baraj Gölü kıyısından mevsimlik tarım işçilerine ait çadırlarda günlük hayat.

Hâlbuki Devlet teröre karşı tedbir almak, hem gelenlerin hem de bölge halkının güvenliğini sağlamak zorundadır. Yerel idarenin gösterdiği konaklama yerleri bile problem haline getirebilmektedir. Bölgede boş arazinin olmayışı, mevcut dere kenarlarındaki ikamet alanlarının tarlalara uzaklığı, bölgenin yağışlı olması nedeniyle yağmurlu havada çadırların ıslanması vb. olumsuz şartların kötü niyetli kişiler ve medya tarafından kasıtlı olarak abartıldığı görülmektedir.

2.4.Mevsimlik işçilerin karşılaştığı sorunlar

Tarla küçüldükçe ve gelir azaldıkça gelen işgücü aradığını bulamamakta, sürekli işveren değiştirmek zorunda kalmakta, bir ekip bir tarlada en fazla ancak iki gün çalışabilmekte, bu ise geçici iskân sahaları (çadır kurulan yerler) ile irtibatlı olumsuz etkilemektedir. Karadeniz Bölgesi'nde zaten yerleşilmemiş alan kalmadığı, hatta derelerin taşkın yatakları bile (sel vakalarında oluşan can ve mal kayıplarında da görüldüğü gibi) iskân edilmiş olduğundan, gelen mevsimlik işçiler için konaklama yeri bulmak başlı başına büyük bir problemdir. Veleve ki böyle bir yer bulundu, bu sefer buradan tarlalara ulaşmak çok zaman almaktadır. Gruplar ayrı yönle ve bahçelere gideceğinden ulaşım ve ulaşım aracı sorunu ortaya çıkmaktadır.

Mekân geniş tarlalar küçük olunca konaklama yeri problemi had safhaya çıkmakta, grupların aileler şeklinde parçalı değil de, büyük kalabalıklar şeklinde olması arazi sahibini endişelendirmekte, kimsenin böyle geniş bir arazisi olmadığı için bu gruplar ancak belediyelerin ya da kaymakamlıkların gösterdikleri geçici yerlerde konaklamaları mecburiyetini doğurmaktadır. En önemlisi bunların köylerin uygun yerlerinde konaklamalarını da köylü istememekte çünkü işme suyu, tuvalet ve günlük yaşam gereksinimleri ve bütün bunlardan kaynaklanan çevre kirliliği nedeniyle, bu kadar kalabalığı barındıracak bu tür uygun yer bulmak neredeyse imkânsız hale gelmektedir (Foto 5-6).

Güneydoğu illerimizden gelen vatandaşlarımızın anlamakta zorlandığı hususlar da vardır. Bunlardan bazıları şunlardır;

Konaklama yerleri muhafazalı ve insan onuruna yakışır olsun isteniyor. Bu geniş düz alanların bulunması ve buralarda prefabrik yapılaşma demek, çadırkent kurulması demek. Böyle bir yerleşim kurmak akılcı ve coğrafi şartlara uygun değil. Çünkü hem ideal yer bulmak, hem de oradan gününbirlik tarlalara ulaşmak (geliş-gidiş yapmak) zor.

Çocuk işçiliğinin önlenmesi gerekiyor, fakat gelenler çocuklu aileler ve

çocuklarıyla geliyorlar. Okullar tatil olamadan yola çıkıyorlar. Aileleri tarlada işleyen çocuklara okul ortamı sağlanması lazım, devletin bu yöndeki gayretini bir kısım medya "çocuklar asimile ediliyor" diye haber yapıyor.

İşçi ücretlerinde ayırım yapılıyor deniyor. Halbuki gelenler amatör yerliler profesyonel. Her iki kesimin eşit ücret alması mümkün değil. Üstelik Karadeniz Bölgesi'ne işçiler artık sadece Güneydoğu'dan değil, Gürcistan'dan da geliyor. Bunlar daha çalışkan, daha az problemlili ve çok daha verimli çalışabiliyor. Bu durumda işverenin tercihi bunlardan yana olabiliyor. Üstelik bunlarla (örneğin Gürcülerle) bölge halkının kültürel yakınlığı da var.

Bölgedeki parçalı yapıyı bilmeyen, işçilerin bir tarlada en fazla 3-4 gün çalıştıkları, sonra işveren (tarla sahibinin) değiştiği gerçeğini görmezden gelip, işvereni tek zannedip işçilerin sendikal örgütlere üye olmalarını, işverene karşı haklarını savunmalarını talep edecek kadar coğrafya bilgisi yoksunu bilim insanı, yazar, gazeteci ve siyasetçiler var. Bunlar kışkırtıcı yayınlar yaparak toplumsal barışı dinamitlemek istemektedirler.

Don olayları vb hava durumlarına bağlı olarak fındık rekoltesi düştüğünde o yıl işçiye ihtiyaç duyulmaktaki, vatandaş az olan ürünü kendi-

si toplamaktadır. Fakat bir önceki yıl bölgede çalışıp bir sonraki yıl yine fındık toplamak üzere bölgeye gelmeyi planlayanlar, kendilerine bekledikleri talep gelmeyince bunu "kendilerinin Karadeniz Bölgesi'nde istenmediği" şeklinde çarpıtabilmektedirler.

Doğu ve güneydoğudan gelen şehit haberleri ve çatışma ortamı ister istemez bu bölgelerden gelenlere karşı bir önyargı oluşturmaktadır. Bazen de teröristlerin mevsimlik işçilerin arasına karışarak bölgeye sızma girişimlerinde bulunması, bu tür haberlerin medyada yer alması ister istemez bölge halkı arasında mevsimlik işçilere karşı önyargı oluşturmaktadır.

Tüm bu hususlar işçiler açısından haklarının korunması, mağdur olmamaları ve daha insancıl bir ortam hazırlanması için iş sahasının bulunduğu yerlerdeki yerel ve merkezî otorite aracılığı ile gerekli tedbirlerin alınması ve işveren üzerinde baskı kurulması isteğini doğurmaktadır. Bu ise iş süresinin kısalığı, işin az, işvereni bir değil, yüzlerce binlerce tarla sahibinden oluşması nedeniyle mümkün değildir.

Meseleye işveren açısından bakıldığında ise küçük ve parçalı araziler ve gelir düşüklüğü nedeniyle işçiye talep yıllar geçtikçe azalmakta, bu iş her bir aile işletmesi için adeta günübirlik yapılan bir iş haline gelmektedir. Bu durum ise her mevsim çok uzak mesafelerden maale büyük umutlarla yöreye gelen işgücüne hayal kırıklığı yaşatmakta, bazen de yerel halk ile sürtüşmelere sebep olmaktadır.

Gelenler zaman içinde çevreyi algılamakta, başka alanlarda da çalışma imkânları bulabilmektedirler. Örneğin Bafra ovasında sebze tarımında çalışan mevsimlik işçiler görülmeye başlanmıştır. Bafra Ovası'nda Şeyhören köyünde 100 civarında tarım işçisi yaklaşık 10 yıldır yaz mevsiminde yaklaşık

4 ay süreyle Şanlıurfa – Viranşehir'den buraya gelmekte, sebze tarımında çalışmaktadırlar. Konteynırlarda kalan işçiler köye uyum sağlamış olup, her yıl aynı şekilde aynı işler için geliş gidiş yapmaktadırlar (Foto 7-8-9-10).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Samsun'da, özellikle Çarşamba Ovası'nda mevsimlik işçiler fındık tarımına bağlı olarak bölgeye gelmektedir. Ova süratle ekili halden dikili hale geçmekte, bu sürecin devamına bağlı olarak köyler boşalmaktadır. Karadeniz Bölgesi'ndeki eğimli alanların fındığa terk edilmesi uygun, Çarşamba gibi verimli alanların fındık tarımına ayrılması son derece üzücüdür. Türkiye tarımındaki istikrarsızlık ve mahsulün pazara ulaştırılamaması, bölge içi ve dışı pazarlama imkânlarının zorluğu, üreticinin küçük, kooperatifleşmenin zor, girdi fiyatlarının yüksek olduğu bu ortamda çiftçi çiftçilik yapmak istememekte, tarlasına fındık dikip şehre göç etmektedir. Şehirde çalıştığı iş asıl geliri, yıldan yıla fındıktan elde ettiği gelir de yan ve ek gelir olmaktadır. Bu durumda şehirden gelen piyasaya erken sürülen çok miktarda fındığın fiyatları düşürmesine bakmaksızın ucuz-pahalı fındığı satıp okullar açılmadan geldiği yere dönerken, köyde kalan üreticinin fındıkta yüksek fiyat beklentisi boşa çıkmakta, bütün bunlar 2017 yılı eylül ayı itibarıyla hep beraber şahit olduğumuz fındık fiyatında görülen spekülasyon haber, yorum ve oyunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Diğer yandan, köyler boşaldıkça fındık mevsiminde bunları toplayacak işgücü açığı ortaya çıkmakta, bu ise mevsimlik işgücü talebini doğurmaktadır. Don olayları vb. iklim şartları fındığın yıllık üretimini istikrarsızlaştırmakta, yıldan yıla rekoltedeki

Foto 7-8-9-10.

Bafra – Şeyhören köyünde mevsimlik tarım işçilerinin çalışma ve barınma şartları.

değişimlere bağlı olarak işçi talebi azalıp çoğalmaktadır. Yine aynı kentleşme süreci kırdaki nüfusun göç etmesini sağlayarak fındık toplama mevsiminde kırdaki işgücü açığını ortaya çıkarabilmektedir. Havaların iyi olup olmaması da fındık toplama süresini belli günlere sıkıştırmakta ya da uzatmaktadır. Bu durum işçiye talebi sadece mevsimlik değil, günlük olarak da arttırmakta ya da azaltmaktadır.

Zamanla miras yoluyla topraklar küçüldüğünden büyük parseller parçalanmakta, işçi çağırmak yerine kişiler kendileri toplamak istemektedirler. Parseller küçüldükçe işveren sayısı artmakta, işçilerin ve onların dayıbaşılarının muhatap olacakları kişi sayısı artmakta, işyeri sayısı artmakta, bu kadar parçalı bir yapı içinde gelen işçilerin karşılaştıkları problemlerin çözümü zorlaşmaktadır. Bölgeye gelen mevsimlik işçiler ise tüm bu olayların dışında, adeta olaylardan habersiz çoluk çocuk geldikleri bu topraklarda uygun barınma yerlerinde, uygun çalışma koşullarında en yüksek ücretle çalışmak ve memleketlerine mutlu bir şekilde dönmek istemektedirler.

Güneydoğudan gelenlerle en çok dil problemi yaşanıyor. Bu kişiler Adana'da falan belki o kadar problem yaşamıyorlar. Çünkü oralarda Kürtçe, Arapça bilenler var, fakat Karadeniz Bölgesi'nde dil uyuşmazlığı var ve bu durumda da yine yerli işçi tercih ediliyor.

Gözlemlerimize göre işgücü talebi yıldan yıla azalmakta, mevcut işgücü talebi yerel çevreden sağlanmaktadır. Bir süre sonra dışarıdan özellikle güneydoğudan gelen işçiye talep kalmayacaktır. Çünkü bölgedeki işsizlik, ve çalışanlar dâhil fındık toplama mevsiminin yaz tatillerini denk gelmesi ek gelir ihtiyacı olan

kişileri aşına oldukları bu sektörde çalışmaya ve ek gelir temin etmeye zorlamakta bu da işgücü açığının daha çok yerel çevreden karşılanması sonucunu doğurmaktadır.

Yine tahminlerimize göre; Güneydoğu illerimizden işgücü gelmesi durur mu? Bizce durmaz. Çünkü 10 yıl önce Güneydoğu'dan işçi gelmiyordu. Yerli işçinin yevmiyesi artınca Güneydoğu'dan gelmeye başladılar. Aynı işi kim daha ucuz yaparsa o tercih edilir. Bir ara Güneydoğulu işçi çalıştırmak için sıra bulunmuyordu, o kadar talep vardı. Etnik meseleler çıkınca çekinceler arttı, daha az talep edildiler. Bölgede zaten işsizlik var, o yüzden de yerli işçiye döndü. Şartlar tekrar eskiye dönerse yine Güneydoğu'dan işçi gelir.

Özellikle son birkaç yıldır Samsun'da Kavaklı işçilerin mevsimlik işgücü piyasasına girmesi Güneydoğudan gelen ve gelecek olan işçilerin önünü kesmiştir. Kavaklılar şayet daha kârlı bir alan bulup başka yere gitmez de fındık mevsiminde işgücü piyasasına girmeye devam ederlerse gelecekte bu alanda onlar rakipsiz olacaktır. Çünkü (başta barınma yeri ve diğer sorunlar olmak üzere) hemen hiçbir problem üretmeden doğrudan sonuç odaklı çalışmaktadırlar.

Her geçen yıl daha da gözle görülür hale gelmeye başlayan fındıkta makineleşme gelecek açısından işgücü piyasasını etkileyecek gibi görünmektedir. Daha önce eğimli yamaçlar nedeniyle makinelerin bu tür yerlerde randıman vermesi sonucu piyasaya uzak kalan İtalyanlar, Çarşamba Ovası'nda büyük bir potansiyel keşfetmiş görünmektedirler. Yörede yaşamış bir tecrübe olarak, daha önceki fındık ayıklamanın başlı başına

bir sorun olduğu dönemde Termeli makineciler tarafından üretilen "fındık patozu" makinesinin gösterdiği başarı nedeniyle üretici, fındığın toplanması aşamasında da makine kullanımına sıcak bakacaktır. Kırsal kesimde daimî yaşayan nüfusun giderek azalması da fındıkta makineleşmeyi teşvik edecektir. Fındık toplama makineleri başta düz araziler olmak üzere 2017 yılı itibarıyla bölgeye hızlı bir giriş yapmış bulunmaktadır. Bu teknolojik gelişme dışarıdan işgücüne ihtiyacı azaltabileceği gibi, mevsimlik işgücü piyasasını da olumsuz yönde etkileyebilir.

Yıldan yıla rekoltenin değişmesi, artma ya da azalma durumuna göre fındığın fiyatının değişmesi, bazı yıllar çiftçinin harcadığı parayı bile çıkaramaması, fındık tarımına güveni de azaltmış, bu durum tarla ve parsel büyüklüklerinin küçülmesine paralel olarak bazı ailelerin fındık bahçelerine fındık hasadı yapmaya değil de sıra turizmi yapmaya gitmeleri gibi bir sonucun doğmasına sebep olmuştur. Bu ve benzeri durumlar fındık üreticisinin birlik ve beraberliğini etkilemekte, birlikte hareket etme ve hak ettikleri ücreti alma konusunda gerçek ihtiyaç ve hak sahiplerinin davalarında tüccara ve diğer piyasa aktörlerine karşı yalnız kalmalarına neden olmaktadır.

Diğer yandan; fındık dikim alanları tarım alanları aleyhine genişlemeye devam etmektedir. Misal, Terme'ye bağlı İmamalısı köyünde, 10 yıldır çeltik yapan bir vatandaşımız bu sene fındığa geçiyor. Köyde fındık ve çeltik var. Arazi tuzlu, taban suyu yüksek. 10 yıldır çeltik ekmiş fakat beklediği kârı elde edememiş. Çeltiğin masrafı çok, şu an diğerlerine (özellikle çeltiğe göre) en masrafsız fındık diyor. 30 sene önce 20 yıl boyunca fındıkcılık yaptı, çeltik

fiyatlarının artması ile 10 yıl önce fındığı söküp çeltiğe geçti. Fakat artık yeter diyerek, her yıl zarar ettiğini belirtip bu sene tekrar fındık dikmeye, yani fındığa geçiş yapmaya karar verdi. Çiftçimiz, çeltikle geçen 10 sene zarfında toprağın fındık için kendini yenilediğini düşünüyor. Aradan geçen 10 yıl zarfında drenaj kanalları ile taban suyu seviyesi biraz daha düşmüş. Artık fındık olur diye düşünüyor. Çünkü eskiden drenaj kanalı yoktu, su tarlada kalıyordu, bu da fındığı olumsuz etkiliyor, çeltiğin önünü açıyordu. Fakat drenaj sisteminin gelişmesi durumu değiştirdi, artık fındık dikebilirim diyor.

Bu son gelişmeler Çarşamba Ovası'nda, özellikle Terme civarındaki çeltik tarımının da geleceğini fındık belirleyecek gibi görünmektedir. Bu ise fındık dikim alanlarının daha da genişlemesi demektir. Benzer şekilde daha önce Çarşamba Ovası'nda geniş yer kaplayan kavakçılık artık bitti. Olanlar da kesip fındığa geçiyor. Böylece ova toprakları doğudan batıya doğru süratle fındık dikili hale gelmeye devam ediyor.

Ekili alanların fındık tarımı ile dikili hale gelmesi, çiftçinin bir yıl boyunca toprağa bağımlılığını ortadan kaldırmakta, sezonluk hale getirmektedir. Bu durum kırdan kente göçü kolaylaştıran faktörlerden biridir. Çeltiğin yerini fındığın alması gibi nedenlerle kırdan nüfusun azalması ise fındık toplama mevsiminde ek işgücüne ihtiyaç doğuracaktır.

Daha çok ve daha verimli çalıştıkları, yeme-içme derdi olmadığı, dil problemi yaşamadıkları, yevmiye fiyatlarında da belirgin bir fark bulunmadığı için yörede yerli işçi tercih edilmeye başlanmıştır. Yakın geçmişte etnisitenin aşırı vurgulanması, Güneydoğu'daki

Ekili alanların fındık tarımı ile dikili hale gelmesi, çiftçinin bir yıl boyunca toprağa bağımlılığını ortadan kaldırmakta, sezonluk hale getirmektedir. Bu durum kırdan kente göçü kolaylaştıran faktörlerden biridir. Çeltiğin yerini fındığın alması gibi nedenlerle kırdan nüfusun azalması ise fındık toplama mevsiminde ek işgücüne ihtiyaç doğuracaktır.

çatışmalar, şehit cenazeleri gibi problemler Güneydoğu'dan gelen işçilere karşı ilk baştaki sempatiyi azaltmıştı. Rekoltenin düşük olması ile işgücüne olan talebin azalmasıyla Güneydoğu'dan talep edilen işçi sayısı bu yıl çok az oldu. İşçiye talep olduğunda da bu talep daha çok yerli işçi ile giderildi. Gelecek ve sonraki yıllarda mevsimlik işgücüne talebi yine rekolte ve fındık fiyatları belirleyecek gibi görünüyor.

Rekoltenin düşmesi fiyat artışı beklentisini, fiyat artışı da fındıkta kârlılığı, bu da işçi çalıştırma imkânlarını arttırması ihtimalini doğurmaktadır. Fakat aynı düşük rekolte fazla işçiye gerek duyulmamasına, bu nedenle de fındığın aile fertleri tarafından toplanması sonucu işçi ihtiyacının azalmasına neden olmak-

tadır. Nitekim 2016 yılında rekolte düşmüş, buna bağlı olarak fındık fiyatlarının artacağı ümit edilmiş, fakat beklenti gerçekleşmemiştir. Rekoltenin fazla olması durumunda ise, böyle yıllarda bir yandan işçi çalıştırılması zorunlu hale gelirken, diğer yanda bu tür bolluk (arzın talepten fazla olması durumu) fındık fiyatlarının düşmesine sebep olarak, tarla sahipleri tarafından çalıştırılacak işçi sayısında tasarrufa gidilmesine neden olmaktadır.

Fındık fiyatları istikrarsızdır. Fındık fiyatları artmadığı gibi, enflasyona rağmen her geçen yıl geri gidiyor. Üç sene önce fındık 22 liraydı. Geçen sene 15 lirayı geçmedi. 2016 sezonu için fındık ilk piyasaya çıktığında 14,5 lirayken sonra 10,5-11 lira civarında oldu. Bu yıl (2017) ise fiyat 10 liranın da altına düştü. Bu olumsuz gelişmeler bölgenin geleceğini yakından ilgilendirmektedir.

Burada bizim **"fındık sarmalı"** olarak adlandırdığımız bir durum söz konusu. Buna göre; fındık ilk toplanıp piyasaya girdiği günlerde yüksek oluyor. Büyük şehirlerden gelenler geri dönecekleri için hemen satmaya başlıyorlar. Bu arada belli başlı fındık üretim merkezlerinde meydanlara caddelere "ey vatandaş fındığı satmak için acele etme, fiyatı düşürme" pankartları asılıyor. Fakat zaman kısıtlı, okullar açılacak, yıllık izin bitmiş, fındığı koyacak/depolayacak yer olmadığı için büyük şehirlerden gelen ve kırsal kesimdekiler gibi asıl geliri fındık olmayan gurbetçiler bu ikazlara aldırış etmiyor. Tüccar geri dönecek olan gurbetçilerin elindeki fındığı alıyor. Bu arada piyasa fındığa doyuyor. Akabinde tüccar elindeki fındığa güvenerek kendini naza çekip piyasadan gerekli alımı yapmayarak fındık fiyatlarının düşmesini sağlıyor. Geçen yıl gur-

betçi 12 liradan sattı gitti, sonrasında fındık 10 liraya kadar düştü. Yerli üretici de fiyatın düştüğünü görüp fındığı elinde tutuyor. Kasım-aralık aylarına kadar bekletiyor. Tarımsal destek kredisiyle falan devir daim yapıyor nihayet sürdürülemez (borçlar çevrilemez hale gelince) o da piyasaya sürmeye başlıyor.

Bu arada piyasada fiyat yükselmiyor. Çünkü tüccar durumu bildiği için *nasıl olsa üretici artık devir daim yapamayacak mecburen satacak* diye bekliyor ve nitekim öyle oluyor. Fındık fiyatı yerinde saymaya devam ediyor. Şayet üretici aralık ve ocak aylarını atlatabilirse şanslı. Çünkü o zaman fındık fiyatı gerçekten artmaya başlıyor. Fakat bu arada üreticide fındık kalmamış oluyor. Bu yüzden de piyasaya fındığın az girmesi fındık fiyatının tekrar artmaya başlamasına sebep oluyor. Fakat bu kez de çiftçinin elinde fındık kalmadığı için bu durum üreticinin işine yaramıyor. Ancak istisnai olarak elinde fındık tutabilmiş olanın işine yarıyor.

Bu süreçte hem tüccar hem üretici birbirini test ediyor. Dayanamayan çiftçi ucuz fiyattan mecburen satıyor ve piyasadan çekiliyor. Dayanabilen ise birkaç ay hatta 1-2 yıl kadar fındığı elinde tutup en uygun zamanı ve en iyi fiyatı bekliyor. Böyle bir ortam bulduğunda satarak daha fazla kâr ediyor. Fakat bunu yapabilen çiftçi sayısı toplam üretici içinde çok az sayıda.

Arazi çalışmalarımız sırasında elinde 2 yıldır fındık tutan üreticilere rastladık. İhtiyacı yok, fırsat kolluyor. Fındığın 2014'te 22-23 liraya kadar çıkması bu tür kişilerde böyle bir beklenti doğurmuş. Tekrar 22 lira olmasa da (şu an 8-10 lira) belki 15 lirayı geçer diye bekliyorlar. Banka faizleri köylü için düşük olduğundan, borçlarını krediyle aktar çevir

yapıp, fındığı piyasaya sürmeyen bu kişiler halâ beklemede. Fakat bir yanda banka faizi devam ediyor, diğer yanda şu an için bütün beklentilerin aksine fındık fiyatı artmıyor. Çıkmaza giren üretici bazen böyle bir durumda krize girip elinde ne var ne yok ucuz pahalı zararına satmak zorunda kalabiliyor. Bu arada nisan ayına doğru ağaçlara bakılacak. Fındık rekoltesi tahmini yüksekse bu kişiler mecbur elindekini çıkaracak, çünkü bolluk demek fiyatların düşmesi demek. Şayet don vb. olur da fındık rekoltesinin düşük olabileceği tahmini yapılırsa bu kez eldeki fındık bekletilecek.

Fındık fiyatlarını tüccarlar belirliyor. Burada çiftçinin fındık fiyatı üzerinde hiçbir söz hakkı yok. Çarşamba Ovası'nda fındık genellikle Çarşambalı ve Termeli tüccarlara satılıyor. Çiftçi ihtiyaç duydukça gidip kendisi veriyor. Büyük tüccarlar, şayet fındık çoksa üreticinin ayağına geliyor. Numune alıp laboratuvarlarında randımanına bakıyor, işine gelirse köye kamyon gönderip fındığı aldırıyor. Bu büyük üreticiler için böyle. Küçük üreticilere (az fındık için, yani 1-2 ton için) tüccar gelmiyor, fakat 10 ton için geliyor. Fındık organik olursa fiyatı biraz daha yüksek oluyor, fakat organik yapan yok.

Bütün bunların dışında; miras yoluyla parçalanmanın engellenerek fındık bahçelerinin giderek küçülmesinin önüne geçilememesi, bu nedenle büyük üretici değil sürekli daha küçük üreticilerle karşı karşıya kalınması, üretici sayısının yıldan yıla artmasına karşılık, bunların çok büyük kısmının küçük üretici olması nedeniyle güçlü kooperatifleşme vb. yollarla fındıktan daha fazla gelir elde edilebilecek üretici birliklerinin kurulamayışı, lisanslı depoculuk vb.

yöntemlerle fındık fiyatının istikrarlı hale getirilememesi, yıllık rekolte farkı, fiyatlardaki istikrarsızlık, uluslararası rekabet, fındığı üreten fakat uluslararası piyasada fiyatını belirleyen ülke olmayışımız, son yıllarda büyük alıcılardan olan bir şirketin fındıkta rakibimiz olan İtalyanların eline geçmesi, bunun getirdiği kuşku ve endişeler, fiyatların aşağı doğru gitmesi durumunda çiftçi lehine hareket edilememesi vb bütün bu hususlar halen devam eden ve yakın gelecekte de çözümünü pek mümkün görünmeyen problemler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Velhasıl, var mı yok mu diye tartıştığımız "fındık politikamız" yeniden sorulanmalı, başta devlet, üreticiler ve bilim insanları olmak üzere ilgili taraflar bir araya gelerek dünya fındık merkezi olma ve fındık piyasasını elimize geçirmek için ne gerekiyorsa yapılmalıdır. Özellikle eğimli yamaçlarda fındığın aynı zamanda erozyonu önleyen bir bitki olduğu, fındıktan elde edilen gelirin bölge insanı için halen başka bir alternatifinin henüz olmadığı, kırsal kesimde bir miktar nüfus kalmışsa bunun da fındık geliri sayesinde olduğu gibi hususlar da unutulmamalıdır.

Bütün bunlar yapılırken Türkiye'nin en dezavantajlı gruplarından biri olan ve bizim ucuz sebze-meyve yememiz için hayatlarından fedakarlıkta bulunan mevsimlik işçilerin durumu da göz ardı edilmemelidir. Onların yaşam şartları ve gelir düzeylerinin iyileştirilmesi, insanca yaşam sürmeleri, geldikleri yerlerde güvenlikleri en üst düzeyde sağlanmalıdır. Bu kişilerin ülke çapında birlik ve beraberliğimizin de bir sigortası oldukları unutulmamalı, Başbakanlık genelgeleri doğrultusunda bu kesimle ilgili gereken tedbirler acilen alınmalıdır.

AŞAĞIÇINIK HANIMLAR KONAĞI ve KIR DÜĞÜN SALONU

**Değişim
bizimle
başladı**

Hasan TOGAR
Tekkeköy Belediye Başkanı

SAMSUN AVDAN GERİ DÖNÜŞÜM MÜZESİ

Akasyam Haber

Samsun Avdan Katı Atık Sahası katı atık ayrıştırma, depolama, biyogaz toplama ve elektrik enerjisi üretimi ile atık su arıtma tesislerinin bulunduğu, özellikle ilk ve orta öğrenim okullarının eğitim amaçlı gezilerinin ilgi odağı olan bir proje.

UrbAr Kentleşme ve Mimarlık tarafından tasarlanan geri dönüşüm müzesi, Samsun Avdan Katı Atık Sahası girişinde bulunuyor.

"Samsun Avdan Katı Atık Sahası katı atık ayrıştırma, depolama, biyogaz toplama ve elektrik enerjisi üretimi ile atık su arıtma tesislerinin bulunduğu, özellikle ilk ve orta öğrenim okullarının eğitim amaçlı gezilerinin ilgi odağı olan bir proje.

Mimari projesi UrbAr Kentleşme ve Mimarlık Ofisi tarafından hazırlanan Geri Dönüşüm Müzesi katı atık sahası girişinde, idari bina ile kantar binası arasında kalan ve üst kotta katı

atık sahası ve çöp depolama işleminin seyredilebildiği, Samsun kent merkezine kadar manzarası olan boş alanda yapıldı. Geri dönüşüm müzesinde arka fonda, dolgu alanı, çöp ayrıştırma fabrikası ve elektrik jeneratörleri gözlemlenebiliyor.

Müze ziyaretçilerin karşılandığı ve tesis hakkında bilgilendirildiği bir yapı olmanın ötesinde "atıkların dönüşümü" teması ile geri dönüştürülebilen atıkların ayrıştırılması ve geri kazanılması, atıkların değerlendirilmesi, iklim, çevre ve ekonomiye olan etkileri hakkında farkındalık yaratmayı hedeflemekte. Ser-

gide pet, plastik, alüminyum, cam gibi atıkların geri dönüşüm süreçleri gerçek malzemeler ile eğlenceli bir biçimde anlatılıyor. Organik atıkların katı atık dolgu sahasında depolanması, işlenmesi ve ortaya çıkan biyogazın elektrik enerjisi üretiminde kullanılması süreçleri posterler, maketler ve yerleştirmeler ile anlatıyor. Kalıcı serginin yanı sıra geri dönüşüm temalı, öğrencilere yönelik yarışma ve sergiler düzenleniyor.

Dönüşüm müze yapısı soyut ve heykelsi bir bina - aynı zamanda hem bina hem peyzaj unsuru olması amaçlandı. Bükülerek farklı dolaşım katlarını birbirine bağlayan döşeme plakları ile yapıya biçim verildi. Zemin kat plağı bükülerek girişi karşılayan bir amfi basamak işlevi alıyor. Çatı plağı bükülerek zemindeki kesintisiz dolaşımın sürekliliğini sağlıyor ve çatı terasına ulaşıyor. Müzeye araçlarla gelen ziyaretçi grupları öncelikle amfi basamaklarda ilk sunumu dinledikten sonra sergi salonunun gezilmesi ve sonrasında çatı terasından katı atık sahasının gözlemlenmesi ile gezi senaryosunu tamamlamaktadır.

Yapının tamamı brüt beton malzeme ile yapıldı, işçilik, bakım ve işletme maliyetleri yüksek değil. Taşıyıcı brüt beton perde duvarlar, inşaat aşamasında kontrplak kalıpların kurulması, betonun dökülmesi ve kalıpların sökülmesi ile yapının betonarme inşaatı tamamlandığında aslında bina ve iç mekan da ortaya çıkmış oldu, geriye sadece geniş camlı doğrama yüzey-

lerin takılması kalmıştı. Yapının mimari biçimine sınırlı sayıda malzeme ile ulaşıldı.

Yapının mimarisini tamamlayıcı unsurlar detaylarda geliştirildi. Otoparka inen amfi basamaklar, çatıya çıkan eğimli çatı plağı, basamaklar ve çatı terasının yanı sıra sergi salonunun geniş terası katı atık sahası yönünde genişleyen, uzunluğu 3 metreye yaklaşan konsol döşeme ile tanımlandı. Sergi salonu girişinde geniş bir pivot kapı tasarlandı. Bu kapı açıldığında bir kapıdan daha çok yönlendirici bir yüzey işlevi görmekte, açıldığında sergi iç mekanı ve dış mekan teras arasında sürekliliği sağlamaktadır. Yapıda basit ama işlevsel pasif iklimlendirme uygulandı. Geniş çatı saçakları ile güneş ışığının kontrolü ile birlikte jaluzi camlı doğramalar tasarlandı ve doğal iklimlendirme pasif yöntemlerle sağlandı."

Künye

Proje Yeri: Samsun

Proje Tipi: Müze

Proje Tipi Grubu: Kültür

İşveren: Samsun Avdan Enerji Üretim ve Ticaret AŞ

Ana Yüklenici: HZK Yapı İnşaat

Grafik Tasarım: Akın Canko

Statik Projesi: Sinan Bektaş

Maket: Eşref Madanlar, Atölye 78

Fotoğraf: Ali Kural

Kaynak: arkiv.com.tr

Dönüşüm müze yapısı soyut ve heykelsi bir bina - aynı zamanda hem bina hem peyzaj unsuru olması amaçlandı. Bükülerek farklı dolaşım katlarını birbirine bağlayan döşeme plakları ile yapıya biçim verildi. Zemin kat plağı bükülerek girişi karşılayan bir amfi basamak işlevi alıyor. Çatı plağı bükülerek zemindeki kesintisiz dolaşımın sürekliliğini sağlıyor ve çatı terasına ulaşıyor. Müzeye araçlarla gelen ziyaretçi grupları öncelikle amfi basamaklarda ilk sunumu dinledikten sonra sergi salonunun gezilmesi ve sonrasında çatı terasından katı atık sahasının gözlemlenmesi ile gezi senaryosunu tamamlamaktadır.

ASARCİK / BİRİCİK

Asarcık'ın bulunduğu bölgenin genel adı Hisarcık'tır. Şekil itibarıyla bir hisarı andırdığı için bu adı almıştır. Son olarak Asarcık adını almıştır.

Cumhuriyetten önce adı Biricik olan Asarcık'ın adı daha sonraları Biçincik olmuştur.

Asarcık'ın bulunduğu bölgenin genel adı Hisarcık'tır. Şekil itibarıyla bir hisarı andırdığı için bu adı almıştır. Son olarak Asarcık adını almıştır.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan kaçan Çerkezler bu bölgeye yerleştirildi. Ormanlık alan biçilip iskâna açıldı. Biçmek anlamına gelen Biçincik adı da o günlerde verildi. İskâna açılan bölgede daha sonraları devlet tarafından bir sürü konut yaptırıldı ve Çerkezler bu konutlara yerleştirildi.

Cumhuriyetten önce Asarcık ve civarında Rumlar yaşamaktaydı. Rumlar, Kurtuluş Savaşı sırasında çeteler kurup Türklere zarar verince, Atatürk, Samsunlu Topal Süriye adlı bir kişiyi teğmen rütbesiyle bölük komutanı olarak Asarcık ve civarına göndermiştir. Ayrıca Giresunlu Topal Osman da Asarcık'ta Rumlar'la mücadele etmiştir. Savaşın zaferle sonuçlanmasından sonra Rumlar'ın boşalttığı yerlere Türkler yerleştirilmiştir.

Daha sonra Karakolda Jandarma eri olan Mehmet Çetin isminde Osmancıklı bir kişi ayağında çarıkla Atatürk'ü karşılıyor. Atatürk ona Asarcık'ta Jandarma Komutanı olup bölgedeki Rumları temizlemesini emrediyor. Mehmet Çetin

Asarcık'ta subay olur ve Kavak ilçesine de bölük komutanı olur. Bu bölgede Rumlarla en iyi mücadeleyi Mehmet Çetin verir.

Ayrıca 1954 yılında Biçincik köy meydanına (Bu günkü meydan çeşmesi) 2 km'lik yerden su getirtip çeşme yaptırmıştır.

Asarcık 1959 yılına kadar köy, 1959'dan 1987'ye kadar Kavak ilçesine bağlı bucak olarak yönetilmiştir. Yapılan mahalli idareler seçimlerinde belediyesi kurulmuştur. 1987 yılında ilçe olmuştur. 1989 yılında ise yerel seçim yapılmıştır. Bahri KÖŞÜŞ ilk belediye başkanı olmuş ve Asarcık Belediyesini kurmuştur. Biçincik merkezinde bulunan Muhtarlık binası Asarcık Belediyesi olarak hizmet vermeye başlamıştır. 2006 yılında yeni hizmet binasına taşınmıştır.

İlçeye bağlı; merkezde Biçincik Mahallesi ve Atatürk mahallesi olmak üzere 2 mahalle ile 30 köy mevcuttur.

Asarcık Adliye dışında bir ilçede olması gereken bütün resmi kurumlara sahip bir ilçedir.

İlçenin 2011 yılı itibarıyla nüfusu 9.477 kadın 9.120 erkek olmak üzere toplam 18.597 kişidir. Bu nüfus'un %13.06 kısmı ilçe merkezinde %86.94 kısmı da köy ve belde-lerde yaşamaktadır.

Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

Küçük Şeyler

Küçük Şeyler

Büyük zaferler, küçük ve mütevazı başarıların birikimiyle elde edilir. Yeter ki istikrarlı ve istikâmet üzere olsunlar. Sabır, küçük adımlarımızın bizi en uzak hedeflerimize götürmesini sağlayan mucizenin adıdır. Vazgeçme ve yılgınlık ise hayâl kırıklıklarının ve hezimetlerin. Bu bakış açısıyla köşemizi, hayatımızda çoğu zaman unutmayı veya görmezden gelmeyi seçtiğimiz küçük ayrıntılara ayıracağız. Çünkü onlar, aslında büyük resmi tamamlayan hakikat parçalarıdır. Bu parçalar ne kadar eksikse, büyük ve gerçek resmi tamamlama ihtimalimiz de o kadar zayıftır. Dolayısıyla küçük ve önemsiz ayrıntı yoktur, görülemeyen veya farkedilemeyen hakikatler vardır.

50 Kuruş İçin Helâllik İsteyen Pompacı

Yaz ortalarında Samsun-Ankara yolu üzerinde bir istasyondan yakıt aldım. Pompacı çocuk paranın üstüne 50 kuruş daha eklemeye çalışırken, buna gerek olmadığını söyleyip arabaya yöneldim. Pompacı, 50 kuruşu vermemekte ısrar ettiyse de ben oralı olmadım. Peşimden gelip "Abi, o zaman hakkını helâl et." dedi. Helâl ettim elbet; lâkin pompacının endişesi kafama takıldı. 50 kuruş için helâllik isteyen pompa-

Sabır, küçük adımlarımızın bizi en uzak hedeflerimize götürmesini sağlayan mucizenin adıdır. Vazgeçme ve yılgınlık ise hayâl kırıklıklarının ve hezimetlerin.

cı, yıllar önce bisiklet hayâliyle biriktirdiğim harçlıklarına el koyan adamı hatırlattı bana. Acaba pompacının îmân ettiği Allah ile bisiklet hayâlime el koyan adam aynı Allah'a mı inanıyordu, doğrusu çok merak ediyorum. Sonra başka hatıralar geldi aklıma; lâkin şimdi sırası değil.

Dünyanın En Pis İnsanı

Geçen gün dünyanın en pis insanını Samsun'da da gördüm. Arabasından

yola çöp atıyorken gördüm. Bana kalırsa arabasını temiz tutmak adına yollara sigara paketi, pet şişe, çikolata ambalajı, ıslak mendil veya peçete gibi çöpleri atarken vicdanı sızlamayanlar; sadece dünyanın en pis insanları değil aynı zamanda vicdansız, düşüncesiz, kaba ve merhametsiz insanlardır. Bu arada unutulmamalı ki "Merhamet etmeyene merhamet edilmez"

Av Yasağında Avlanan Barbutlar

Yazın pazarda gezinirken bir balıkçı tezgâhında barbut satıldığını gördüm. Epeydir deniz ortamında doğal olarak yetişmiş balık göremediğimden hemen tezgâha yaklaşıp iki kilo satın aldım. Balıklar temizlenirken küçüklükleri dikkatimi çekti. Tezgâhta böyle küçük görünmemişlerdi. Böyle küçük balıkların tutulması yasak değil miydi? Bu soru aklıma başka bir soru daha getirdi. Eylül ayına daha vardı. Demek ki balık yasağındaydık. O hâlde bu barbutlar nereden çıkmıştı? İlk fırsatta balıkçıya sordum: Bu zamanda olmazdı, barbutlar oltayla mı tutuluyor? Balıkçının cevabı üzücü bir hakikatle daha yüzleşmemi sağladı: Yok canım, kıyıda köşede kaçak yakalıyorlar işte. Birileri av yasağı döneminde kaçak yollarla balık yakalamıştı ve ben o balıklardan satın almıştım. Üstelik balıklar açık halk pazarında satılıyordu.

SAMSUNLU BİR HANIM YAZAR FAZILA ATABEK

Samsunlu Bir Hanım Yazar FAZILA ATABEK

Akasyam Haber

Fazıla Atabek (1914-2002), İstanbul'da doğan, Samsun'da yetişen, yazarlık ve gazetecilik yıllarını burada geçiren, Samsun'un kültür sanat dünyasında önemli yeri olan bir yazardır.

Fazıla Atabek (1914-2002), İstanbul'da doğan, Samsun'da yetişen, yazarlık ve gazetecilik yıllarını burada geçiren, Samsun'un kültür sanat dünyasında önemli yeri olan bir yazardır. Eserlerini Samsun'dan aldığı ilhamlarla oluşturan yazar hakkında bugüne kadar bir araştırma yapılmamıştır. Yalnızca birkaç antolojide çok kısa biçimde biyografisine yer verilmiştir. Atabek, eserleriyle döneminin ünlü edebiyatçılarından (Nihat Sami Banarlı, Behçet Kemal Çağlar, Kerime Nadir, Prof. Dr. Abdülkadir Karahan) takdir ve teşvik görmüştür. Yazarın, Unutmak İstediğim Mazi (1950), Kader Mahkûmları (1951), Defterimi Kapıyorum (1961) adlı ilk ikisi Hürriyet gazetesinde tefrika halinde kalan üç romanı; Bir Gecenin Masalı, Vedâ Çiçekleri adlı iki hikâye kitabı; Hatıralar, Pencerem,

İçimdeki Arkadaşım, Kırık Çizgiler adlı dört şiir kitabı mevcuttur. Bu bildiride yazarın biyografisi hakkında gerek Samsun gerekse İstanbul çevresinden ulaşılan bilgiler sunulacak; tefrika halinde kalan romanları da dahil olmak üzere adı geçen eserleri tema ve üslup açısından incelenecek, yazar hakkında genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Fazıla Atabek, 1912-20.03.2001 yılları arasında yaşamış, ömrünün büyük kısmını Samsun'da geçirmiş, hayatı boyunca Samsun'un edebiyat, sanat ve kültür etkinliklerinde etkili olmuş, Samsun'un kültür çevresi tarafından "Fazıla Abla" olarak kabul görmüş bir isimdir. Birinci Dünya Savaşında şehit olan Hüseyin adlı bir binbaşının ve eşinin şahadetinden sonra ömrünü Fazıla ve Behiç adlı iki çocuğuna adayan

Feryal adlı fedakâr bir annenin kızıdır. Bir asker kızı olması dolayısıyla Kuvâ-yı Milliye ruhu ile yetişir. Samsun'da 1314 yılında "Merkez İnas" adıyla kurulmuş olan ve adı sonradan "Bozkurt" olarak değişen ilk kız okulunda okumuştur.

Bankacılık, vekil öğretmenlik gibi görevlerde de bulunan ve hayatı boyunca evlenmemiş olan Fazıla Atabek ömrünü kültür ve sanata adamıştır. Kardeşi Behiç Atabek'le beraber Samsun Halkevi'nin çıkarmış olduğu "19 Mayıs" adlı dergide yayınladıkları şiirlerle ilgi çekerler. Samsun kültür ve sanat çevreleri tarafından "Fazıla Abla" olarak kabul edilen Fazıla Atabek'in, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Halkevinin ve partinin her etkinliğinde adı geçer. Şiirleri ve hikâyeleri gazete ve dergilerde yayınlanır, edebiyat çevrelerinde adı duyulur. Edebiyat ve sanatla ilgili bütün toplantılarda aranan isimdir. Dergi çıkarma,

şiir dinletileri, sanat ve kültür programları hazırlama gibi etkinliklerde düzenleme işlerinin başındadır. 1 Onun kişiliği ve Samsun'daki etkisi hakkında yakın arkadaşlarından Turhan Uzunhasanoğlu şunları söyler:

"Samsun'un yetiştirdiği müstesna isim, renkli sima, her dalda faaliyet gösterebilen, bir kentte zor bulunan çok yönlü bir kişilikti.. Çok dürüst, ağırbaşlı, Osmanlı tipinde bir kadındı. Her taşın altından çıkardı. O her şeyi bilirdi, biz gazeteci olmamıza rağmen pek çok bilgiyi ondan öğrenirdik. Ne belediyede, ne de siyaset dünyasında herhangi bir görevi yoktu ama fahri olarak pek çok görevi vardı. Biz Fazıla Abla ile Samsun'da pek çok şeyi denedik. Halkevlerinin kapandığı yıllarda halkevlerini adeta yeniden canlandırdık. Görüş olarak Kemalist idi. CHP'ye de Halkevlerine de sempatisi oldu. Fakat kemikleşmiş değildi,

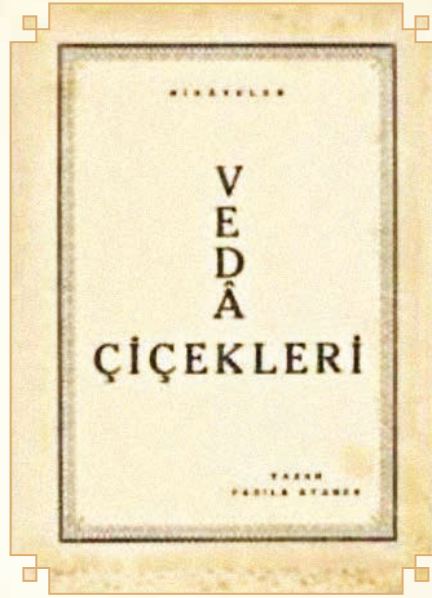
diğer görüşlere de açıktı. Tarafsız ve mantıklıydı bu sebeple de dediğini yaptırdı. Doğru olanı yapar, haysiyetli bir insandı. Her çevrede sözü geçerdi, kimse onu kırmazdı. Samimi konuşurdu. Samsun gazetesini beraber çıkarıyorduk... Vefalı bir dosttu, arar sorardı. İstanbul'a gittikten sonra da bizlerle bağıni koparmadı. Telefonla görüşürdük, bu görüşmeler yarım saati aşardı. Bence Fazıla Hanım'ın Samsun'a en büyük hizmeti Atatürk'ün Samsun'a geldiğinde kaldığı evi/müzeyi belediyenin başka yere taşımasına karşı çıkarak, müzenin orada kalmasını sağlamak olmuştur.2 Yine o yıllarda Samsun'da Galatasaray, Fenerbahçe gibi adlara sahip amatör futbol takımları vardı. Stadyum kara Samsundaydı ve maçların sonunda çocuksu durumlar ve tartışmalar yaşanıyordu. Bunun üzerine Fazıla Abla, "Bir kampanya açayım, bayanları maça gitmeye teşvik edeyim böylece maçlarda kavga, küfür bitsin." dedi ve Beden Terbiyesi ile anlaştı ve bayanların stada bedava girmesini sağladı. Bir defa da maça ben gittim. Kadınlar bir yere toplanmış, oturuyorlar. Fazıla Abla bu hanımlar stada dağılsalar daha etkili olmaz mı dedim, Fazıla Abla da "O da zamanla olur" diye cevap verdi. Nihat Sami Banarlı, dönemin sözü geçen edebiyatçılarından. Liselerde edebiyat derslerinde onun hazırladığı kitaplar okunuyordu. "Yedigün" dergisinin birinci kapağının arkasında seçtiği şiirleri yayınlardı ve her şair orada olmak isterdi. Nihat Sami işte bu sayfaya Fazıla Atabek'in şiirlerini koymuştu. Sedat Simavi, Yedigün dergisini kapattı, Hürriyet'i çıkardı. Gazete o gün için 30.000 baskıya ulaşıyordu. Yedigün Dergisi, Hürriyete dönüşünce elinin altındaki imza sahibini

değerlendirmek istemiş ve Fazıla Hanım'ın romanlarını tefrika etmişti. Kerime Nadir tipinde bir romancıydı, Halide Edip gibi değildi. Zaten gazetelerde Kerime Nadir'in tarzındaki romanlar tefrika ediliyordu çünkü halk bunları anlıyordu. İstanbul'da yaşadığı yıllarda onu ziyarete gittim. Eski bir konakta tek başına oturuyordu ve yalnızlığını da evinin içinde beslediği horozuyla gidermeye çalışıyordu. Ziyaretine gittiğimizde bizi salmak istemezdi. O yıllarda yeni ün kazanan bir film artisti Fazıla Hanım'ın şiirlerinden birini kendi adıyla yayınlanır. Fazıla Hanım bu durum karşısında çok üzülür ve şiiri yayınlayan dergiyi arar. Mesele, genç artistin annesiyle beraber Fazıla Hanım'a gelip özür dilemesiyle kapanır. Fazıla Hanım genç artisti affeder ama uzun yıllar bu olayı dilinden düşürmez. Son yıllarda kendisine "abla" diyemedim daha çok Fazıla Hanım diye hitap ettim. Çıkardığımız dergilere niye yazı göndermediğini sorduğumda 'gözlerinin iyi göremediğini' söyledi. Ölümünden bir hafta önce Samsundaki evini ADD'ye bağışlamıştı fakat arada bazı sorunlar çıktı. Bu işlerle ilgili görüşmek üzere İstanbul'a gitmeye niyetlendik ama o bir hafta içinde vefat haberini aldık. Fazıla Hanım, İstanbul'da vefat ediyor, Samsun'a getiriliyor ve müzenin önünde üç beş kişiyle cenazesi kaldırılıyor". Samsun Musiki Derneğinden arkadaşı Hasan Aslan da Fazıla Atabek'i şu cümlelerle tanımlar: "Siyaset üstü bir duruşu vardı. Cumhuriyet kadınıydı. Çok zarif ve espriliydi. Çok güzel bir dili vardı, ağzından adeta bal akardı. Bir konu açıldığında o konuyla ilgili üç saat konuşabilirdi. Her cümlesiyle

insanın içini aydınlatırdı. Dostlarını çok seven, riyasız ve samimi bir insandı. Hayata hep tutunmuştur. Tevazu kültürünün yaşayan örneği idi. Musîki Derneğindeki arkadaşlarımızla cemiyetten çıkınca çatkapı evine giderdik. Sade eşyalardan oluşan ve ortada bir sobası bulunan son derece mütevazı odasında bize çay demlerdi. Evinde asla lüks eşya yoktu ama kendi ruhu zengindi. Geçmişten gelen bir sürü anekdotlar anlatırdı."4 Arkadaşları Fazıla Atabek'i ve hayatını bu cümlelerle anlatıyor. Bir şair ve yazarı yakından tanıyabilmenin diğer bir yolu da onun bizzat kaleminden çıkan, duygularından ve düşüncelerinden oluşan 2 "Yıllar yılı köhnemeye terk edilmiş olan bu yapının yeniden kazandırılmasında yazar Fazıla Atabek'in çabası büyüktür. Daha da ileri giderek onun eseridir diyebiliriz." Ruhi Göktekin, "Samsun'dan İzlenimler", Boyut, Eylül-Ekim 1997, Y.1, S. 9-10, s. 36. 3 13.09. 2011 tarihinde Ankara'da, Samsun 19 Mayıs Kültür ve Tanıtma Derneği'nde yapılan söyleşi. 4 24.07.2011 tarihinde Samsun Penguen Kitapevinde yapılan söyleşi. Bu amaçla Fazıla Atabek'in öncelikle Hatıralar (Ahali Matbaası, Samsun 1946), Pencerem (Samsun İl Matbaası, 1947), İçimdeki Arkadaşım (Ahali Matbaası Samsun, 1957) Kırık Çizgiler (Baha Matbaası, İstanbul 1975) adlı şiir kitapları incelenmiş ve bu şiirlerin genelinde şöyle bir şair profili ile karşılaşmıştır: O, şehit babaya ve erken yaşta vefat edip giden bir erkek kardeşe olan hasretini, şehit eşi olan ve iki yetimini tek başına büyütmek zorunda kalan bir kadının, annesinin hayat çilesini ve yalnızlığını anlatan bir şairdir. Şiirlerinde ağırlıklı olarak

işlenen konu özellikle sonu ayrılıkla bitmiş ya da hiç başlamamış karşılıksız bir aşktır. Romantik akşamların, gecelerin sevdalı şair, sevdiği ve birkaç güzel gün geçirebildiği o meçhul sevgilisini penceresinin önünde beklerken yaşanan, yalnızlaşan, hatıraların sıcak kucağına bir parça mutluluk bulabilmek için sığınan, bir yandan da yıllardır beklediği o meçhul sevgiliye sitemler gönderen bir âşıktır. Bir halk şairi tavrı ve tarzıyla aşkı manilerle, türkülerle, şarkılarla da ifade eder: Hatıralar onun sığındığı huzurlu bir limandır. Hatıraları; çocukluğu, gençliği, annesi, mahallesi, aşkı ve mutlu yaşadığı sayılı günlere aittir. Şiirlerinde acımasız hayat, vefasız ya da karşılıksız aşk sebebiyle melankolik, ümitsiz, küskün bir tavrın izleri görülür. Bu tavır sonucunda sanatı, edebiyatı ve kalemini en iyi arkadaşı olarak kabul eder. Yaşlılık, yalnızlık ve ümitlerin boşa çıkması da pek çok şiirinde işlenir. Babasının şehit oluşu, ardından erkek kardeşini kaybedişi, bir türlü gelmeyen meçhul sevgili, şiirlerinde zaman zaman isyana ve Allah'a sitemler göndermesine sebep olur. Bireysel konuların yanında toplumsal konular da onun kişiliğinin bir yansıması olarak şiirlerinde yer alır. Atatürk'ü milletin atası olarak görür ve onun ölümü karşısında yaşadığı sarsıntıyı şiirlerinde dile getirir. Köye ve köylülere karşı sevgisi, ülkenin siyasetçileri ya da Behçet Kemal Çağlar gibi şairleri hakkındaki duygu ve düşünceleri, ülkenin ve Samsun'un siyasî sorunlarıyla ilgili eleştirileri; Samsun, Ankara ve İstanbul gibi mekânlara karşı duygularını şiirlerinde bulmak mümkündür. Onun şairliği hakkında Pencerem adlı şiir

kitabının yayınlanmış olması dolayısıyla Nihad Sami Banarlı şu değerlendirmeyi yapar: "Mektubunuzun ancak birinci kısmına ve bu sayfalarda cevap vermek zorundayız. İkinci kısım için bugünkü şartlarımız maalesef herhangi bir vaatte bulunmayı mümkün kılmamaktadır. Zarif "Pencere"nize bakarak orada yılların hazırladığı bir şiir söylemek kolaylığı ile karşılaştık. Bu küçük, fakat değerli şiir mısraları ve bu mısralarda Türkçe'nin güzel bir seslenişi vardır. Lâyık mısın acaba bunca fedakârlığa Değerin var mı dersin biçtiğin paha kadar Gibi sade ve kolay söylenilmiş, samimi mısralar bu gerçeğin ifadelerindendir. Eğer siz şiir söyleye söyleye geride bıraktığınız yıllar içinde, bir manzumedede her mısraın bir "kıymet" olduğunu ve her mısraın en az öteki mısralar kadar işlenilmiş ve güzel söylenilmiş olması gerektiğini düşünerek işe başlamış olsaydınız, bugün yazılarınızın etrafında daha zengin bir sanat hâlesi bulunacaktı. Nesir lisânınızda da yine yılların olgunlaştırdığı bir ifade güzelliği vardır. Biz "Pencere"niz dolayısıyla, sizi tebrik etmeyi zevkli bir vazife sayıyoruz." Fazıla Atabek'in hikâyeleri de son derece romantik ve hassas bir üslupla kaleme alınmıştır. İlk kitabı Bir Gecenin Masalı 3 hikâyeden oluşur. Kitapla aynı adı taşıyan birinci hikâyede Hasret adlı genç ve güzel ebenin kendisine sırlısklam âşık olan kasabanın eşrafından Ömer tarafından kaçırılması ve bu kaçırılma olayının aşka dönüşmesi anlatılır. Adıyar'ın Aşk adlı hikâye ise köy kızı küçük Adıyar'ın aşkına sadakati ve fedakârlığından doğar. Yol Arkadaşı adlı hikâyede de Karadeniz'e giden bir gemide tesa-

düfen karşılaşan öğretmen Vefa ve yüzbaşı Sedat'ın evliliğe dönüşen yol arkadaşlıkları anlatılır. Nihat Sami Bir Gecenin Masalı adlı hikâyeye kitabını şöyle değerlendirir: "Bir Gecenin Masalı, memleketimizin bağrındaki kız kaçırma vakalarının belki en masumu, hatta menfi yoldan müspet ders veren iyi bir örneğidir. Güzel isimli kahramanınız Adıyar'ın Aşk, biraz romantik, fakat asîl yürekli Türk kızları için örnek bir fazilet numunesidir. Herhalde bu mütevazı kitapta toplanan hikâyelerinizin üçü de sizden daha güzel hikâyeler beklemek şeklindeki güzel ümitlerimizi gerçekleştirecek kuvvette vaitkâr yazılardır. Bu kitabınız için size teşekkür etmeyi zevkli bir vazife sayıyoruz." İkinci hikâyeye kitabı Veda Çiçekleri'nde 11 hikâyeye yer alır. Veda Çiçekleri adlı ilk hikâyede onbeş yıl süren karşılıksız bir aşk konu edilir. Kendisi ile Mektuplaşan Kadın adlı ikinci öykü ise, hayat tecrübesi olmayan muhafazakâr bir aile kızının çapkın bir heykeltıraşa âşık olması, ondan gayri meşru bir çocuk dünyaya getirmesi, ana babası ve âşık olduğu bu adam tarafından terk edilmesi, bütün bunlara rağmen heykeltıraşı ıstıraplı bir zevkle sevmeye devam etmesi anlatılır. Çoban Aşk, üvey anası tarafından on bir yaşında

şehre evlatlık verilen ve burada beş yıl boyunca kötü bir hayat süren, analığı öldükten sonra köyüne geri dönüp çoban olan bir kızın öyküsüdür. Çoban kız, kendisi gibi çoban bir gence âşık olur ama delikanlı askerlik bahanesi ile çoban kızı terk eder. Kız da kendini ırmağa atar. "Amele Kız" adlı hikâyede amele bir kızın tasviri ve bu güzel kızın amele oluşuna duyulan acı anlatılır. Gözlüğünün Camlarında, hikâyenin kahramanı çocukluk yıllarında okula giderken tütün fabrikası önünde karşılaştığı çirkin fakat zarif ve de yaşça kendisinden çok büyük bir adama karşı duyduğu hisleri ve çocukluk özlemini anlatır. İsimsiz Muharrir, edebiyat dünyasında yer edinmenin yetenekle değil etkili bir çevre ile mümkün olduğunu işleyen bir hikâyedir. Fazıla Atabek'in yakın arkadaşlarından Nuri Cerit'e ithaf edilmiş olan Arkadaşlık adlı hikâyeye, iki arkadaşın hayatını konu almaktadır. Çalığışu'ndaki Feride ve Munise karşılaşmasını hatırlatan Ömer'in Hikâyesi; akıllı, sevimli bir köy çocuğu olan Ömer'in çalışmak zorunda olduğu için okuyamaması ve öğretmenin bu durum karşısında çaresiz kalışını anlatır.7 Kalbimin Yüz Karası'nda eniştesiyle yaşadığı aşk yüzünden önce hapse sonra geneleve düşen bir kadına, yeni tanıştığı ve âşık olduğu bir erkek evlenme teklif eder. Fakat kadın bu erkekle evlenese de mazisinin unutulmayacağını bildiği için intihar eder. Bir Hatıra Defterinden bir olayın anlatımından çok sevgiliyle beraber geçirilen, kaval sesinden, su sesinden ve deniz sesinden oluşan mehtaplı bir gecenin tasviridir. Ayşe'nin Köyü, Samsun'un Çarşamba Karaoğlan köyünden yetişen öğretmen

Ayşe'nin hayatının ve dolayısıyla köy hayatının güzelliklerinin hikâyesidir. Görüldüğü gibi Fazıla Atabek'in hikâyeleri en fazla aşk teması üzerinde gelişmektedir. Kadın ve Anadolu insanı da bu hikâyelerin etrafında döndüğü diğer unsurlardır. Nihat Sami Banarlı, Fazıla Atabek'in hikâye üslubunu şu cümlelerle değerlendirir: "Hikâye yazarken Türk dilinin tabii ahengine; güzel, doğru ve zevkli akışına sadık kalan ağırbaşlı lisanınız muvaffakiyetinizin şüphesiz ilk âmilidir. Sizi yerli ve millî hikâye edebiyatımıza, her türlü yapmacıklardan uzak, güzel hikâyeler hediye eder görmek bizi sevindirmiştir. " Yazarın ilk romanı Unutmak İstediğim Mazidir. 18 Ağustos 1950-6 Ekim 1950 tarihleri arasında Hürriyet Gazetesinde tefrika edilmiştir. Doktor Emin, orduvinde ki bir baloda hikâyeleri herkes tarafından merak edilen Arap bir albay ve onun eşi Şeyda ile karşılaşır. Bir yıl sonra bazı tesadüfler sonucu bu aile ile dost olur. Hatta kalp hastası olan Şeyda'nın tedavisiyle ilgilenir. Şeyda ölmek üzere iken Doktor Emin'e herkesin merak ettiği hikâyesini, unutmak istediği mazisini bir iç hikâye olarak anlatır. On üç yaşına kadar mutlu bir hayat sürmüş olan Şeyda'nın hayatı annesinin hastalanmasıyla değişir. Bundan sonra okula devam edemez ve hep hastalıklarla uğraşır. Yirmi yaşına geldiğinde de babası hastalanır. İstanbul'a taşınırlar. Orada çocukluk arkadaşı ve ağabey bildiği Şefikle karşılaşır. Şeyda, Şefik'i sevmektedir. Fakat Şefik'ten beklediğini bulamaz. Babasının ölümünden sonra yatılı bir okulda memur olur. Orada Aziz adlı bir öğretmene âşık olur ve bütün hayatını ona adar. Aziz

uğrunda pek çok fedakârlıkta bulunur. Fakat ondan beklediği karşılığı bulamaz. Tesadüfler sonucunda karşılaştığı Arap albayla evlenerek mazisini unutmaya çalışır. Kader Mahkûmları, uzun yılları kapsayan olay zamanına sahip bir romandır. Sara, eşi Namıkla dört yıldır evlidir ve aynı evde Cahide ve Hale adlı iki genç görümceyle yaşamaktadır. Günün birinde Namık, akrabası olan İskender Naci'yi sınavlara çalışabilmesi için bu eve getirir. Fakat geçen zaman içinde iki genç görümce İskender'e âşık olurlar fakat karşılık göremezler. Öte yandan İskender Naci ile Sara arasında yakınlaşma olur. Bu arada Sara'nın kızı Müjde dünyaya gelir. Cahide'nin sebep olduğu olaylardan sonra İskender evden ve Sara'dan ayrılmak zorunda kalır. Yıllar geçer İskender Naci artık dünyaca ünlü bir profesördür. Sara'nın Kızı Müjde de başarılı bir üniversite öğrencisidir ve adını da Musikar olarak değiştirmiştir. İskender Naci ile Musikar arasında yaş farkına rağmen büyük bir aşk doğar. Gelişen olaylardan sonra Sara kızına talip olan kişinin yıllar önce sevdiği adam olduğunu öğrenir ve intihar eder. Musikar ile İskender Naci evlenir. DEFTERİMİ KAPIYORUM Emel adlı genç bir öğretmenin hayatını anlatır. Emel'in ilk okuduğu roman Çalığışu'dur ve bu romandaki karakterin hayatına benzer bir şekilde farklı yerlerde öğretmenlik yapar. Pek çok talibi olur ama o ahlaksız bir adam olan Haluk'u sever ondan da beklediği karşılığı bulamaz. Yaşadığı bu karşılıksız aşk ve bunun sonucunda düştüğü durumlar onu hem mesleği hem de içinde bulunduğu kasaba çevresi dolayısıyla zor duruma

düşürür. Başka bir yere tayin istemek zorunda kalır. Gittiği yerde de kaymakam, Emel'e âşık olur. Haluk'u bir türlü unutamayan Emel, kaymakamın evlenme teklifini kabul etse de sonra bu kararından vazgeçer ve kaymakamın intiharına sebep olur. Belli bir zaman geçtikten sonra kasabanın ileri gelenlerinden İzzet adlı evli bir adamla aralarında piyano dersleri dolayısıyla bir yakınlaşma olur. Bu yakınlaşma büyük bir aşka dönüşür bu sırada Emel hastalanır ve tedavi için yurt dışına gider. Yaşadığı aşkın doğru olmadığını düşünerek intihar eder. Fazıla Atabek, üç romanında da bazıları karşılıksız bazıları da meşru olmayan aşklar sonucu hayatları mahvolan insanları ve özellikle genç hanımları anlatmıştır. Romanlarda şaşırtıcı tesadüfler ve aşırı duygusallık dikkat çeker. Kişiler aşkları uğruna inanılmaz fedakârlıklarda bulunurlar hatta intihara kadar giderler. Bu özellikleri sebebiyle Atabek'in romanları popüler roman olarak değerlendirilmelidir. Romanlarda özellikle aşka, genç kız kalbine, aile sevgisine, Anadolu hayatına, toplumsal baskıya, öğretmenliğe dair pek çok detay ince bir hassasiyetle işlenmiştir. Fazıla Atabek'in eserlerinde Samsun ya bir kahramanın memleketi, ya seyahat edilmekte olan bir mekân olarak yer alır. Kader Mahkûmları adlı romanın da yer alan ve Musikâr'ın arkadaşlarından biri olan Metin hem Anadolu'ya hem köylü sorunlarına ilgi duyan, bu konularda konuşmalar yapan aktif bir gençtir. Musikâr ile Metin arasında geçen şu karşılıklı konuşma adeta Fazıla Atabek'in Samsun'a ait düşünceleridir: Musikâr Metin'e sorar: ---"Sen Karadenizli imişsin

öyle mi? ---Öyle neden sordun?
---Hiç Cihan söyledi de... Nerelisin?
---Samsunluyum. ---Benim süt
halam da samsunludur. ---Kimler
derler söyle bakalım belki tanış
çıkarsınız? ---Danışmentler-dendir.
---Evet, Samsun'un en eski ve asil
ailesidir Danışmentler. Hatta
Samsun'un onlar tarafından kurul-
duğu söylenir. Aşağı yukarı sekiz
dokuz yüzyıllık mazileri vardır.
---Samsun nasıldır, güzel midir?
---Benim memleketim olan yer hiç
çirkin olur mu? Tıpkı bana benzer
şipşirin bir kasabadır. Samsun haki-
katen güzel bir şehirdir çocuklar.
Memleketimdir diye söylemiyorum
ama Karadenizin incisidir kâfir.
Hatta Behçet kemal Çağlar bir yazı-
sında "Samsun koyunda sabah
Canan koynunda sabaha benziyor"
der. Tabii güzelliğinden başka şehir-
cilik bakımından da fevkalade bir
taksimati vardır. Fakat ihmal edil-
miştir. Layıkıyla bir imar görse yok
mu... Memleketim hakikaten
seçme vilayetler arasındadır. Sonra
geniş bir ziraat sahasıdır. Verimli bir
toprağı vardır. Hinterlandı geniş,
kendini her hususta besleyebilen bir
şehirdir. ---Halkı nasıldır? Hepsi
sana mı benzer? ---Hepsi bana ben-
zemez. Çünkü kozmopolit bir şehir-
dir. Yerlisi çok azdır. Lakin herkes
yaşayışını ayarlamış, muhitini
benimsemiştir. Sonra karadan ve
denizden nakil vasıtasına sahip
oluşu, memlekette 9 "Bu roman
benim, Hürriyet Gazetesi'nde tefri-
ka edilen üçüncü romanımdır.
Çalışmalarına ışık tutan, bana güç
veren ve büyük destek olan kıymetli
edebiyat tarihçimiz çok muhterem
Nihad Sami Banarlı'ya, okurlarımın
huzurunda teşekkür etmeyi kutsal
bir görev sayıyorum". Defterimi

Kapıyorum, Doğan Kardeş
Matbaacılık Sanayii A.Ş. Basımevi,
1972, s. 5. pek az şeye ihtiyaç duyur-
uyor. Nasıl anlatayım muzuna vara-
na kadar geliyor. Bütün o havali ile
mukayese edecek olursak, en faal,
en gözü açık vilayet olarak gösteri-
lebilen şirin bir Anadolu parçası-
dır."10 Bunun yanında Samsun'a ait
sorunlar ve bunların çözüm önerileri
de onun gazete ve dergilerde çıkan
yazılarının konusu olur. "Samsunda
Açılan İlk Kız Okulu", (Hayat Tarih
Mecmuası, Temmuz 1970, S.6, s.
33-34.) "Hızır İlyas Günü Efsanesi,
(19 Mayıs Samsun Halkevi Dergisi,
Mart- Nisan 1946, S.74.) Şiirlerinin
bazıları bestelenmiş olan ve hem
hikâyelerinde hem de romanlarında
pek çok şarkıdan alıntılar yapan
Fazıla Atabek'i Behçet Kemal
Çağlar, "Büyük aşkların ve imanların
anlayışlı hayranı" olarak tanımlar ve
onun sanatını şu cümlelerle değer-
lendirir: "Şiirlerinizi daha kuvvetli,
nesrinizi daha kıvrak buluyorum.
Anadolu gerçeklerini aksettiren
mısralarınız kadar, cümleleriniz de
bence birer şiir. Anadolu'dan, sizin
gibi şair ruhlu bir kadından beklenen
daha girift sesler getireceğiniz gün-
leri hasret ve ümitte bekliyorum.
Fazıla Atabek'in Samsun için yaz-
mış olduğu bir şiirle konuşmama
son veriyorum. EN KIYMETLİ

SEVGİLİYE Unutamadığım,
Kopamadığım. Hasretiyle yandığım
Ve ipsiz bağlandığım Sevdğimce
sevildiğim Ana, baba, kardeş, baci
bildiğim Koynunda büyüdüğüm
Adıyla övündüğüm, Hilal yüzlüm,
Kara gözlüm. Sendedir sende gön-
lüm Seninle başlar ömrüm Sende
gelecek sonum Vefalım, sevgilim,
Canım Samsunum. 12 Eserleri
Hikâyeleri Bir Gecenin Masalı,
Samsun İl Matbaası 1948. Veda
Çiçekleri Ahali Matbaası Samsun
1957 Şiirleri Hatıralar (Ahali
Matbaası, Samsun 1946), Pencerem
(Samsun İl Matbaası, 1947),
İçimdeki Arkadaşım (Ahali
Matbaası, Samsun 1957 Kırık
Çizgiler (Baha Matbaası, İstanbul
1975) Romanları Unutmak İstedğim
Mazi (18 Ağustos 1950 - 6 Ekim
1950 tarihleri arasında Hürriyet
Gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Kader Mahkûmları (2 Aralık 1951-28
Şubat 1951 tarihleri arasında
Hürriyet Gazetesinde tefrika edil-
miştir.) Defterimi Kapıyorum 1961
yılında Hürriyet gazetesinde tefrika
edilmiştir. Doğan Kardeş Mat-
baacılık Sanayii A.Ş. Basımevi tara-
fından 1972 yılında basılmıştır. 10
Fazıla Atabek, Kader Mahkûmları,
Hürriyet Gazetesi, 18 Ocak 1952 - 19
Ocak 1952, S. 48-49, s. 3. 11 Defterimi
Kapıyorum, s. 6. 12 19 Mayıs Dergisi,
Mayıs 2001 (Özel Sayı). Ali Kayıkçı,
Samsunlu Şairler ve Yazarlar
Ansiklopedisi, Gürses Gazetesi
Yayını, Samsun 2005, s. 196-197.
Sıddık Akbayır, 55Nokta Kuzey,
Samsun 2009, s. 476-483. Mustafa
Sever, Divandan Günümüze Türk
Kadın Şairleri Antolojisi, Yön, 1993,
s. 43-44.

KAYNAK: www.kadef.org.tr

Şehir Vazifeleri

SAMSUN'UN BİR İL OLARAK PORTRESİ

Mustafa KARAOSMANOĞLU

*Karadeniz'in
toprağıyla suyuyla
bir tür oyun
oynadığı, verdiğini
aldığı, aldığını da
verdiği kendisi
ile deniz dilinde
alışverişe girdiği bir
ildir Samsun.*

Samsun, yeşil ile mavinin birbirine karıştığı, bulunduğu kara parçasında denize doğru çıkıntı yapmış, burnu sağa doğru hafifçe bükümlü, içinden kıvrılıyla ve yeşiliyle birbirine renk zıttı olan iki bereketli ırmağın geçtiği koca bir sahil şehridir.

Karadeniz'in toprağıyla suyuyla bir tür oyun oynadığı, verdiğini aldığı, aldığını da verdiğini kendisi ile deniz dilinde alışverişe girdiği bir ildir Samsun. Bolca renkler almıştır paletine Karadeniz bu şehri boyamak için, ama biraz siyah katmıştır hepsine. Kendini boş geçmemiş ve gök mavisine biraz koyuluk buladı-

ğından olacak mavinin karaşın bir duruşu vardır onun deniz yüzünde.

Onun için adına Karadeniz denmiştir o hırçın tuzlu su deryasının. Karadeniz'in bütün bu hırçınlığı kendine kara denilmesine kızdığından kuşandığını söyler denizin hal dilinden anlayanlar. İşbu hırçınlık dışavurumlu bir yönelime sahiptir denizin yayvan yüzünde.

Karadeniz bunu göstermekten hiç de kaçınmaz; yağmur mevsimlerinde sabıkalı bazı yerleşimlere baskın verir mesele, döver basar dağıtır onları

ırmaklarıyla, her yaz birkaç genci kaybeder dalgalarının arasında. Toprakla boğuşur tabiat görgüsünde, ona kendi adını vermek için çırpınıp durur. Ama böyle severler birbirlerini kara ve deniz, anakaranın bu uzantısında, böyle cilveleşirler. Çünkü sevmek biraz da dalaşmaktır birbirleriyle, birbirlerinin damağına unutulmayan ifadeler bırakmaktır biraz da.

Samsun, bilindik ve yerleşik lisanıyla bir yandan delicesine sevmiş ekmek verdiklerini, diğer yandan istemedik olduklarıyla küsülü kalmış yıllar yılı. Bir kuru kabuğu mahrem bir ziynet eşyası gibi esirgemiş onlardan. Lakin sevmelerinde her daim Karadeniz'den aldığı hırçın, kavgalı, didişme ve dalaşma üslubunu kullanmış, küsülü kaldıklarıyla da kavgasız bir suskunluğun içinde ölüm kadar ilgisiz görünmüştür. Bütün bunlara rağmen torpil geçtiği, koruma altına aldığı var-

lıkların olduğu da gözlemlenmiştir. Sokakları evvelinde denize diklenen bir dil kullanmış olsa da zaman içinde bu dilin yumuşamış olduğu ve paralel bir düzleme çekildiği görülmüştür. Rüzgarın şehre bundan dolayı küstüğünü söyler tabiatın dilinden anlayanlar. Samsun güzelliğinin ve görünüşünün en alımlı anlatımı olan altın sülünün anavatanı olmasına rağmen geçen yıllar içinde bu özelliğinin üzerinde pek durulmaz olmasıyla sülün küskünlüğüne çarpıtılmıştır. Son zamanlarda postmodernliğin moda olma haliyle, her şeyleri diğer her şeylerle eşitlemek isteyen idareten maslahatçılar samsunun bize ait özelliklerini hafızasından kazıyarak ona başka bir kimlik yakışır bulmuşlar. Bütün bunlara rağmen samsun kendine yapılan bu kötülükleri unutmuyarak bir tür bilinç yenilemesine gitmiş ve bazı şeyleri zorlamıştır. Çevre illerden aldığı göçlere rağmen

Samsun, bilindik ve yerleşik lisanıyla bir yandan delicesine sevmiş ekmek verdiklerini, diğer yandan istemedik olduklarıyla küsülü kalmış yıllar yılı. Bir kuru kabuğu mahrem bir ziynet eşyası gibi esirgemiş onlardan. Lakin sevmelerinde her daim Karadeniz'den aldığı hırçın, kavgalı, didişme ve dalaşma üslubunu kullanmış, küsülü kaldıklarıyla da kavgasız bir suskunluğun içinde ölüm kadar ilgisiz görünmüştür.

asimile etme özelliği göstermediğinden onları hep fiziki bir sılda olmalarına rağmen psikolojik bir gurbette tutmuştur. Kendi hafızasını üç kuşak beslediklerinin mezarlıklarıyla henüz yeni yeni kurmaya başlamıştır.

Samsun her daim elleri işte olan mutedil bir şehirdir, geceli gün-

en önemli ve meşhur tütünü sayılırmış yetiştirdikleri kalite olarak. Bütün bir gezegeni kışkandıran verimi varmış tarlalarının. Hinterlandında bulunan illerin kara kavruk insanları o zamanın Avrupası olarak kalkıp Samsun'a gelirlermiş ekmek parası için. Çalışıp çabalayıp ceplerine üç beş kuruş indir-

Bafra'da karpuz olur, domates olur, biber olur. Hırsız çalmaz kavunu olur Çarşamba'da, marul olur, elma olur, kiraz olur. Sonra derin iç geçirmesiyle Kızılırmak olur Bafra, çarşamba Yeşilırmak boyunca görücüye çıkar mekân indinde. Bir tür verim coğrafyasının adına eklenir künyesi şehrin. ve samsun

düzlü iş yapar. Kendi bölgesinde en doyurgan olan toprak parçasına onun adı yazılıdır yakın ve uzak akrabası olan iller arasında. Şimdide pek başı hoş olmasa da eskiden bütün bölgeyi bakmaya aday tütün yetiştirirmiş bitek ovalarında. Dünyanın

dikten sonra, memnun ve razı olarak dönerlermiş memleketlerine.

Samsun denizden ayrılmaz, ne kadar karasal içine doğru kıvrılırsa da denizin bütün tadını oralara kadar taşır. Bu içlenme

bir Mezopotamya bitekliğinde yeşerip, bir Maveraünnehir ikliminde kültürlenerek, tarihe kayıt düşen bir anlayış coğrafyasına oturur.

Lâdik bir ilçeden fazladır aslında. Şehir; eteklerinde yer alsa

*Bir boğaz
yerelliğindedir
Havza, bir köprü,
bir bağlantı yolu
olma özelliğiyle
elini uzatır ülkenin
içinde yer bulan
diğer vilayetlere.
Samsun'un yol
ifadesiyle elini
Anadolu'ya
uzatmasıdır. Bir
başka deyişle
havza, Karadeniz'in
içeriye sokulmak,
görmek ve ısınmak
için karadan keşif
kolu gönderdiği bir
mahale denk gelir.*

da Akdağ'ın, doruklarında şehzadeler dolaşmış behrinde zamanın, yaban avlarmış bey çocukları. Gölünde endemik bitkiler büyümüş, ele güne karşı caka satsın diye lafı bol eyleyen mahal sakinleri, bazı yakın semt delikanlıları bir ellerinde sapan, saz arkasından göçer kuşları seyre koyulurmuş bazı zamanlar. İçinden kış gibi bir soğuk geçermiş zamanın, aklına Lâdik düşünce. Deprem düşüncelerindeymiş suyu sıcak tutan kaplıcaları, iyi niyetlere ve şifaya doğru, boş vakitlerinde insanlığa bir kayıp olmasın diye, insanlığa ve börtü böceğe.

Bir boğaz yerelliğindedir havza, bir köprü, bir bağlantı yolu olma özelliğiyle elini uzatır ülkenin içinde yer bulan diğer vilayetlere. Samsun'un yol ifadesiyle elini Anadolu'ya uzatmasıdır. Bir başka deyişle havza, Karadeniz'in içeriye sokulmak, görmek ve ısınmak için karadan keşif kolu gönderdiği bir mahale denk gelir. Bir bakıma durmadan denizden karaya çeviriler yapar durur, hem de bunu sonsuz bir uğraş haline getirerek yapar, hem gönül ferahlığıyla.

Vezirköprü; ilçeye verilen ismi ile bileşik kelimelerin en uçta duranlarını bir araya getirmekte hiç sakınca görmemiştir, bir bakıma iki yakayı bir araya getirmek demektir köprüsüyle, veziriyle bir bakıma yönetim olur kurulur tarihin kenarına, lakin aslen ilim demektir, lisan demektir kelime demektir. Koca Devlet-i Aliye'ye iki tane vezir vermiştir en zor zamanlarında. Yönetme adına konuşan bir ilçedir, bağrında her daim

topraklarını bekleyen bir vakar barındırır, geleneğin verdiği bir ağırlık devriye gezer yollarında. Samsun'un komşu illeri gözetlemek için kendi ucunda kurduğu bir ileri gözetleyici gibidir. İklimi farklıdır, toprağı farklı; içinden İbni Haldun geçer gibidir "coğrafya kaderdir" diyerek karşıda bulunan herkeslere.

Alaçam, denizin kara kenarında, serinlenmesi, derin bir nefes almasıdır. Mavi bütün notalarını kullanarak, hançeresine aldığı bütün ezgileriyle yeşile doğru şarkı söyler yol boyunca

ca. Gönlün aklın yerini aldığını hissettirir size ağır usul. Belki de küçük güzeldir düsturunu iliklerinize kadar ilk defa böylesine duyumsarsınız. Kendine mütevazî bir don biçerek size kendinizi tanımlı hissettiren bir yüzü vardır Alaçam'ın.

Terme kuzeye uzantı halinde Ünye ile akrabalık kurduğu iddia edilen bir mahal olsa da, bunun coğrafi yakınlık haricinde iddianın öte giden bir yönü yokmuş. Ünye'nin ifade edildiği gibi dilere pelesenk bir durumu olmamış hiçbir dönem. Büyüklük bakımından büyükmüş lakin halinde, tavrında hiçbir büyülenme görünmemiş. Bafra ile kapalı pide savaşlarında bir miktar yenik düşmüşlüğü vardır. Birilerine göre hayale hapsedilen günler içinde amazonlar gezermiş sokaklarında, kadına hakimiyet kurmak adına bütün bir medeniyet birikimine karşı çıkar olmuş dünyanın, bu esatirle. Günümüzde minibüs denilen taşıtın kalbi bu beldede atarmış, yol üzerinde sıra sıra, görücüye çıkmış gelinlik kızlar gibi alıcısını beklediğini görürsünüz bu vasıtaların. Terme büyüklüğünü dile dökememenin ıstırabını yaşamış, hak ettiği ilgiyi görememenin beldeye verdiği çekinikliği her daim bünyesinde taşımıştır.

Diğer ilçeler pek bir kusura bakmasınlar. Bu, benim çocukluk yıllarımda içimde büyüyen bir yazıydı, ben onu yazdım. Ki o yıllar yedi tane ilçesi vardı Samsun'un diğerleri yoktu.

Diğer ilçeler tarafından bağışlanmamı dilerim.

SAMSUN'DAN BİR HALK AŞIĞI GEÇTİ AŞIK KEMALİ BÜLBÜL (1928-2012)

Ahmet SEVEN

*Maddî imkânsızlıklar
sebebiyle
ilkokuldan sonra
öğrenim göremedi.
İlkokulu bitirdikten
sonra Samsun'da,
çeşitli gazete ve
matbaalarda işçi
olarak çalıştı.*

Aşık Kemalî Bülbül'ü anlatır mısınız denilince insanın aklına öyle çok şey geliyor ki. Nereden başlayayım diyerek önce bir bocalama geçiriyorsunuz. Zira o her yönüyle zengin birisi. Zengin dedimse mala mülke itibar etmeyen zenginlerdendi. Hatta dünyalık adına ardında bir şey de bırakmadı. Fakat çocuklarını okuttu. Sohbetimizde benim servetim çocuklarımı okutmaktır derdi. Daha sonra hepsini de okutum itibarlı görevlere geldiler diyerek devam ederdi. Hele öğretmen olan kızını anlatırken göğsü daha bir kabarır, gururlanır ve benim kızım öğretmen derdi. İşte böyle bir soru karşısında ister istemez hemen hangi yönünü diyesiniz geli-

yor. Edebiyat, şairlik, aşıklık, dostluk, insanlık, siyaset, vefa ve fedakarlık...hangi yönünü?

İsterseniz Aşık Kemalî Bülbülü, Ali Kayıkçının hazırladığı **"Dünden Bugüne Samsunlu Şairler ve Yazarlar"** isimli kitabında yer alan biyografisini okuyarak tanımaya başlayalım:

"Samsun **Kavak** İlçesine bağlı **Kozansıkı** Köyü'nde, 1928 yılında dünyaya geldi. Annesinin adı Zekiye, babasının adı ise Recep'tir.

Maddî imkânsızlıklar sebebiyle ilkokuldan sonra öğrenim göremedi. İlkokulu bitirdikten sonra Samsun'da, çeşitli gazete ve matbaalarda işçi olarak çalıştı. 1948

yılında askere gitti. Askerlik dönüşü (1950) bir süre İstanbul'da kaldı. Orada da bazı işlere girip çıktı.

Ocak 1951'de İstanbul'da **"Torun"** adlı bir mizah gazetesi çıkarıldı. Akabinde de tekrar Samsun'a dönerek burada **"Vicdan Sesi"** isimli bir gazete daha çıkardı (1952). Bu gazete ile yalnız Kavak ve Samsun'un değil, bütün bir Karadeniz Bölgesi insanının duygu ve düşüncelerini dile getirmeye çalıştı. 4 yıl süre ile bu gazeteyi neşretti. Bu arada (1951-52) yıllarında **"Büyük Cihâd"** gazetesinin 22 inci sayıdan kapanışına kadar "Yazı İşleri Müdürlüğü"nü yaptı.

Gerek "Vicdan Sesi" ve gerekse "Büyük Cihâd" gazetelerindeki bazı yazılar sebebiyle toplu basın, asliye ceza ve ağır ceza mahkemelerinde yargılandı ise de açılan davaların hepsinden de beraat etti.

1960 ihtilâlından sonra Ankara'ya yerleşti. Hâcî Bayram Câmîî civarında bâzı dînî kitaplar, ufak destanlar ve risaleler bastırarak onları pazarladı. Bu çalışmalar, 1965 yılına kadar devam etti.

1965-1968 yılları arasında serbest ticaret ve pazarlamacılık yaptı. 1969-1970 yıllarında Tarko'da işçi olarak çalıştı. 1970-72 yıllarında tekrar dînî yayınları, risaleleri ve destanları pazarladı. 1972-1986 yıllarında "Emlâk ve Vergi İşleri Takip Bürosu"nu açarak bu işlerle uğraştı. 1986'da Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne işçi olarak girdi ve 1993 yılındaki "emekliliğine kadar burada çalıştı. Emekli olduktan sonra tekrar Samsun'a dönerek burada yerleşti.

"Kemâlî Bülbul" ve "Âşık Bülbul" mahlâslarını kullanarak çok sayıda "şiiir" yazan ve bunları 9 ayrı kitapta toplayan Âşık Kemâlî Bülbul'un,

üyyesi bulunduğu kurum ve kuruluşlar ile katılmış olduğu festival ve bazı yarışmalar ise şunlardır:

Türk Kooperatifçilik Kurumu, Folklor Araştırma Kurumu, İlesam Türk İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği, Samsun Yazarlar Derneği, 19 Mayıs Kültür Derneği, Samsun Aydınlar Ocağı, Kavaklılar Yardımlaşma Derneği, Hotey-Der Derneği v.b.dir.

ÂşıkBülbul, ülkemizde yapılan pek çok festival, şenlik, şölen gibi faaliyetlere katılmış, yarışmalara girmiş ve çeşitli "ödül ve dereceler" kazanmıştır.

Erzurum Atatürk Üniv., Elazığ Fırat Üniv., Ankara Gazi Üniv., Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nce düzenlenen şenlik ve festivallere; Konya Âşıklar Bayramı'na, Eskişehir Yûnus Emre Kültür ve Sanat Festivali'ne, Kırşehir Ahi Evran Şenlikleri'ne, Âşık Veysel'i Anma Günü'ne, Gülhâne Şenlikleri'ne, Sultanahmet Şenlikleri'ne, Antalya Altın Portakal Festivali'ne, Mersin Silifke Festivali'ne; Kocaeli, Kastamonu, Çankırı, Adıyaman, Amasya, Adana gibi illerde ve pek çok çevre ilçede yapılan toplantılara iştirak etti; yarışmalara katıldı ve dereceler aldı.

Bunlardan en önemlileri, "Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Kurtuluş Savaşı Destanı" yarışması olup burada **"1. Mansiyon"**, "Konya Âşıklar Bayramı"nda da "Yılın 7'li, 9'lu Şiiri" yarışması ve "dereceye girmesi"dir.

Son yıllarda aldığı en büyük ödüllerden biri Haziran 1998 tarihinde başkentte düzenlenen "5. Ankara Halk Âşıkları Bayramı"nda "Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel"ın elinden "Türk Kültürüne Yaptığı Hizmetleri ve Sanat

1965-1968 yılları arasında serbest ticaret ve pazarlamacılık yaptı. 1969-1970 yıllarında Tarko'da işçi olarak çalıştı. 1970-72 yıllarında tekrar dînî yayınları, risaleleri ve destanları pazarladı. 1972-1986 yıllarında "Emlâk ve Vergi İşleri Takip Bürosu"nu açarak bu işlerle uğraştı. 1986'da Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne işçi olarak girdi ve 1993 yılındaki "emekliliğine kadar burada çalıştı. Emekli olduktan sonra tekrar Samsun'a dönerek burada yerleşti.

Hayatının 50. Yılı Armağanı" olarak *"Kupa ve Madalya"* alması, Kavak Belediyesi'nce görüşülen bir karar neticesinde de "Yaşar Doğu Mahallesi"ndeki bir sokağa "Âşık Kemâlî Bülbul Sokağı" isminin verilmesi, 10 Nisan 2006'da Samsun Atatürk Kültür Merkezi'nde İl Kültür Müdürlüğü ile Kavak Belediyesi'nce müştereken düzenlenen "Âşık Kemâlî Bülbul'un 60. Sanat Yılı" ve 2011 yılında İlkadım Belediyesi tarafından Vefa Gecesi kutlamasıdır...

Bir süre şehrimiz Buğdaypazarı semtindeki Vakıf Taşhan Binasında, "Âşık Kemâlî Bülbul Kültür Evi"nde, kültür-sanat faaliyetlerini sürdürmüş; dostları, kitapları ve çeşitli hâtıra eserlerle gününü değerlendirmişti. 2008 yılı sonunda bunu kapatmak zorunda kalmıştı.

Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından 20-22 Haziran 2008 tarihinde düzenlenen "Uluslararası Samsun Şiir Günleri"ne "Ev Sahibi Şair" olarak katılmış ve bir şiirini sunmuştur.

Ahmet Kabaklı; "Âşık Kemâlî Bülbul, her zaman coşkun edasıyla sosyal dertlere dokunur"

M. Hâlistin Kukul; "Âşık Kemâlî Bülbul, ilerlemiş yaşına rağmen bir delikanlı heyecanı, bu soluğu sürdürenlerden daha gür bir sestir. Bu ses kırk beş yılı aşkın bir süredir devam eden, hiç ama hiç *ara vermeden yükselen sestir.*"

Hayrettin İvgin; "Âşık Kemâlî Bülbul, coşku ve duygu yüklüdür. Hangi konuda olursa olsun, şiirinde heyecan hakimdir. Gerçek şahsiyetinde milliyetçidir, millî ve mânevî değerlere son derece

bağlıdır. Vatan ve millet sevgisi, sosyal konular ve Türkiye'deki ırkdaşlarımızın, vatandaşlarımızın derdiyle dertlenmez, o tüm dünyânın sorunlarını kendine dert edinir. Şiirlerindeki uslûbu gözünü budaktan, sözünü dudaktan esirgemeyen bir kararlılıktır" demektedir.

(Kaynak: Ali Kayıkçı **"Dünden Bugüne Samsunlu Şairler ve Yazarlar, Âşık Kemali Bülbul"**)

O birçok dalda şiir yazsa bile önceliği milli konulara ayırmış duygulara seslenmiştir. Vatan millet bayrak sevdalı bir şairdi. Söz Milli konulardan açılınca gür olan sesi daha bir gürleşir, normal konuşmayı bir kenara bırakır adeta haykırarak konuşmaya başlardı. Hitabeti de güzeldi. Dinleyenleri etkilemesini bilirdi. Hemen belirtmeliyim ki daima bağlı kaldığı siyasi düşüncesini hiçbir senlik benliğe kurban etmemiştir.

1928 yılında Samsun'un **Kavak İlçesinin Kozansıkı Köyü'nde** doğmuş daha 11 yaşlarında iken geçirdiği 1939 depreminde babasını ve birçok yakını kaybetmiş ondan sonra büyük acılar yaşamıştı. Belki de onun bir yanının tebessüm bir yanının hüznün olması bu yüzdendi.

Konusu açıldığında bu acılardan bahseder anlattıkça duygulanır ve gözleri nemlenirdi. Daha çocuk denilecek yaşta kalemi eline alıp şiire yönelmesinde kuşkusuz yaşadıklarının etkisi vardı. Annesi, bir başkasıyla ikinci evliliğini yaptığında o daha onbir-on iki yaşındaydı. Çağdaşı olan Âşık Veysel'le de ortak bir yanı vardı. Zira Veysel'in gözü görmez olduğunda oyalansın diye eline bir saz vermişlerdi. Kemali Bülbul'de eline kalemi

almıştı. İkisi de çocuk yaştaydı. Biri saza biri kaleme bağlanmıştı. Tel aynı olmasa da yol aynıydı. Dil aynıydı.

O yıllarda birçok şeyi şiirle anlatım yaygındı. Şairler duygularını şiirle ifade etmelerinin yanısıra sosyal olayları da kendilerine konu ediniyordu. Şairler kendilerine itibar edilen kimselerdi. Köylere kadar giderek gerek sazlı gerek sadece sözlü şiir okuyorlar bu arada tek destansı şiirlerini satıyorlardı. Bu aynı zamanda şairlerin de geçim kaynağıydı. Kemali Bülbul'de köylere gelip giden aşıkları dinleyerek şiire ilk adımını atmıştı. Küçük yaşlarda şiir yazmaya başlamış, hatta aşıklık geleneğini bu gezgin halk aşıklarından görüp duyarak öğrenmişti.

Aşıklar bu geleneğe nasıl başladınız sorusuna ekseriyetle rüyalarında bir yüce kişinin gelerek eliyle bade içirdiğini bundan sonra da dillerinin çözülüp şiir yazmaya başladıklarını söylerler. Aşıklık geleneğinde usta çırak ilişkisi de olmazsa olmazlar arasındadır. Her usta aşık kendisinde yetenek gördüğü birisini çırak olarak seçer ve yetiştirir. Bu gelenek yüzlerce yıldır bu şekilde devam eder.

Kemali Bülbul bade'den söz açılınca bana bade filan içiren olmadı. Biz badeyi doğmadan içenlerdiniz. Dünyaya öyle gelmişiz derdi. Usta çırak ilişkisine gelince ben kalemin ve gönlümün çırağıyım. Ustaları gördüm takip ettim. Elbette çırak olmadan usta olamazdım. İmkânımız bu kadardı demekle yetinmekteydi.

Gazetede Muhabirlik yapmıştı

İlkokulu Köyünde bitirdikten sonra Samsun'a gelen Kemali Bülbul tah-

siline devam etme imkanı bulamadığından Samsun'da **"Ali Baba Gazetesi'nde"** muhabirlik yapmaya başlamıştı. Depremde yakınlarını ve bu arada imkanlarını da kaybeden bir Anadolu çocuğunun bundan sonraki hayatı hiçte öyle kolay olmayacaktır. Takdirin sahibi onu önce aşıklarla tanıştırap şiir yazmaya, sonra da ilk defa köyünün dışında bir yer olan Samsun'u tanıyıp görmeyi nasip etmişti.

İlk kitabını yayınladığında 18 yaşındaydı.

1946 yılında **"Kırık Sesler"** adlı ilk kitabı yayımlandığında daha 18 yaşındadır. O günden sonra kitabını koltuğunun altına alarak nerede Aşıklar Bayramı varsa oraya koşup gider. Konya Aşıklar Bayramıyla birlikte Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde düzenlenen şenliklere katılır. Buralarda kendine yer arar bulur ve değişik ödüller kazanır.

Kemali Bülbül gidip yerleştiği Ankara'da Ankara Belediyesi'ndeki işinden emekli olunca (1993)

Samsuna dönmüştü. Bu süre içerisinde de Samsunla irtibatını kesmemeye özen göstermişti. Ankara'da yaşadığı yıllarda başta siyasiler ve akademisyenler olmak üzere değişik kurumlarda önemli görevlerde bulunan çok sayıda tanıdığına sahip olmuştu.

Şiirlerinde insan, din, bayrak, millet, kahramanlık ve vatan sevgisi gibi değişik konuları işleyen Aşık Kemali, birçok radyo ve televizyon programına katılmıştı. Şiirleri çeşitli dergi, gazete ve araştırmada yer almıştı. Ayrıca İstanbul'da **"Torun"** (1951) ve Samsun'da **"Vidân Sesi"** (1952) gazetelerini çıkarmıştı. Bu arada **"Büyük Cihâd"** gazetesinin (1951-1952) 22 inci sayıdan kapanışına kadar "Yazı İşleri Müdürlüğü"nü yapmıştı. Yazdığı yazılardan dolayı asliye ceza ve ağır ceza mahkemelerinde yargılanmış, hakkında açılan davaların hepsinden de beraat etmişti. O günün gazeteleri bu haberi **"Bülbülün çektiği dilinden-dir"** atasözümüzle de örtüştürmüş, ayrıca karikatürlerle de kamuoyu-

na yansıtmışlardı.

1975 yılında Ankara'da **Halk Ozanlarını Tanıtma ve Eserlerini Yaşatma Derneği** kurucuları arasında yer almış, derneğin ilk başkanı seçilmişti. Derneğin yayınları arasında da çeşitli aşıkların kitaplarının yayımlanmasını sağlamıştı. Hakkında tezler yapılmış, röportajlar yayınlanmıştı.

Aşık Kemali Bülbül nasıl tanıdım?

Daha önce ismini sıkça duyduğum Aşık Kemali Bülbül ile 1993 yılında tanıştım. O günlerde emekli olup Memleketi olan Samsuna dönmüştü. O günden sonra dostane görüşmelerimiz devam etti. Bugün restorasyonu devam eden Vakıflar Bölge Müdürlüğüne bağlı Tarihi Taşhan'da kiraladığı bir oda da kendi eserleriyle birlikte halk aşıklarının eserlerini de sergiliyordu. Tabelada **"Aşık Kemâlî Bülbül Kültür Evi"** yazıyordu. Burası aşıkların, şairlerin ve sevenlerinin de uğrak yeri haline gelmişti. Odanın her köşesini Aşıklar Şenliğinde kullanılan afişler süslüyordu. Dört bir yanı kitap doluydu. Kitap kokusu adeta on metre öteden hissediliyordu. Daha sonra kitaplarını üniversiteye vakfettiğini öğrendim. Odasına girer girmez radyosunu açar oradan ayrılınca kadar kapatmazdı. Taşhan'dan içeri girdiğinizde eğer radyo sesi duyarsanız Aşık Kemali Bülbül'ün orada olduğunu anlarsınız. Son yıllarda ikinci kata çıkan merdivenleri çıkmakta zorlanıyordu. Diz ağrılarından şikayetçiydi. Yazın sıcağında kliması yoktu. Kışın ise küçük bir elektrik sobasıyla ısınmaya çalışıyordu. Odanın kirasını emekli maaşından vermeye çalışıyor ve bir hayli zorlanıyordu.

Laf arasında ara sıra ağabey merak etme sen vefat edince seni ben yazacağım diyerek espri yapardım. O da bana aman dikkat et ben varmışım gibi dikkatli ol öyle yaz diyerek takılırdı. Biraz burukluk duyar, ardından da Allah hepimize uzun

ğunu biliyorum. Zaten halk aşıkla- rı ona Kemali Bülbül Ağabeyimiz diye hitap ederdi. Onun sayesinde Aşık Hüseyin Çırakman (Çorum), Aşık Sefil Selimi (Sivas), Aşık Feymani (Adana) Aşık Meydani (Kayseri)... gibi birçok isimleri tanı- dım. Samsunda da Aşık Sebahattin Dülger, Aşık Hasan Sancak, Aşık Mustafa Bilir yakın dostlarıydı.

Ülkemizin değişik yerlerinden gelen halk aşıklarımı- zın Aşık Kemali Bülbül olmasa biz Samsunun yolunu nereden bileceğiz dediklerini hatırlı- yorum.

Aşık Ramazan Yavuzarslan sıra- sı geldiğinde, beni Kemali Bülbül yetiştirdi, ben onun çırağımı diyerek gururlanırdı. Aşık deyince akla saz ve söz yan yana gelir. Bir kısım aşıklar sazı olmayanı aşıktan kabul etmemeye çalışırlar. Aşık Kemali Bülbül sazı olmayan aşıklarımızdan- dı. Söz saza gelince saatlerce cevap vermeye çalışır sözü saz mı söylüyor yoksa aşık mı, aşık olan kişi mi saz mı... diyerek son noktayı koyardı.

Yine Ondokuzmayıs Üniversitesi (OMÜ) Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Celal Tarakçı, Prof. Dr. Mustafa Özbalcı, Doç. Dr. Bekir Şişman ve Doç. Dr. Şahin Köktürk, Şair-Yazar Halistin Kukul, Şair Ali Kayıkçı... yakın dostlarıydı. Ağabey diye hitap ettikleri Aşık Kemali Bülbül'ün hakkında hatırı sayılır bilgiye sahiptiler.

Kemali Bülbüle vefa Gecesi

Şahin Köktürk Kemali Bülbül vefat etmeden kısa süre evvel (2011) onun hayatını ve şiirlerini **"Samsunlu Âşık Kemalî Bülbül Hayatı Sanatı Şiirleri"** isimli 417 sayfalık bir kitapta toplamış bu kitabı İlkadım Belediyesi Kültür Hizmeti olarak yayımlamış ve ardından güzel bir tanıtım ve vefa gece tertiplenmişti. O gecenin sunumunu da bizzat ben yapmış ve bu gururu onunla birlikte bende yaşamıştım. Sevenleri salonu tıklım tıklım doldurmuştu. Salonun kapısından dostlarının kollarına girerek getirilip sahnede eşiyile bir- likte yerini aldığında çocuklar gibi gülümsediğini hatırlıyorum. Hatta eşine Teyze şairin kahrını çekmek zordur. Ancak bu gece bu gururu bir- likte yaşıyorsunuz neler hissediyor- sun diye sorduğum soruya; **'Bütün yorgunluğum ve kırgınlığım bitti. Demek mücadelesi boşuna değilmiş'** diyerek verdiği cevap- tan son derece mutlu olmuşum. Gecede kendilerinde emeği bulu- nan Samsunlu halk aşıkları Hasan Sancak (Aşık Sancak) Ramazan Yavuzarslan (Aşık Yavuz) Mustafa Bilir (Aşık Obalı) ve Yakup Özdemir (Ozan Çerkezoğlu) onun şiirlerini sazlarına dökerek okumuşlardı.

Teşkilatçı ve sosyal bir yanı vardı

Kendisi bugün hala kurucu başkan- lığını yaptığım Samsun Yazarlar Derneği'nin de üyesiydi. Son genel kurulumuzda aldığımız bir kararla onu "Şeref Üyesi" olarak seçmiş plaketini kendisine takdim etmiş- tik. Derneğimize sürekli olarak gelir saatlerce kalırdı. Bu arada ondan çok şey öğrendiğimizi, özellikle vefatından sonra daha iyi anlıyo- rum. Aşık Kemali Bülbül teşkilatçı- lığı bilen sosyal bir insandı. Toplum adamıydı. Birkaç derneğin üyesi olduğunu biliyorum. Üye olmakla

ömürler versin diyerek tebessüm eder geçerdik.

Kemali Bülbül ülkemizin neresinde Halk Aşıklarıyla ilgili bir şenlik veya program varsa hiçbirisini kaçırmadan katılır Samsunu temsil etmeye çalışırdı. Yine yazdığı şiirleri son güne kadar gerek mahalli gazete ve dergilerde gerekse çeşitli ille- rimizde çıkan edebiyat dergilerine gönderir yayınlanıp yayınlanmadı- ğını takip ederdi. Yanında sürekli olarak taşıdığı çantanın içi 50 yıl evvelinden o güne kadar beğen- diği şiir belge ve kitaplarla dolu olurdu. Kemali Bülbül Kanal S Televizyonunda hazırlayıp sundu- ğum **'Yeldeğirmeni Programı'**nın da çok kere konuğu olmuştu.

Halk Aşıklarını Samsunla buluş- tururdu

Samsun dışında halk aşıklarıyla ciddi tanışıklığı ve bağlantıları oldu-

kalmaz sorar sorgular çalışmalar hakkında bilgi almak isterdi. Başkansa başkanlığın üyeyse üyeliğin hakkını vermek isterdi. Benim de gururla İl Temsilciliğini yaptığım 'Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği' (ILESAM) 'ın da etkili bir üyesiydi. İlerleyen yaşına rağmen Ankara'da gerçekleşen toplantılarına gitmek için var gücünü kullanırdı. Artık bedenini gönlünü taşıyamaz hale gelinceye kadar Aşıklar Bayramı vb. programlara katılmak için Konya, Eskişehir, İstanbul, Kayseri, Kars... olmak üzere gittiği şehirler gibi.

Daha sonra başta diz ağrıları olmak üzere yorulan vücudu derneğin merdivenlerine cevap veremez duruma gelince sanki yıllarca hiç çıkmamış gibi dernek odasının niye bu kadar üst katlarda yer aldığından şikayetçi olmaya başladı. Aslında şikayetçi olan kendi değil yorgun bedeniydi. Sağlık sorunları ilerleyip de gelemediği zamanlar mutlaka telefonla arar dakikalarca konuşurduk. Her aramasında dostane sitemlerini sıralar; 'Önce sen niye aramadın yine seni geçtim' diyerek söze başlardı. Öyle bir yapısı vardı ki çocukla çocuk, büyükle büyük olurdu. Dobra konuşurdu. Kibir nedir bilmezdi. Aşıklığın disiplinine öyle bağlıydı ki ona toz kondurmazdı. Aşıklığa olan sevgisi ve saygısı her halinden belli olurdu.

Samsundaki aşıkları yanına alır bilhassa çevre ilçelerde tertiplediği programlara götürürdü. Onun bu heyecan ve coşkusu bizde de etkisini gösterirdi. Çalışmalarımızda daha bir gayrete gelirdik. Her defasında ona; **'Kemali ağabey sen bu kuşağın Samsundaki son temsilcilerindensin. Vefatınla birlikte**

bu iş burada biter' derdim. Önce cevap vermeye çalışır, sonra da o da bunun böyle olacağını sezmiş gibi susardı.

Aşık Kemali Bülbül Sokağı

Doğduğu yer olan Kavak'ta bir sokağa adının verilmesi onu çok mutlu etmişti. Bir keresinde **'Haydi gidiyoruz dedi. Daha ben nereye demeden Kavak'a gidiyoruz. Benim isminin yazdığı şu tabelayı bir kerede sen gör'** Hemen toparlandık yanımıza bir iki arkadaşı da alarak gittik. Yaşar Doğu Mahallesinde bulunan sokağın başındaki tabelanın önüne gelip durduk. Tabelada **'Aşık Kemali Bülbül Sokağı'** yazıyordu. O tabelaya bakarken gözlerinde öyle bir sevinç vardı ki. Bir süre ikimizde bir süre tabelaya bakıp kaldık. Sonra bana dönüp; **'İnsanın kendi memleketinde isminin bir yere verilmesi ne güzel şeydir. Haydi şimdi geri dönebiliriz'** Ve gerisin geri Samsun'a döndük. Evet evet yalnızca bunun için gitmiştik Samsun'dan Kavak'a. Nereden bak-

sanız 50 km.lik yol vardı ikisi arasında. Kavak Belediyesi bir halk aşığına güzel bir vefa örneği göstermişti. Üstelik bunu yaşarken yapmıştı. Vefatından sonra Samsundaki evinin hemen karşısında bulunan parka İlkadım Belediyesi tarafından **«Aşık Kemali Bülbül Parkı»** verilmesi de ayrıca bir anlam taşıyordu. Keşke hayatında iken de görebilseydi bunu. Eminim pence-resinden hep oraya bakar ve huzur bulurdu.

Aşık Kemali Bülbül Samsun'a ve doğduğu Kavak'a dair yazdığı şiirleriyle her ikisini fazlasıyla hak etmişti. Şairler ve yazarlar başağa benzerler. Siz bir verirsiniz onlar bire karşı on verirler. Üstelik o almadan evvel yazmıştı şiirlerini. Yani karşılık beklemeden.

Çevik dilliydi

Kemali Bülbül Dede Korkut'un dediği gibi çevik dilli bir ozandı. Hazır cevaptı. Söze karşılık verdiği cevaplar kitaplara geçecek cinsten olurdu. Yani yerinde kısa ve öz cevaplar verirdi. Çoğu defa çalışmalarını haber yapar gazetelere verirdim. Haberi yayınlanınca çocuklar gibi sevindiğini hatırlarım.

Tabi aradan geçen zaman beni haklı çıkarsın istemezdim fakat öyle olduğunu görüyorum. Kemali ağabeyin vefatından sonra Samsunda aşıklık geleneği de eski hareketliliğini kaybetti. Kısa sürede de durma noktasına geldi. Zira o Kamu kurumlarına, belediyelere gider varlıklarını hatırlatırdı. Böyle olunca arkadaşları da ona ayak uydurmak zorunda kalırlardı.

Samsunda aşıklık geleneğine hizmet verdi

Kemali Bülbül hayattayken yıl içerisinde bir iki defa Aşıkların Samsun

Programları olurdu. Bunlarda Kemali Bülbulünparmağı vardı. O vefat ettikten sonra şehir dışından gelen halk aşıklarının ayağı da Samsundan kesilip gitti. Vefatıyla Samsunda Aşıklık geleneği de yetim kaldı. Tahmin ediyorum 2009 yıllarıydı kendi

vermedi

Vefat edinceye kadar hiç durduğunu bilmem. Sağlık sorunlarından dolayı birkaç ay evinden çıkamayacak duruma gelmişti. Kısa aralıklarla evine gider gelirdim. Beni aileden birisi olarak görürlerdi. En son vefatından bir-iki gün evvel ziyaret etmiştim. Yorgundu bitkindi. O konuşkan çevik dili artık konuşmakta zorlanıyordu. Öyle de olsa onun yerine ben konuşuyor eski günlerden bahsediyor hatıraları canlı tutmaya çalışıyordum.

Kemali Bülbulün vefat haberini

duyunca çok üzüldüm. Edebiyat dünyamız bir aşığını, Samsun bir şair ve ozanını, bense bütün bunlarla birlikte yakınımı ağabeyimi kaybetmişim.

Destan kültürünün de ustasıydı

Çocukluğumda hatırlıyorum. Aşık Kemali Bülbul bir koltuğunun altında teybi diğerinde yazdığı şiirleri ile çarşı pazar dolaşır günün şartlarına göre yazdığı destanları sesli olarak satardı. O aynı zamanda destan şairiydi. İLESAM Genel Başkanı Nuri Parmaksız yayınladığı **'Türk Edebiyatında Ağıt Yakma Geleneği ve Ağıt-Destanlar'** adlı kitapta Aşık Kemali Bülbul'e de geniş yer vermişti. Değişik zamanlarda başka aşıklarla karşılaşma ve atışma fırsatı da bulan Aşık Kemali'nin bugüne dek 11 kitabı yayımlanmıştı.

Ömrünü Halk Edebiyatına adayan Aşık Kemali Bülbul, hiç durmadan yazdı, düşündü. Yılmadan çalıştı arkasında şiirler- halk edebiyatı ile ilgili yazılar daha da önemlisi kadirşinas dostlar bırakarak 23 Eylül 2012 tarihinde 84 yaşında vefat etti.

Kabrini ölmeden evvel yaptırmıştı

Daha öncede ifade ettiğim gibi o herkesin ağabeyisiydi. Şairinden yazarına, avukatından mimarına, öğretim üyesinden öğrencisine kadar...Ve Aşık Kemali Bülbul sevenleri tarafından Samsun Büyük Cami'de kılınan öğle namazına müteakip Kıranköy Mezarlığı'ndaki aile kabristanına defnedildi. Hatta kabristanlıktaki yerini daha önceden almış vefatından yıllar evvel kendi elleriyle mezar taşlarını dikirmiş ve adını yazdırmıştı. Ölümüne öyle hazırlıklıydı ki vefat tarihinden başka her şey tamamdı.

Cenazesi kalabalık olmuştu. Tabutunu omzumuzu aldığımızda bir halk aşığının bu dünyadan nasıl ayrılıp gittiğini, şiirlerin susup sevenlerinin gözyaşı döktüğüne birkez daha şahit olmuştuk. Onun tabutunu omzunda taşıyanların dudaklarından sanki; onun şiirlerinden birer mısra dökülüyordu.

Her yıl 23 Eylül geldiğinde sevenleriyle birlikte kabri başında ziyaret edip dua okumayı prensip haline getirdik. Yaşarken Milletinin yanında yer alıp onu unutmayanlar unutulur muydu? Elbette unutulmazdı. Vasiyetini şu mısralara sığdırmıştı.

*Kemâlî Bülbul der, vâsiyetimdir,
Bıraktığım miras, haysiyetimdir,
Boyun büken bir dul, birkaç yetimdir,
Dönüşü olmayan, son seferdeyim...*

gayretleriyle halk aşıklarını etrafına toplayarak Samsun'da da **"Halk Ozanlarını Tanıtma ve Eserlerini Yaşatma Derneği (HOTEY-DER)"**ni kurdu. Başkanlığını yürütmeye başladı. HOTEY-DER, Samsun Yazarlar Derneği ile aynı binada bulunuyordu. Hoteyder Samsun ve çevresinde halk aşıklarını bir araya getiren anlamlı çalışmalara imza attı. Yaz kış demeden her gün gelir giderdi. Sağlık sorunları başlayınca ister istemez çekilmek durumunda kalmıştı. Derneğin de en azından sağlığında kapatılmasını istemiyordu. Başkanlık görevini Yönetim Kurulu Üyelerinden Doç. Dr. Bekir Şişman üstlendi. Ancak Şişman'ın üniversitedeki yoğun görevi iki işin bir arada yürütmesine izin vermiyordu. Bir süre sonra derneği feshederek kapatmak zorunda kaldılar.

Hastalığında bile şiire ara

**Ondan geriye kitapları yani şiir-
leri kaldı.**

Eserleri:

- 1- Kırık Sesler (1946)
 - 2- Türk Çocuklarına Ahlâkî
Öğütler (1949)
 - 3- Güzel İstanbul'dan İlhamları
(1950)
 - 4- Kore Destanı (1950)
 - 5- Seçim Taşlamaları (1965)
 - 6- Kıbrıs Destanları (1975)
 - 7- Nerdeyim? (1984)
 - 8- Yılları Yendim (1990)
 - 9- Sanatta 50. Şeref Yılım (1997)
 - 10- Cumhuriyet Güzellemesi
(1999)
 - 11- Memleket Diye Diye (2003, 2006)
- Ve o şiirlerden birkaçı...

Vay Halime Vay

Gözümle gönlümle arası açık,
Kavgaya dönerse vay halime vay,,
Dünya geniş olmuş kabir daracık,
Kandilim sönerse vay halime vay.

Gözler bedenimde gönül de bende,
Birisi yaşarken biri ölende,
Ömrümün çilesi benden de önde,
Gün günü yenerse vay halime vay.

Dağı dev mi deldi Ferhat değil de,
Piri kim uçurdu kanat değil de,
Kaybolan insan mı sanat değil de,
Can kuşum tünerse vay halime vay.

Halıdan yumuşak gelir teneşir,
Kimi ağlaşır kimi söyleşir,
Kemali Bülbül'ü dört kişi taşır,
Kurtulmak hünerse vay halime vay.

Türk Güreşinin Sembol İsmi

**Yaşar Doğu'nun hemşehrisi olan
Aşık Kemali Bülbül onu yazdığı
bir şiirle anlatmıştı.**

Yaşar Doğu'muz

Samsun Kavak'ının Karlı köyü var,
Madeni has maden, Yaşar Doğu'muz.
Tertemiz anadan babadan doğar,
Boya göre beden, Yaşar Doğu'muz.

Meydanda minderde çekince peşte,
Mecal mi kalırdı verilen eş'te,
Bükülmeyen bilek, adı güreşte,
Hocalara neden, Yara Doğu'muz.

Avrupa'da minder yırtan, dedirten,
Hasını gözüyle tartan, dedirten,
Daldıkça kuvveti artan dedirten,
Salmazdı yenmeden Yaşar Doğu'muz.

Okkasında Dünya Şampiyonuydu,
Adı dilden dile gezen konuydu,
İbadet, itikat, şaşmaz yönüydü,
Ününü ün eden, Yaşar Doğu'muz.

Kemali Bülbül'üm, hemşerisiyim,
Sevginin saygının en halisiyim,
Sorana Kavak'ın delisiyim,
Olursa müsaaden Yaşar Doğu'muz.

Nerdeyim?

Kendimi eledim inceden ince;
Canlılar içinde neyim, nerdeyim?
Yaradan'ım akli-fikri verince;
Anladım emrinde olan yerdeyim...

Birkaç damla sudan, kana dönmüşüm,
Yüz otuz beş günde, cana dönmüşüm,

Aslım Âdem, ben de O'na dönmüşüm,
Büyük imtihânda, alnı terdeyim...

Güneşinde gıdam, ayında ömrüm,
İndinde bir arpa boyunda ömrüm,
Hissesine düşen payında ömrüm,
Belki hayır'dayım, belki şer'deyim...

Şükrüne âcizim nîmetlerinin,
Gözler kamaştıran ziynetlerinin,
En büyük Peygamber ümmetlerinin,
Safında saflanmış sadık serdeyim...

Ne mutlu nefsimle yurdu korursam,
Oğlum kızım el ele örnek olursam,
Gözlerim kapanmaz borçlu ölürsem,
Dünyâ duvarında, beyaz perdeyim...

Kemâlî Bülbül der, vâsiyetimdir,
Bıraktığım miras, haysiyetimdir,
Boyun büken bir dul, birkaç yetimdir,
Dönüşü olmayan, son seferdeyim...

Âşık Kemaî Bülbül; ölmeden
önce, ölümü yaşayanlardandır.
«**Ağlayım**» başlıklı şiirinde bu
hislerini şöyle ifade etmişti:

Ağlayım

Ölürsem ağlayan olur mu bilmem;
Fırsat elimdeyken kendim ağlayım.
Belki de kabrime uğrayan olmaz;
Tutarken el ayak kendim ağlayım.

Bülbül'üm anlatsam, duyan irkilir;
Yılların yükünü taşıyan bilir.
Eşim çocuklarım gelmezse bir bir,
Toprakta sinemi kendim ağlayım!

KURTULUŞ YOLU'NUN İLK BELGESELİNİN İZİNDE BENÇAKALLI'NIN HİKÂYESİ

İbrahim YILDIRIM – Mehmet KÖSEOĞLU

*Sinema-Film
senaryosunu
andıran belgesel
yapıtımızda bir
düşman örgüsü
yoktu ama
mücadelenin baş
kahramanı bir baba
gerekliydi.*

Damla damla büyür bazen hikâyelerimiz. İlk ufacıktır hani ciddiye de alınmaz ama zamanla büyüdükçe nereye sığdıracağımızı şaşırır uygun bir mekân ararız hikâyemize. Bizimki de böyle başladı açıkçası. Uzun yıllar tarihin serpintilerinde gelişmiş, bu işe adanmış arkadaşımız Mehmet Köseoğlu ile gördüklerini ve düşlediklerini filmleştiren kameramanımız İbrahim Yıldırım'ın birleştiği hikâyeydi. Mekânımız Çakallı.

Başladık işimize koyulmaya. Sinema-Film senaryosunu andıran belgesel yapıtımızda bir düşman örgüsü yoktu ama müca-

delenin baş kahramanı bir baba gerekliydi. Bu karakterin yanında onu tamamlayan ve onunla mücadele eden bir oğul. Baba, yüz hatları ile daha konuşmadan izleyiciyi güldüren, oğluna yeri geldiğinde evi dar eden, nasihatleri ile bir fayda sağlayamasa da varlığı ile oğlu açısından yeni açılımlara cebren sebep olan biri olarak yer alıyordu senaryomuzda. Bu baba rolü için arayışlarımız devam etti. İlk teklifi Mehmet hoca yaptı ve Sezgin abimiz var dedi. Öyle mi arayalım dedim. Kabul eder mi? Yapabilir mi? Baba rolünü. Fazla düşünme fırsatımız olmadığı için aradık vakit kaybetmeden. Gelen

BELGESEL FİLM
BENÇAKALLI
YÖNETMEN

İBRAHİM YILDIRIM-MEHMET KÖSEOĞLU

Çekimleri için Baba Sezgin abinin fedakârlıklarına dur durak ara vermeden Kozansıkı Köyü'ndeki ahşap evinde mini film platomuzu kurmuştuk. Oğul rolündeki Uğur'un önceden okulun tiyatro rollerinde oynadığını biliyor ve bunu bir avantaj olarak düşünüyorduk. Olması gerektiği kadar elimizde var olan ekipmanlarımızı evin içine yerleştirdiğimizde açıkçası Uğur'un sözleri bizim için ilk başlarında zorlanacağımızın habercisi idi.

cevap Türk sinema repliğinde yer alan "O da bizi görececek mi?" türünde bir cümle ile "Çocuğun babası benim baba rolüme kızarmı?" idi. Biz de karşı replikle "işe alındın" gülüşmeleriyle vermiştik bu rolü Sezgin abiye.

Çekimleri için Baba Sezgin abinin fedakârlıklarına dur durak ara vermeden Kozansıkı Köyü'ndeki ahşap evinde mini film platomuzu kurmuştuk. Oğul rolündeki Uğur'un önceden okulun tiyatro rollerinde oynadığını biliyor ve bunu bir avantaj olarak düşünüyorduk. Olması gerektiği kadar

elimizde var olan ekipmanlarımızı evin içine yerleştirdiğimizde açıkçası Uğur'un sözleri bizim için ilk başlarında zorlanacağımızın habercisi idi. Bir öğrencinin gözünden de olsa hocam dedi Uğur. Bu kadar profesyonel bir çalışma olacağını tahmin etmiyordum. Bu da bize işin ciddiyetini ve emek ve masraftan kaçmadığımızı göstermekteydi.

Daha ilk senaryonun sayfalarını çekmeye başladığımızda Baba Sezgin abimizin tomurcuk terlemesi, Uğur'un ışık, kamera ve ses cihazı altın-

Henry J. Van Lennep

Henry Fanshawe Tozer

Mihail Frunze

Warrinton Smyth

da sıkışıp kalarak doğaçlamama yapamaması için zorlukları olsa da Baba Sezgin abiye gelen telefona "Çekimdeyim filme çekime giriyorum sonra ara beni" sözleri gülüşmelerimize sebep olup tüm yorgunluğumuzu alıyor ve azmimizi yeniden motive ediyordu.

Baba Sezgin abinin fedakarlıkları bir oyuncunun kaprislerine hiç uğramadan devam ediyor ve demlediği çayı, lapa lapa yağan kar ortamında yaktığı soba ve mangal ateşi ile pişirdiği etleri içimizi bir an olsun ısıtıyordu. Yakınlarda yer alan gölete ulaşım için aracını bizlere tahsis etmesi ayrı bir güzellikti. Döndüğümüzde yarı ıslanan çoraplarımızı ahşap evde karın yağışının manzarası eşliğinde sobanın karşısında senaryomuzun kalanlarını kontrol ederken kurutuyor ve hiç yabancılık çekmiyorduk ilk defa tanıştığımız Sezgin abiyle olmanın dolayı.

Filmin bitip birkaç kez izlenmesinden sonra şahsen ben düşündüğümde bir şeylerin bizim lehimize olması, işlerin gerekenden çok daha iyi gittiğine dair değerlendirmelerim olmuştu. Beyaz su balıkçıllarının kameramıza

takılması, belki izlerken gülmemize neden olan eşeğin köyde de bulunması ve bir tane olması, filmimize renk katan yukarıdan drone çekimlerinin Samsun Büyükşehir belediyesi marifeti ile çok kaliteli cihazlarla halledilmesi sıralayabileceğimiz en güzel örneklerdi. Sanki sihirli bir el bize yardım etmişti. Seyyahlar ile ilgili oynatacağımız Kovboy kıyafetini andıran ve bu filme çok da yakışan Sefer hocamızın tanıdığımız biri olması, muhtarımızın ihtiyacımız olan at-koşu sahnesini sağlaması ve hemen hemen hepsi bu filmin yerlerine oturan birer kare taşları idi.

Filmimizin formatına gelince film birkaç türün bileşkesi gibiydi. Tarihi mekanları seyyahların gözünden tekrar yaşayabilme anlamına gelen deneysel tarih türü ile, ilk bölümde yer alan baba oğul çatışmasında başlı başına bir bölümmüş gibi sonlanan kısa film türünü oluşturmakta, aynı zamanda sinema filmi şeklinde belgesel ve mizah birlikteliğini de barındırmaktaydı. İzleyicilerimizin sıkılmadan 37 dakika boyunca izlemeleri ise amaç edindiğimiz hedef kitlesini

kazandığımızı göstermekteydi.

Filmimizin ilk galasını sunacağımız Kavak Rıdvan Çelikel Fen Lisesi ayrı bir anı ve haz bıraktı bizlerde. Galamızın güzel yanlarından biri de Sayın İlçe Kaymakamı Mevlüt ŞEKERCİ ve Belediye Başkanı İbrahim SARICAĞLU'nun filmi ikinci kez izlemesi, bunu izlerken de halkın ve öğrencilerin ikinci kez sıkılmadan salonda yerlerini alması idi. Gerçi yaptığımız bu çalışmada emeği geçenleri unutmamak gerekliydi.

Mustafa Kemal Atatürk'ün fedakarlıklarla gerçekleştirdiği yolculuğun ilk ayak izlerinin geçtiği yerlerde bizler de kendi hissemize göre Atayolu'nun kaderini paylaşarak çıkmıştık yola. Onun halka olan inancı, bizlerin yöre halkından aldığımız oyuncular ile yine onların sunduğu imkânları kullanıyor olmamız milli mücadele yolu olan Atayolu'nun iklimini tadıyor olmamızı sağlamıştı.

Bu çalışma izlenmeden gidildiğinde ser verip sır vermeyen bu Çakallı köyü mevkii özellikle Çorumda izlettiğim öğretmen arkadaşlarımla yorumları ile

belgeselin gerekliliği söylüyordu bizlere. Samsun'a tatil veya farklı amaçlı da olsa gelen öğretmen arkadaşlarım bu bölgedeki Çakallı menemenini bildiklerini, Çakallı Taşhan levhasını gördüklerini ama buraya hiç uğramadıkları dile getirdiler. Bu bölgenin bu kadar öneme haiz olduğunu, hanın hemen yolun kenarından sapılarak ulaşılabildiğini, Atayolu gibi tarihi öneme sahip bir yer olduğunu belgeseli izlediklerinde anlamışlardı. Yine Çorum'un kültürel değerlerinden emekli öğretmen Abdulkadir Uzulu hoca olarak bilinen hocamız eskiden buraya Çorumda bulunan az sayıdaki kamyonların Samsun'a geldiklerinde muhakkak Çakallı hanlarında kaldıklarını, bu hanların hala var olup olmadığını merak ettiğini belirtmişti. Bütün bu

anlatılanlardan anladığım kadarıyla bu belgesele ikinci bir isim vermek isteseydim "Saklıkent Çakallı" derdim herhalde.

Belgesel Hakkında Bilgiler:

Belgeselin Kısaca Konusu: Osmanlı İmparatorluğu döneminde Amerika, Rusya, İngiltere, Almanya ve Fransa'dan gelip Çakallı Köyü'nden geçen seyyahların izlenimlerini sahada görmek isteyen bir çocuğun maceralarını içermektedir.

Yönetmen ve Senaryo: İbrahim YILDIRIM-Mehmet KÖSEOĞLU

Belgeselin Oyuncuları: Uğur KESİCİ-Eyüp ÖNCÜ-Sezgin KABATAŞ-Sefer KARAKAŞ-Arife ERİKÇİ- Sami KAYA - Abdullah SİNKAYA- İbrahim DUMAN-

Bilgin SAYDAM- Yüksel ALTINGÖZ

Tarih Danışmanı: Mehmet KÖSEOĞLU

Kamera /Drone Çekimler: İbrahim YILDIRIM- Mustafa AK

Belgesel Müzikleri: Hakan ÖNSÖZ

Görsel Çizimler: Necmettin ATASEVER

Seslendirme: Murat DEMİRATAR

Ses Alma: İbrahim DUMAN

Belgeselin Çekim Süresi: Ağustos 2015-Mayıs 2016

Belgeselin Çekildiği Mekanlar: Kavak İlçesi, Çakallı, Üçhanlar, Belalan, Kozansıkı Köyleri.

BELGESELDEKİ YABANCI SEYYAHLAR

John Macdonald Kinneir, Büyük Britanya, (Çakallı'ya Geliş: 1814)

P. V. Tchihatscheff, Almanya, (Çakallı'ya Geliş: 1850),

Andreas David MORDTMANN, Almanya, (Çakallı'ya Geliş: 1850)

Eugene Bore, Fransa, (Çakallı'ya Geliş: 1838)

Henry Van Lennep, Amerika (Çakallı'ya Geliş: 1854)

Warrington, W. Smyth, Büyük Britanya, (Çakallı'ya Geliş: 1854)

Henry Fanshawe Tozer, Büyük Britanya, (Çakallı'ya Geliş: 1879)

Mihail Vasilyevic Frunze, Sovyet Rusya, (Çakallı'ya Geliş: 1921)

Semyon Aralov, Sovyet Rusya, (Çakallı'ya Geliş: 1922)

“Meşhur Kasa Hırsızı”

Fantoma Mehmet’in Samsun Durağı

Doç. Dr. Önder DUMAN

Elimizdeki bilgiler Fantoma Mehmet’in ne zaman ve nerede doğduğu, ailesinin kim olduğu, nasıl bir çocukluk geçirdiği gibi soruları yanıtlamaya yeterli değildir. Bu dönem ile ilgili kendisi hakkında söylenebilecek şeyler tahminden öteye gidememektedir. Muhtemelen Fantoma Mehmet çocukluğundan itibaren suç batağına bulaşmış ve ilk gençlik yıllarından itibaren hırsızlıkla yaşamını idame ettirmeye çalışan ve o sıralarda İstanbul’da çokça rastlanan “serseri, aylak takımından” bir kişidir.

1930’lar Türkiye’sinde gazetelere bakıldığında Samsun genellikle ya tütün ile alakalı konularda ya da sahilde oluşan fırtınalar ve bunların verdiği zarar nedeniyle haberlere konu olan bir şehirdir. Ancak 1936 Ocak ayının son günlerindeki bir polisiye vak’a nedeniyle Samsun yaklaşık bir hafta boyunca ulusal basının gündeminde kalmıştır. Samsun’u ülke gündemine taşıyan olay ise “Meşhur Kasa Hırsızı Fantoma Mehmet’in Samsun’da yakalanması” hadisesidir. Gazete haberlerine bakılırsa ünlü kasa hırsızı Fantoma Mehmet 1936 Ocak ayının son günlerinde pek çok Anadolu vilayetini gezdikten sonra Samsun’a gelmiş ve burada Çilli Ahmet isminde sabıkalı bir hırsızla işbirliği yaparak önce bir kitapçıyı soymuş ve başka hırsızlık planları yapar iken yakalanmıştı. Fantoma yakalandıktan hemen sonra olay ulusal basına sirayet etmiş ve 1 Şubat 1936 itibaren yaklaşık bir hafta boyunca konu ile alakalı haberler gazete sayfalarında eksik olmamıştır. Fantoma’nın nasıl yakalandığı, polise vermiş olduğu ifade ve onun İstanbul’a getirilmesi gibi konular gazeteler tarafından ayrıntılı bir biçimde okuyucu ile paylaşılmıştır. Samsunlular nazarında basit bir hırsızlık hadisesi gibi görünen bu olayın ve Fantoma

Mehmet’in ulusal basının bu kadar ilgisini çekmesi tabii ki sebepsiz değildir. Bu durum esas itibariyle Fantoma Mehmet’in geçmiş yaşantısı ile ilgiliydi. Peki Fantoma Mehmet kimdi ve ne işi vardı Samsun’da?

Elimizdeki bilgiler Fantoma Mehmet’in ne zaman ve nerede doğduğu, ailesinin kim olduğu, nasıl bir çocukluk geçirdiği gibi soruları yanıtlamaya yeterli değildir. Bu dönem ile ilgili kendisi hakkında söylenebilecek şeyler tahminden öteye gidememektedir. Muhtemelen Fantoma Mehmet çocukluğundan itibaren suç batağına bulaşmış ve ilk gençlik yıllarından itibaren hırsızlıkla yaşamını idame ettirmeye çalışan ve o sıralarda İstanbul’da çokça rastlanan “serseri, aylak takımından” bir kişidir.

Tarihi kayıtlarda Fantoma Mehmet ismine yoğun olarak savaş yılları ve akabindeki mütareke İstanbul’unda tesadüf etmekteyiz. Fantoma Mehmet bu dönemde eli kanlı bir örgüt olan Hrisantos çetesinin üyesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu çete Hrisantos adındaki bir Rum’un idaresinde olup, çete bünyesinde Fantoma’nın dışında İstanbul’un meşhur “haydutları” Zafiri, Harito, Makarnacı Niko ve Demirci Andon

Fantoma Mehmet

gibi isimler yer almaktaydı. Tatavla, Papazköprü, Dolapdere, Bülbülderesi ve Beyoğlu'nun arka sokaklarını kendine faaliyet sahası olarak seçen Hrisantos çetesi işgal İstanbul'unda soygun, kapkaç, yaralama ve cinayet gibi pek çok suça bulaşmış, çoğunluğu Türk polisi olmak üzere onlarca kişiyi acımasızca katletmiştir. Çete lideri Hrisantos bir ara İngiliz istihbaratı bünyesinde de görev almış olup, ayrıca faaliyetleri ile ayrılıkçı Rumlar tarafından bir kahraman olarak görülmüştür.

Böyle bir çetenin üyesi konumun-

daki Fantoma Mehmet'in ismi ilk olarak savaş yıllarında, 1916'da Boğazkesen'de muhallebici Recep Usta'nın öldürülmesi hadisesinde geçer. Tarihi anlatımlara göre Fantoma, Hrisantos ve Makarnacı Niko süt alma bahanesiyle sabahın erken saatlerinde 65 yaşındaki muhallebici Recep Usta'nın dükkânına gitmişler ve burada kendisini "hunharca" katlettikten sonra kasadaki parayı alarak kaçmışlardı. Ancak olaydan kısa bir süre sonra yakalanan Fantoma ve arkadaşları Divan-ı Harb-i Örfî'de yargılanmışlar ve yargılama sonunda 15'er

yıl kürek cezası almışlardı. Ancak bu tutukluluk çok uzun sürmemiş, adı geçen kişiler koğuşlarının altından bir lağım kazarak firar etmişlerdi. Savaşın sona erdiği ve İstanbul'un işgal altına girdiği günlerde ise İngilizlerin de himayesiyle çete kanun tanımaz bir halde soygun ve bilhassa Türk polisine yönelik cinayet eylemleri ile dikkat çekmiştir. Buna karşılık İstanbul polisi 1919 sonlarından itibaren çeteye yönelik takibatını arttırmış ve önce 1920 yılı başında Harito'yu ölü olarak ele geçirmiş, ardından Niko yakalanmış ve nihayet sıra Fantoma Mehmet'e gelmiştir. Bülbülderesi'nde saklandığı evde kısıvrak yakalanan Fantoma tutuklanarak hapse atılmıştır. Tutukluluk günlerinde rahat durmayan Fantoma pek çok defa firara teşebbüs etmiştir. İlk olarak 14 Ağustos akşamı Çiroz lakaplı Hüsamettin adındaki bir mahkumla kaçmaya çalışırken yakalanan Fantoma Mehmet, Ekim 1920'de bu kez tünel kazarak yine bir teşebbüste bulunmuş, ancak başarılı olamamıştır.

Fantoma Mehmet ile ilgili bilgilerimiz bu tutukluk günlerinden başlamak üzere 1930'lara kadar olan dönem için oldukça sınırlıdır. Kendisinin Hrisantos çetesinin bir üyesi olarak geçirdiği mahkeme süreci, aldığı ceza ve hapiste kaldığı süre ile ilgili elimizde hiçbir veri mevcut değildir. Gazete haberlerinden anlaşıldığı kadarıyla 1930'lara kadar olan süreçte Fantoma Mehmet yine hapisten kaçmış ve ünlü bir kasa hırsızına dönüşmüştür. Kardeşi Abdurrahman'ı da yanına alan Fantoma İstanbul ve Anadolu'nun pek çok şehrinde ses getiren hırsızlık

eylemlerine imza atmıştır. 1930 Nisanı'nda Fantoma Mehmet ve kardeşi Abdurrahman Bursa'da yaptıkları kasa hırsızlığı sonrası yakayı ele vermişler ve İstanbul'a sevk edilerek muhakemeleri yapılmıştır. Türkiye'nin Arsen Lüpen'i olarak nitelenen Fantoma Mehmet'in bu dönemde basınının oldukça ilgisini çektiğini söylemek mümkündür. Kendisi yargılama sonrası 5 yıl 10 ay hapis cezası almıştır. Gazete haberlerine bakılırsa Fantoma ve kardeşi mahkumiyet sürelerini tamamlamadan firar etmişler ve bu yakalanma, mahkumiyet ve firar döngüsü birkaç kez yinelenmiştir. Dolayısıyla 1936 yılına gelindiğinde Fantoma yine firari pozisyonundadır ve yine hırsızlık faaliyetlerine devam etmektedir. Samsun'a gelmeden önceki son faaliyeti ise Eminönü'nde Tuhafiyeci İsmail Hakkı'nın kasasını soymaktır.

Fantoma Mehmet'in yolu 1936 yılı Ocak ayı sonlarına doğru Samsun'a düşmüştür. Dönemin gazetelerinin ifadesiyle "çok kurnaz ve cüretkâr" bir hırsız olan "Türk Arsen Lüpen'i Fantoma Mehmet" kardeşi Osman'ın nüfus kâğıdını kullanarak jandarma ve polis denetimlerinden kolaylıkla geçerek 25 Ocak 1936'da Samsun'a gelmiştir. Şehre gelir gelmez kendisi gibi hırsızlık sabıkası ile ünlü İzmirli Çilli Ahmet ile bir araya gelen Fantoma'nın hedefinde şehrin önde gelen bütün tüccarlarının kasaları vardı. Fantoma Mehmet ve Çilli Ahmet ilk etapta hedef olarak Mecidiye Caddesi'nde bulunan bir kitap ve kırtasiye dükkanını belirlediler. İki gün burayı bizzat gözleyen Fantoma, 27 Ocak günü akşam dükkan kapandıktan sonra

içeri girmiş ve çoğu bozukluk olmak üzere kasadaki 800 lirayı çalmıştır. Hırsızlık sonrası Çilli Ahmet ortadan kaybolurken, Fantoma Mehmet sonraki planlarını uygulamak üzere Samsun'da kalmış ve geceleri konaklamak için de Bafra'yı tercih etmiştir.

Fantoma Mehmet bir sonraki avı için çalışmalarını yürüttüğü bir günde, 30 Ocak'ta şehir merkezinde gezerken, tesadüf eseri yakalanmıştır. Daha önce İstanbul'da zabıta memurluğu yapmış olan ve o sırada Samsun'da "Şeker bürosunda" görevli Edip adındaki bir kişi Fantoma'yı tanımış ve arkadaşısı İzzet ile beraber onu takibe almıştır. Valiz almak için bir mağazaya giren Fantoma Mehmet hemen polise bildirilmiş ve kendisi burada gözaltına alınmıştır. Fantoma polisteki ifadesinde kütüphaneye yönelik hırsızlık olayının faili olduğunu kabul ederken, çaldığı meblağın 800 değil 350 lira olduğunu iddia ile hırsızlık olayının cereyanını ve sonrasını şu şekilde şöyle anlatmıştır. *"Ben kütüphaneden söylediği gibi sekiz yüz lira değil, üç yüz elli lira aşardım. Hatta soygunu yaptığım gecedен sonra ertesi gün ben de kalabalık içine girerek kütüphane sahiplerinin anlattıklarını dinledim ve geceleyin dükkânında soygunu yaparken unuttuğum mendilimi de gözleri önünde aldım. Ben daha o zaman meblağa itiraz edecektim. Fakat yakayı ele vermemek için mecburen sustum. Sırası geldiği için şimdi söylüyorum. Ben her şeyi yaparım, fakat hiçbir zaman yalan söylemem. Kütüphaneden elime geçen para 350 liradır, 800 değil..."*

Mağazayı birkaç gün tarassut altında bulundurdum. Arkada

Doktor Alaettin'in muayenehanesi vardı. Akşama doğru bu muayenehanenin merdivenleri altına saklandım. Muayenehane kapandıktan ve ortalıkta el ayak çekildikten sonra işe başladım. Muayenehane ile mağazayı ayıran demir kapıyı sanatımın kudretiyle açtım. Masa üzerinde bankaya verilmek üzere hazırlanmış olan üç yüz elli lirayı toplayarak dış kapıyı kolaylıkla açıp çıktım."

Bu şekilde nüktedan ve alaycı bir tavırla hırsızlık olayını anlatan Fantoma Mehmet, sorgu esnasında fotoğrafını çekmek isteyen gazetecilere de "Zahmet ediyor-sunuz! Buna ne lüzum var? Beni tanımayan kaldı mı ki?" diyerek, söz konusu tavrını sürdürmüştür. Yakalanmasa idi Altaylızadelerin mağazası ile Üçkardeşlerin tuhafiyeye pazarını da soyacağını söyleyen Fantoma Mehmet, sonraki günlerde önceki cezalarını çekmek üzere İstanbul'a gönderildi. Dolayısıyla pek çok filme konu olabilecek bir yaşantıya sahip olan Fantoma'nın Samsun macerası bu şekilde sona erdi.

Fantoma Mehmet'in bundan sonraki hayatında Samsun'u ilgilendiren bir bölüm olmadığı için yazıya burada son verirken, merak edenler için söyleyelim; Fantoma Mehmet İstanbul'a götürülmüş ancak kısa bir süre sonra yine kaçmaya muvaffak olmuştur. Nitekim Mart 1937'de İstanbul Galata'da Pandispanyan müessesini soyar iken yakalanmış ve dört sene hapis cezası almıştır. Dolayısıyla dönemin gazetelerinin ifadesiyle "Türk Arsen Lüpen'i" Fantoma Mehmet'in hayatı hırsızlık, yakalanma ve firar gibi kısır(!) bir döngü içinde devam etmiştir...

SADEF'in 6. Olağan Genel Kurulu

Tüm hemşerilerimize ve SADEF Delegelerine duyurulur.
Samsun Dernekler Federasyonu (SADEF) Genel Başkanlığı'na adaylığını bildirerek hemşehrilerimin ve tüm dostlarımin desteğini bekliyorum.

Yıldıray BAŞ
SADEF Genel Başkanı

15.10.2017 Pazar Günü **Saat:** 11:00 - 17:00
Kağıthane Belediye Meclis Salonu / İSTANBUL

ÇARŞAMBA ŞEYH HABİL CAMİİ

Servet ZEYREK

Son yıllarda yapılan restorasyonla gerçekten de çok güzel bir görüntüye büründü. Fakat biz Çarşambalılar da dâhil adını dahi duymadığımız, adını duysak da yerini bilmediğimiz veya ziyaretine gitmediğimiz Göğceli Camii gibi sekiz asra meydan okuyan bir cami daha var; Şeyh Habil (Şabil) Camii.

Çarşamba'daki en eski camilerden biri dendiğinde aklımıza ilk olarak gelen cami "Göğceli Camii" oluyor. Hakikatte de Göğceli Camii çok eski ve "çivisiz" olmasıyla da meşhur. Sadece Çarşamba'da değil tüm Türkiye'de biliniyor; hatta yurt dışından dahi ziyaretçileri var. Son yıllarda yapılan restorasyonla gerçekten de çok güzel bir görüntüye büründü. Fakat biz Çarşambalılar da dâhil adını dahi duymadığımız, adını duysak da yerini bilmediğimiz veya ziyaretine gitmediğimiz Göğceli Camii gibi sekiz asra meydan okuyan bir cami daha var; Şeyh Habil (Şabil) Camii. Mimari yapısı itibarıyla Göğceli Camii'ne çok benzeyen caminin Göğceli Camii'yle aynı dönemde

inşa edildiği düşünülmektedir.

Şeyh Habil Camii, Yaycılar köyü Şeyh Habil Mezarlığı içerisinde bulunan ve günümüze kadar ulaşan nadide eserlerden. Cami Çarşamba'ya yaklaşık 4 – 5 km mesafede. Çarşamba'nın güneydoğu tarafına düşen cami, Yaycılar ve Şeyh Habil köylerini ayıran dere kenarında, Şeyh Habil Mezarlığına bitişik durumda yer alıyor. İki köyün sınırında olduğu için cami iki köyün köylüleri tarafından da sahipleniliyor.

İlk yapılış formu itibarıyla küçük bir mescit izlenimi veren cami daha sonra yapılan ek ve genişletmeler sonucu biraz daha genişlemiş ve cami formuna bürünmüş gözüküyor.

Caminin orijinal kapısı kuzey tarafta bulunuyor. Caminin kapısı bir metreden biraz daha büyük. Caminin orijinal kapısı olan bu kapıdan içeriye girerken başınızı eğerek girmek zorundasınız. Belki de bu baş eğiş, bir hürmetin ifadesi. Aynı mimari özelliği eski bazı yapılarda da görmek mümkün.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, belki birçoğumuzun ziyaret dahi etmediğimiz sekiz asırlık bu yapıyı, bundan kısa bir süre önce Peter Ian Kuniholm isimli yabancı bir araştırmacı ziyaret etmiş ve caminin kible duvarının sağ köşesinden küçük bir ağaç parçası keserek ağacın yaşını tespitte çalışmış. Çalışma sonucunda ağacın yaşını 1204, 1205 veya 1211 olabileceğini tespit eden araştırmacı çalışmasını 1995 yılında yayınlamış.

Caminin "Cuma Camisi" olarak yıllarca kullanıldığı bilinmektedir. Orijinal giriş kapısı olan kuzey taraftaki kapı çift kanatlı, dikdörtgen formlu bir yapıya sahip. Caminin kuzeyinde daha önceden camiye gelenlerin atlarını bağlamak üzere kullandıkları düşünülen bölüm daha sonradan camiye katılarak son cemaat yerine dönüştürülmüş. Bu bölümde daha önceden bir ocağın bulunduğu ve camiye gelenlerin kışın bu ocakta ısındıktan sonra camiye namaz kılmaya girdikleri söyleniyor. Şu an caminin son cemaat yerinin ve namaz kılınan yer olan harim kısmının doğu

duvarına iki kapı açılmış durumda.

Camiyi ziyaretimizde konuştuğumuz din görevlilerinden biri, yakın zamanda yaşanan bir hadiseden bahsetti. Hadise şöyle: Caminin güney duvarının doğu köşesinde daha önceden caminin kalın duvar tahtaları içerisinde ağaçtan yapılmış kilitle kilitlenmiş, bir yer olduğu ve oranın tadilatlar sırasında kırılan bir parçanın tamiri sonucu yapıldığını düşündüklerini fakat bir gece bazı kişilerin gelerek, o kilidi kırdıkları ve o gece caminin altına derince bir çukur kazıldığını anlattı. O çukurdan ne çıkarıldığını veya bir şey çıkarılıp çıkarılmadığını bilmediklerini söyleyen din görevlisi o çukur sebebiyle caminin üzerinde oturduğu büyük taşlardan birinin o gece açılmış olan çukura doğru hareket ettiği ve caminin tamamının da hafifçe hareketlendiğini anlattı. Açılan çukur daha sonra köylülerce betonla doldurulmuş.

Sekiz asırlık koca bir tarihe şahitlik etmiş ve ayakta kalabilmeyi başarabilmiş cami, şu an maalesef sahipsizmiş gibi bir görüntü veriyor. Camide şu an kadrolu bir din görevlisi yok. Şeyh Habil ve Yayıclar köylerindeki camilerdeki din görevlileri gelerek camide Cuma ve bayram namazlarını kıldırıyorlar. Caminin temizliği ve bakımı köylüler tarafından yapılmaya çalışılıyor. Caminin çatısındaki kiremitler akıttığı için birkaç yıl önce kiremitler tama-

men değiştirilmiş. Kültür ve Turizm Bakanlığı envanterine kayıtlı olmadığı söylenen cami için, köy muhtarı ve köylülerin müracaatlarda bulundukları fakat olumlu bir sonuç alınmadığı söyleniyor. Caminin bir an evvel profesyonel bir el tarafından bakıma alınması elzem.

Caminin şu an son cemaat yeri olan kısmının güney duvarında yani orijinal giriş kapısının bulunduğu duvarda ve kapının üst ve yanlarında Osmanlıca olarak yazılmış bazı yazılar bulunmakta. Bu yazıların altlarına hicrî olarak bazı tarihler atılmış; fakat yazıların büyük bir çoğunluğu çeşitli kazıntı ve silintiler sebebiyle okunamıyor. Yazılı tarihlerden 1115, 1228, 1240 ve 1267 tarihleri okunuyor. Bu tarihler miladi olarak 1619, 1812, 1824 ve 1851 tarihlerine tekabül ediyor. Bu yazıların caminin tadilat tarihleri olduğu tahmin ediliyor. Duvarda büyük şekilde yazılmış bir şiir beyti izlenimi veren bir yazıyla yazımızı bitirelim.

Bir koyun kuzulasa, anası erkek, kuzusu dişi;

Süleymanlık edemez, bunu bilmeyen kişi.

Not: Yazımızda M. Kemal Şahin tarafından kaleme alınan "Samsun - Çarşamba / Yayıclar Köyü Şeyh Habil Camii" adlı makaleden istifade edilmiştir. (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:4 Sayı:2, 2004)

HAVZA FİRUBZBEY MEDRESEİ

Yrd. Doç. Dr. Seyfullah GÜL

Yaşayan miras olarak da adlandırılan somut olmayan kültürel miras, topluluklar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılan uygulamaları, temsilleri, ifadeleri, bilgiyi ve becerileri içermektedir.

Bir toplumun tarihsel süreç için de ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütünü olan kültür, o toplumun kimliğini oluşturur ve onu diğer toplumlardan ayırır. Miras ise bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı geçmişten kalan ve günümüzde kullanılan somut veya soyut elamanların bütünüdür. Mirası somut ve somut olmayan kültürel miras olarak iki şekilde ele alabiliriz. Yaşayan miras olarak da adlandırılan somut olmayan kültürel miras, topluluklar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılan uygulamaları, temsilleri, ifadeleri, bilgiyi ve becerileri içermektedir. Maddi kültüre göre daha

uzun ömürlü, daha özgün, orijinal, moda olma özelliği önemli olmayan, maddi olmaması nedeniyle dokunulmaz ve görülmez (ürüne dönüşürse somutlaşır) özelliklere sahip kültür unsurlarıdır. Sözlü gelenekler ve anlatımlar, bölgeye özgü adlar, sözlü tarih, halk şiiri (ninni, mani), türkü, ağıt, ilahi, tekerleme, bilmece, hayır dua, kargış (beddua), gösteri sanatları ve gösterimleri, yerel bilgi ve becerilerle üretilen yemekler, el sanatları geleneği, giyim-kuşam, süslenme vb. maddi olmayan kültürel miras ürünleridir. Somut kültürel miras ise birtakım bulun-tularıyla geçmiş öğrenmemizi sağlayan, dokunulabilen ve görülebilen, çok çeşitli unsurları olan,

sürekli değişime uğrayan, yer altında veya yer üstünde rastlanan, geçmişten günümüze kadar gelmiş, taşınabilir veya taşınamayan, yüksek hareketliliğe sahip, dinamik, uyarlama, taklit, çalıntı vb. yollarla sürekli kendini yenileyen ve moda olma durumu olan, mekâna bağlı unsurları ile insanların bunların bulunduğu mekâna gelmek zorunda olduğu kültürel anlatım yollarından biridir. Somut kültürel miras ürünleri arasında; yerleşmeler, sit alanları (arkeolojik sit, tarihsel sit, şehirsal sit), mimari yapılar (anıtsal tek yapılar, tarihi konutlar, kaleler, dini yapılar, tarihi yollar, savaş alanları, kutsal yerler,) müzeler, mezar taşları, silahlar, oyuncaklar, giysiler, mobilyalar, müzik aletleri, mutfak aletleri, tarımsal araç ve gereçler ile tematik parklar sayılabilir.

Somit miras unsurlarından biri de medreseler, sahip oldukları tarihi arşivleri, mimari özellikleri, yetiştirdiği önemli şahsiyetler ve toplum kültürüne yaptıkları katkıyla turizm için önemli çekiciliklerdendir. Bu eserler, incelen-

diğinde taşların yontulmasından, plan ve işçiliğe kadar sanat açısından önemli değerler oldukları görülmektedir. Ülkemizde bulunan Gök Medrese, Karatay Medresesi, Çifte Minareli Medrese gibi birçok medresenin turistlerce en çok ziyaret edilen yerler arasında oldukları dikkati çekmektedir.

Örgün eğitim kurumları olan medreselerin Türk eğitim tarihinde önemli yerinin olduğu bilinmektedir. Anadolu'nun fethiyle birlikte Anadolu'ya gelen medreseler, Anadolu Selçuklu Devleti ile Osmanlı Devleti'nin önemli eğitim kurumlarından biri olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Karahanlılar tarafından kurulmakla birlikte Selçuklular tarafından sistemli ve kalıcı eğitim kurumları hâline getirilen medreseler, günümüzün üniversite kampüslerine benzeyen yerleşkelere sahipti. Kullanılan eğitim yöntemleri ile zamanının önemli bilim merkezleri olan medreselerden mezun olanlara verilen icazetname isimli belgeler ise bugünkü diplomanın ilk örnek-

lerindendir. Medreselerin diğer bir özelliği ise günümüz okullarında olduğu gibi devamlı statüde müderris (öğretmen, öğretim elemanı, hoca) istihdam edilmiş ve bunlar arasında kademeli yükselme sistemi uygulanmış olmasıdır. Medreseler, devletin ihtiyacı olan üst düzey memurları yetiştirmeleri yanında yoksul ve yetenekli öğrencilerin de masrafları karşılanarak eğitim öğretimlerinin devamı sağlamıştır.

Havza ilçesinin tarihinde, kültürel hayatın canlılığının en önemli göstergelerinden biri de medreseleridir. Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün arşivlerinde Havza'da bugün Ancere Termal Otel'in bulunduğu yerde 'Firuzbey Medresesi' adında bir medresenin olduğu tespit edilmiştir¹. Abdi Zade Hüseyin Hüsamettin Efendi Amasya Tarihi² adlı eserinde; Miladi 1495 tarihinde Amasya'da 'Kızlar Ağası' namıyla meşhur Firuz Ağa'nın Havza kasabasının

¹ Vakıflar Samsun Bölge Müdürlüğü Arşivi

² Abdi Zade Hüseyin Hüsamettin Efendi (2007), Amasya Tarihi (Çeviren: Mesut Aydın; Güler AYDIN), Cilt:1, S. 215, Amasya: Amasya Belediyesi Yayınları,

ortasında dağ tarafında kargir, gayet metin medrese-i aliye bina ve evkafını tanzim ederek şehrin hizmetine sunduğu ve bu medresenin mühim hizmetlerde bulunduğunu belirtmektedir. Daha sonra bu medresenin taş duvarları üzerine 1903 tarihinde Abdülhamit Han zamanında bir hükümet konağı yaptırılmıştır. Medresenin kuzeyinde bulunan kapısı üstünde Osmanlıca olarak şu kitabe yer alır;

"Bu daire asr-ı Cenabıl Abdulhamit Han-ı Senide Vezir, Reşid Akif Paşa Hazretlerinin Sivas Valiliği esnasında kaymakam Nail Bey'in marifeti ile yapılmıştır, Sene 1320 (1903/4 M.)."

Uzun süre hükümet konağı olarak hizmet veren bina, Atatürk'ün Havza'da konakladığı 25 Mayıs - 13 Haziran 1919 tarihleri arasında Mustafa Kemal

Paşa'nın 9. Ordu Müfettişliği sırasında ordu karargâhı olarak kullandığı ve şimdilerde Atatürk Müzezi olan Mesudiye Otel'i'nin birkaç metre yakınındaydı. Uzun yıllar üst katı hükümet konağı alt katı ise ceza evi olarak kullanılan konak, yeni yapılan Hükümet Konağı'nın kullanılmaya başlanmasıyla atıl duruma düşmüş ve 1985 yılında çıkan birkaç yangında ahşap kısmı yanmıştır. Eser kuzey güney uzanmakta ve dış duvarları 3-4 m. yükseklikte taş duvardan oluşmaktaydı. Eserin duvarları moloz taş örgülü olup köşelerde düzgün kesme taş kullanılmıştır. Kemer ve kubbe-ler ise tuğladır. Taç silmelerin çevrelediği sade taş kapı kuzey cepheden dışa taşkın, derin olmayan bir eyvan ortasıdır. Küçük taşlardan yapılmış söve basık bir kemere sahiptir. Kitabe bu kemerin üstünde yer

alır. Ancak eser yıkıldıktan sonra bu kitabenin şimdi nerede olduğu ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

Peki Havza'nın eğitim tarihine ışık tutabilecek belki de tek eser olan bu kültürel mirasın korunması ya da gelecek nesillere aktarılması konusunda neden bu kadar ihmalkar davranılmıştır. Unutulmamalıdır ki somut ya da somut olmayan kültürel miras unsurları toplumun millet olma bilincini, bir arada yaşama isteğini sağlayan değerlerdir. Kültürel mirasına sahip çıkmayan, geçmişini, kültürünü gelecek nesillere aktaramayan milletler, başka milletlerin kültürlerinin etkisine girerek, kültürlerini kaybeder ve kültürleri yok olurlar. Kültürlerini kaybeden toplumlar ise özgürlüklerini ve bağımsızlıklarını da kaybederler.

VATAN **Dış Ticaret A.Ş**

İhracatta Güvenin Adresi

Adres: Çobançeşme Mah. Eren Sok. 2/4 Bahçelievler / İSTANBUL

Tel: +90 (212) 652 11 70 Fax: +90 (212) 652 11 80

Web: www.vatandisticaret.com E-mail: vtn.istanbul@gmail.com

Saathane Meydanı Kazı Çalışma Alanı NEDEN KAPATILIYOR?

Akasyam Haber

*Samsun Saathane
Meydanında
başlatılan
arkeolojik kazı
çalışmalarının bir
kısmı kapatılıyor.*

Samsun Büyükşehir Belediyesi ve Turizm il müdürlüğü denetiminde başlatılan arkeolojik kazı çalışmaları uzun bir süredir bekletilmiş ve Saathane Meydanı esnafını zor duruma bırakılmıştı. İki hafta önce başlatılan Saathane Meydanı kaldırım ve yol düzenleme çalışmalarının ardından bugün esnafın şaşkın bakışları altında kamyonlarla üzeri kapatıldı.

ESNAF MAHKEMEYE VERDİ

İlkadım İlçesi Kazım Paşa Caddesi üzerinde bulunan Saathane Meydanı'nda Samsun Büyükşehir Belediyesi ve Samsun Müze Müdürlüğü'nün arkeolojik kazı çalışmaları yaklaşık 1.5 yıl önce bölge esnafının açmış olduğu mahkemeler yüzünden durdurulmuştu.

BİZİ ZOR DURUMDA BIRAKTILAR

Saathane esnafı kazı çalışmalarının sonucunda bölge esnafı ve halk müze olmasını beklerken bir anda üzerinin toprakla geri kapatılması oradaki kişilerce tepki topladı. Esnaf, " Madem geri kapatılacaktı neden burasını kazıp kaç yıldır müşterimizin ve halkın önü kesildi, yağmur da karda güneşte burasının tozunu çamurunu bize yaşattılar" şeklinde tepki gösterdi.

Samsun Büyükşehir Belediyesi'nden herhangi bir açıklama gelmezken, Samsun Müze Müdür Vekili Uğur Terzioğlu'ndan alınan bilgilere göre, sadece bir kısım arkeoloji çalışmalarının üzeri camlanarak sergiye açılacağını bu bölgenin yeniden büyükşehir belediyesi yetkisinde kapatılma kararı alındığını ifade etti.

BAFRA TÜTÜN MÜZESİ'NDE TÜTÜNLER BOY VERDİ

Oktay ZERRİN

Daha önce yapmış olduğumuz Bafra Tütün Müzesi (TÜTMÜ) de bahçeye sembolik ve tanıtım amaçlı dikilen tütünlerin aradan belli bir zaman geçince boy attığı görüldü.

Tütün diken, toplayan ve yetiştiren kadınlarımızı sembolize eden Bafra Tütün Merkezi bahçesinde tütünlerin kısa zamanda boy vermesi; bizleri bir zamanlar dünyaca ünlü Bafra Tütünü ve tütüncülüğü günlerine götürdü. Ayrıca yine Bafra Tütünü' nü sembolize eden bir sergide tütünler TÜTMÜ Bahçesi' nde halkın istifadesine sunuldu

Yıllar öncesi tütüne uygulanan kota nedeniyle Bafralı tütün yetiştiricilerini tütüne küstüren bu olaydan sonra şimdi o eski güzel ve parlak günlere

olan özlemi giderebilmek için önce Bafra'da Samsun b. Şehir Belediyesi, Bafra Tütün Müzesi faaliyete geçirildi.

Tütün Müzesi' nin bahçesindeki bankta oturan Bafralı vatandaşlarla tütün üretimi ve Bafra mahalelerinde (köylerinde) ki tütünün son durumu hakkında bazı görüşlerine başvurduk.

Vatandaşlar hem Bafra Tütünü' nün geçmişteki tarihi ve ekonomik konumuna hem de Bafra Tütün Müzesi konusunda açıklama ve görüşlerini bildirdiler.

Gelecek Nesillere Bırakacak Bir **SAMSUN KALMAYACAK!**

Mustafa Behçet HOROZOĞLU

*Samsun Büyük Şehir
Belediyesinin yaptırdığı Eski
Samsun Evlerinin hemen
yan tarafında bulunan
gerçek tarihi binanın durumu
içler acısı. (Samsun Valiliği
Sitesinde Geleneksel Samsun
mimarisi örnekleri arasında
yer alan) Her an yıkılmaya
hazır bir vaziyette ki içinde
yaşayan insanlar var.*

Geçenlerde 100. Yıl Bulvarı üzerinde Eski samsun evinin iki örneğinin yeniden inşa edildiğini gördük. Aslına uygun olarak (!) yapılan evler oldukça güzel görünüyordu.

Samsun tarihini ve kültürünü canlı tutmak açısından oldukça güzel bir olay. Fakat gelgelim ortada çok garip bir durum var.

Samsun Büyük Şehir Belediyesi'nin yaptırdığı Eski Samsun Evlerinin hemen yan tarafında bulunan gerçek tarihi binanın durumu içler acısı. (Samsun Valiliği Sitesinde Geleneksel Samsun mimarisi örnekleri arasında yer alan) Her an yıkılmaya hazır bir vaziyette ki içinde

yaşayan insanlar var. Ortada trajikomik bir durum var. Tarihi eser tescilli olmasa da tarihi mimari özellikler taşıyan bir binanın göz göre göre harap olmasına göz yummak doğru bir şey değil. Kaldı ki bunun başka şehirlerde örnekleri var. Gaziantep, Ankara bunların başında geliyor. Sokak sağıklaştırma projeleriyle tescilli veya tescilsiz diye ayırmadan hepsini birden restore ediyorlar.

Şu anda Samsun'un muhtelif semtlerinde bakıma muhtaç restorasyon bekleyen tarihi mekanlar var. Samsun Valiliğinin yayınlamış olduğu kültür envanterinde yer alan mekanların büyük bir çoğunluğu harabe vaziyette.

Envanterde yer alan ve korunması gereken binaların da birçoğunun kendi kaderlerine terk edildiği ve restore edilmiş olan binaların da tamamen aslına uygun olarak yapılmadığı görülüyor.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat varlıklarının Korunması için çıkarılmış olan kanunun konuyla ilgili maddeleri:

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3 ve dördüncü maddelerinde belirtilmiştir.

(3) "Sit"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.

(4) "Koruma"; ve "Korunma"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.

Madde 6 - Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

- a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19 uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,
- c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,
- d) Milli tarihimizdeki önlemleri sebe-

biyle zaman kavramı ve tescil sözü konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler.

Restorasyon bekleyen o kadar çok eser var ki,

Sultan Abdülhamid'in mirası Hamidiye Hastanesi, Eski Mit Binasının bahçesinde kalan çeşme, Selahiye Mahallesi'nde Mahmut Sarı evi bunlardan sadece birkaçı.

Hali hazırda korunmaya ve yenilenmeye muhtaç eski eserler dururken onların yerine yenisini yaparken eski eserleri ihmal etmemek gerekir. Gelin zaman varken bu eserleri koruyalım. Yoksa Gelecek nesillere bırakacak bir Samsun kalmayacak!

TÜRK MÛSİKÎSİNİN SAMSUNLU DUAYENİ "Cavit ERSOY" Mûsikî'ye Samsun'dan Doğan Güneş

Öğr. Gör. Dr. Yıldırım AKTAŞ

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Sanat Müziği Bölümü

*Lise öğrencisi
olduğu yıllarda
Rahmetli Mustafa
Besen'den Ud
dersleri olarak Türk
Müziği eğitimine
başlamış olup
musikî de başka
direkt yararlandığı
hocası olmamıştır.*

15 Mart 1943 tarihinde Samsun'da doğdu. Bugün ikisi de hayatta olmayan Ayşe hanım ile Salih bey'in dördüncü çocuğudur. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunudur. Yeter ERSOY ile evli olup, Çiğdem, Ayşe, Arzu ve Murat isimli 4 evladı vardır.

Samsun 19 Mayıs İlkokulu'nda öğrenimine başlamıştır. Mithat Paşa Ortaokulu ve Samsun 19 Mayıs lise'sini bitirdi. Lise öğrencisi olduğu yıllarda Rahmetli Mustafa Besen'den Ud dersleri olarak Türk Müziği eğitimine başlamış olup musikî de başka direkt yararlandığı hocası olmamıştır. 1963-1990 yılları arasında Mâli

Müşavirlik yapmış olan Cavit Ersoy, 1969-1979 yılları arasında Samsun Musiki Cemiyetinde ve Ondokuzmayıs Üniversitesi'nde Öğretim Görevlisi ve şeflik, 1979-1990 yılları arasında da Samsun Belediye Konservatuvarında Bölüm ve icra heyeti şefliği yapmıştır. 1990 yılından 2008 yılına kadar da Kültür ve Turizm Bakanlığı Samsun Devlet Klasik Türk Müziği Korosunda koro müdürü- şef yardımcısı ve şef olarak görev yapmıştır. İlk bestesi 1974 yılında yaptığı "Önce Koş Birkaç Adım ve Sonra Durup da Gel" mısralarıyla başlayan sözleri Taner Çağlayan'a ait olan Hicâz şarkıdır

2008 yılında yaş haddinden emekli olan sanatçı, halen Samsun Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarı TSM bölüm Başkanı ve koro şefi olarak görev yapmaktadır. MESAM (Türkiye Mûsikî Eseri Sahipleri Meslek Birliği) Üyesidir.

2 Kâr-ı Nâtık, 1 Ayin-i Şerif olmak üzere çeşitli formlarda bugüne kadar 250'ye Yakıneser besteleyen Cavit Ersoy'un TRT Repertuarında 107 eseri bulunmaktadır. Eserleri bir çok yarışmada finale kalmış ve ödül almış olan sanatçının Van Şarkı Yarışması'nda 1 şarkısı 1. olmuş, 3. Altın Elma Yarışmasında bir bestesi 3. olmuş ve Kültür Bakanlığı yarışmalarında 4 defa çeşitli ödüller almıştır.

22. Mayıs 2015 günü 2015 KADIKÖY BESTE YARIŞMASI'NDA 1.lik ödülü almıştır.

Kadıköy Beste Yarışması 2016'da 1 Şarkısı Mansiyon almış ve yine

2016 TEKİRDAĞ ALTIN KİRAZ BESTE YARIŞMASI'nda 1 şarkısı 2. Olmuş ve 1 şarkısı da Jüri Özel ödülü ile ödüllendirilmiştir.

"2016 AMASYA ALTIN ELMA BESTE YARIŞMASI"nda MANSİYON Almıştır

CAVİT ERSOY ÖDÜLLÜ ESERLERİ

1. HER ZAMAN PEŞİNİZDEN KOŞARAK YÜRÜRÜZ-Nihavend Çocuk Şarkısı

Söz: Hasan KARAKUŞ-DEVLET BAKANLIĞI TSM ÇOCUK ŞARKILARI YARIŞMASI -1989 (MANSİYON)

2. GÖZLERİNDE UYKU TÜLÜ (NİNNİ)-Hicâz Çocuk Şarkısı

Söz: Sadettin KAPLAN-TRT TSM ÇOCUK ŞARKILARI YARIŞMASI 1990-(MANSİYON)

3. BİLDİN DUYGUMU BENİM (ÖĞRETMENİM)-Hüseynî Çocuk Şarkısı

Söz: Hasan KARAKUŞ- DEVLET BAKANLIĞI TSM ÇOCUK ŞARKILARI YARIŞMASI-1991(MANSİYON)

4. SENELERDİR YOLLARINA KAÇ SEFER BAKA BAKA-M.Kürdî Fantezî

Söz: Kani SOYLU-BURSA B.ŞEHİR BELEDİYESİ ERDİNÇ ÇELİKKOL ŞARKI YARIŞMASI-(MANSİYON)

5. DELİ GÖNLÜM BİLSEN NASIL YARAMAZ-M.Kürdî Fantezi

Söz: Kani SOYLU-TRT ALATURKA ŞARKI YARIŞMASI 2004

(FİNALİSTİ)

6. SAF DUYGULARIM BELKİ HAYAL BELKİ DE DÜŞTÜ-Rahat'ül Ervah Y.Semai

Söz: Taner ÇAĞLAYAN-KÜLTÜR BAKANLIĞI ŞARKI YARIŞMASI 2005

(3.LÜK ÖDÜLÜ)

7. SEN BENİM GÖNLÜMDE PARLAYAN TEK YILDIZIM-Şevk u Tarab Şarkı

Söz: Engin ÇIR- KÜLTÜR BAKANLIĞI ŞARKI YARIŞMASI

(4.LÜK ÖDÜLÜ)

8. YİNE SİNEMDEN UÇURDUM O MELEK YÜZLÜ KUŞU-Sabâ Zemzeme Şarkı

Söz: M.Turan YARAR- KÜLTÜR BAKANLIĞI ŞARKI YARIŞMASI

(4.LÜK ÖDÜLÜ)

9. DORUKLARDAN İNMIYORSUN- Muhayyer Sünbüle şarkı

İsmet TAHTACIOĞLU- KÜLTÜR BAKANLIĞI ŞARKI YARIŞMASI

(5.LÜK ÖDÜLÜ)

10. AŞKIN BANA LAZIM BUNU BİLDİM BUNA ERDİM-Uzzal Şarkı

Söz: İsmet TAHTACIOĞLU-KONYA MEVLANA ESERLERİ ŞARKI YARIŞMASI 2004 (MANSİYON)

11. SEVGİLİM NERDESİN HABER YOK SENDEN-Kürdî Fantezî

Söz: Şahin ÇANGAL- AMASYA ALTIN ELMA ŞARKI YARIŞMASI 2007

(3.LÜK ÖDÜLÜ)

12. DELİ GÖNLÜM NİYE BİLMEM
YANILIP SEVDİ SENİ-Segâh Şarkı

Söz: Sevinç ATAN- AMASYA ALTIN
ELMA ŞARKI YARIŞMASI 2008
(MANSİYON)

13. SENSİN DELİ GÖNLÜMDE ESEN
FIRTINA EY MAH-Kürdîlihiczakâr Şarkı

Söz: Güler TURAN- AMASYA ALTIN
ELMA ŞARKI YARIŞMASI 2008
(MANSİYON)

14. ŞAFAK SÖKTÜ DOĞDU GÜNEŞ-
Muhayyer Fantezi

Söz: İsmet TAHTACIOĞLU- ÜSKÜDAR
ŞARKI YARIŞMASI 2008 (MANSİYON)

15. SENSİZ BİR MEVSİME YOLCUYUM
ŞİMDİ-Hicaz Şarkı

Söz : Sevinç ATAN- YOZGAT SÜRMELİ
ŞARKI YARIŞMASI 2009
(MANSİYON)

16. SEN BÖYLE VEDÂSIZ GİTMEZDİN
HANİ(ANNEM)-Sabâ Şarkı

Söz : Sevinç ATAN- AMASYA ALTIN
ELMA ŞARKI YARIŞMASI 2010
(MANSİYON)

17. YEŞERİNCE KALPTE BAHAR
DALLARI-Muhayyer Fantezî

Söz : Sevinç ATAN-MANİSA ALTIN LÂLE
ŞARKI YARIŞMASI 2012
(MANSİYON)

18. ÇOK SEVGİLİLER GEÇTİ BU SEVDÂ
İLİ VAN'DAN-Kürdîlihiczakâr Şarkı

Söz : İsmet TAHTACIOĞLU-VAN
ŞARKILARI BESTE YARIŞMASI 2012
(MANSİYON)

19. ERKEN DOĞACAK HER GÜNEŞİN
SIRRINI SAKLAR-Hicazkâr Şarkı

Söz : Sevinç ATAN- VAN ŞARKILARI
BESTE YARIŞMASI 2012
(1.LİK ÖDÜLÜ)

20. KALBE GİRDİK AŞKI GÖRDÜK-
Karcıgar Şarkı

Söz : İsmet TAHTACIOĞLU- MANİSA
ALTIN LÂLE ŞARKI YARIŞMASI-2013
(MANSİYON)

21. SENLE KABUL OLDU DUÂM-Mahûr
Şarkı

Söz: Dr. Hüseyin BALKANCI-KADIKÖY
TÜRK MÜZ. BESTE YARIŞMASI 2013
(MANSİYON)

22. YAR SENİ GÖRDÜĞÜM O GÜNDEN
BERİ-Hüzzam Şarkı

Söz: Hanife UZUN- KADIKÖY TÜRK
MÜZİĞİ BESTE YARIŞMASI
(MANSİYON)

23. SEN GÜL Kİ GÖNÜL BAHÇEME HEP
KAHKAHA DOLSUN-Kürdîlihiczakâr
Şarkı

Söz: Sevinç ATAN - AMASYA ALTIN
ELMA ŞARKI YARIŞMASI 2014

24. BİR ORMAN YANGINI BAŞLAR
İÇİMDE-Nihavent Fantezî

Söz : Sevinç ATAN - KADIKÖY TÜRK
MÜZİĞİ BESTE YARIŞMASI 2015
(1.LİK ÖDÜLÜ)

25. DÜNYAYA YENİDEN
GELEBİLSEYDİK-Beyâtîarabân Şarkı

Söz : Hanife UZUN - KADIKÖY TÜRK
MÜZİĞİ BESTE YARIŞMASI-2016
(MANSİYON ÖDÜLÜ)

26. GÖNLÜMDE HER SABAHYENİ
UMUTLAR-Nihâvent Fantezî

Söz : Sevinç ATAN – TEKİRDAĞ 1.ALTIN
KIRAZ BESTE YARIŞMASI-2016
(2.LİK ÖDÜLÜ)

27. DUYGULARIN GONCASIDIR DEYİP
DE (SEVGİYE ÇAĞRI)-Hüseyin Fantezî

Söz : Dr.Hüseyin BALKANCI- TEKİRDAĞ
1.ALTIN KIRAZ BESTE YARIŞMASI
(JÜRİ ÖZEL ÖDÜLÜ)

28. BİR GÖZLERİ CEYLAN GÜLEREK
KALBİMİ YAKTI-Sultânîyegâh Şarkı

Söz: Sevinç ATAN -AMASYA ALTIN
ELMA 2016-(MANSİYON)

KASET VE CD YAPILAN ESERLERİ:

1. BU GÜN DE BİR HABER GELMEDİ
SENDEN-Hicaz Şarkı

Söz: Hasan KARAKUŞ-SAMİME SANAY
(SARSAM DİYORUM ALBÜMÜ)

2. HANİ GEÇEN AKŞAM BENİ
SORMUŞTUN-Nihavent Şarkı

Söz: Uğur GÜR – AYŞE MİNE ALBÜMÜ

3. NE KARANLIKLAR İÇİNDEN BİR
IŞIK YÜKSELİYOR-Uzzal Şarkı

Söz : Taner ÇAĞLAYAN-TRT MÜZİK
DEMETİ -1 ALBÜMÜ

4. VARSIN KARLAR YAĞSIN
ŞAKAKLARIMA-Hüzzam Şarkı

Söz: İsmet TAHTACIOĞLU-TRT MÜZİK
DEMETİ -2.ALBÜMÜ

5. ÖZLER DE ARARSAN
BULAMAZSIN BENİ ARTIK-Karcıgar
Şarkı

Söz: Halil SOYUER- TRT MÜZİK
DEMETİ -3 ALBÜMÜ

KAYNAKÇA

ERSOY, C., Kendisinden Alınan Bilgiler,
Açık Görüşme 07.10.2016

TAŞAN, T., "Türk Müziğinde Samsunlu
Sanatçılar" Samsun Özel İdaresi
Yayınları, 1.Cilt, Syf.213., 1.Baskı, İstanbul,
Ekim 2007.

[http://www.ankaramuzikokulu.com/
cavit-ersoy/07.10.2016](http://www.ankaramuzikokulu.com/cavit-ersoy/07.10.2016)

3 YILLIK İCRAATLARIMIZIN RAPORUDUR

Saygıdeğer Atakumlular; her gün biraz daha ileriye, biraz daha gelişime, biraz daha hayallerimizdeki şehir Atakum'a ulaşmak için çalışmalarımıza ara vermeden devam ediyoruz.

78 TOPLAM PROJE HAYAT BULMUŞTUR

13 PROJEMİZ PLANLANMA AŞAMASINDADIR

Atakum'u ve Atakum halkını hak ettiği hizmet ve kent anlayışıyla buluşturmak için hazırladığımız projeler, hizmetler ve yatırımlara gece gündüz demeden güveninize layık olmaya çalışıyoruz. Karadeniz bölgesinin göç alan tek yerleşim merkezi olan ilçemizi, müthiş potansiyeli ile sadece bölgenin değil, ülkemizin de parlayan yıldızı haline getirme yönünde hızla ilerliyoruz.

Hedefimiz, Atakum'u her alanda örnek bir yerleşim merkezi haline getirmektir. Atakum denizi, sahili, üniversitesi, doğası, doğal yaşam alanlarıyla başlı başına bir değerdir. Bizlere bahsedilen bu değeri, gerekli hizmet ve projeleri üreterek hak ettiği yere getirmek ise en büyük görevimizdir.

*Sevgili Atakumlu Hemşerilerimizin
Bilgilerine Arz Ederim*

444 40 55

/samsunatakumbelediyesi

/atakumbelediye

www.atakum.bel.tr

İSHAK TAŞÇI
Atakum Belediye Başkanı

"Hayalimizdeki Şehir Atakum İçin"

CUMHURİYET'E YOL ALAN GEMİ: BANDIRMA VAPURU ve GENÇLİK ŞEHİRİ

Tahsin ÇAYIROĞLU

Gazi Mustafa Kemal Paşa komutasındaki Türk Ordusu, aziz milletiyle birlikte çok büyük bedeller ödeyerek, nihayetinde 26 Ağustos 1922'de taarruza geçmiş ve 30 Ağustos'ta Dumlupınar'da yapılan meydan muharebesinde düşmanı bozguna uğratmıştır.

Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve İstiklâl Savaşı derken memleket 26 Eylül 1911 ilâ 11 Ekim 1922 tarihleri arasında savaşın içinde olmuş ve yıkımın da eşiğine gelmiştir. İşte böyle bir ahvâl içinde Gazi Mustafa Kemal Paşa komutasındaki Türk Ordusu, aziz milletiyle birlikte çok büyük bedeller ödeyerek, nihayetinde 26 Ağustos 1922'de taarruza geçmiş ve 30 Ağustos'ta Dumlupınar'da yapılan meydan muharebesinde düşmanı bozguna uğratmıştır. 9 Eylül'de de düşman İzmir'den denize dökmüştür. Yunan askerlerinin yurt-

tan atılmasının ardından Ordu, Çanakkale'ye yönelmiş, ancak Birleşik Krallık (İngiltere) ile yaşanan çatışmalar yoğunlaşmadan Mudanya Görüşmeleri başlamıştır. Sonunda mütareke imzalanarak, fiili savaş durumu sona ermiştir.

Görüldüğü üzere 30 Ağustos Zaferi ile Misak-ı Milli'nin güvenliği büyük ölçüde sağlanmış ve mütarekenin şartları da oluşmuştur. Böylece istiklâlini her şeyin üstünde tutan aziz Türk Milleti son vatan toprağını da düşmana çiğnetmemiştir.

Hiç kuşkusuz 30 Ağustos'a

ve Cumhuriyet'e giden yolun Samsun'dan geçtiği herkesin malûmudur. Ordusu dağıtılmış, vatanı işgale uğramış, devlet otoritesinin çöktüğü bir ortamda Çanakkale Zaferi'nin başkahramanı Mustafa Kemal Paşa 9. Ordu Müfettişi olarak Samsun'a çıkmak suretiyle vatan müdafasını başlatmıştır. Milli Mücadele'nin temelini atıldığı bu kutsal görevde Bandırma Vapuru'nun önemi de hiç kuşkusuz yadsınamaz.

Bandırma Vapuru, 19 Mayıs 1919 Pazartesi günü, saat 08.15 sularında Tütün (Reji) İskelesi açıklarına demir atarak Mustafa Kemal Paşa ve maiyeti Samsun'a ayak basmıştır. Bu olay, Milli Mücadele'nin de resmi olarak başlangıcı sayılır. Onun içindir ki, Mustafa Kemal'in Milli Mücadele adımını attığı bu ilçeye de İlkadım denilmiştir. İşte bu merkez ilçe, Milli Mücadele'nin ilk adımı anısına, şanına yakışır şekilde, güzel

bir isimle ödüllendirilmiştir.

Bandırma Vapuru, Kymi adıyla 1878'de İngiltere'nin Glasgow kentinde inşa edilmiştir. Gemiye Dussey and Robinson Şirketi beş yıl işlettikten sonra 1883'te Yunanistan'daki H. Psicha Preus firmasına satmış ve kaydı da Pire Limanı'na alınmıştır. Gemi 1891'de kaza geçirdikten sonra İstanbul Rama Derasimo firmasınca satın alınmış ve kaydı da İstanbul Limanı'na taşınmıştır. 1894'te Türk Hükümeti'ne naklolan geminin ismi 'Bandırma' olarak değiştirilmiştir. Bandırma Vapuru, Marmara Denizi'nde yük ve yolcu taşımacılığında kullanılmıştır. 19 Mayıs 1919'daki kutsal vazifesinden sonra gemi yeniden eski görevine dönmüştür. Ne acı ki, 1925'te de Seyrüsefain İdaresi tarafından bir armatöre satılan Bandırma Vapuru, Haliç'te sökülerek hurdaya ayrılmıştır.

1999'da Samsun Valiliği tarafın-

Bandırma Vapuru, Kymi adıyla 1878'de İngiltere'nin Glasgow kentinde inşa edilmiştir. Gemiye Dussey and Robinson Şirketi beş yıl işlettikten sonra 1883'te Yunanistan'daki H. Psicha Preus firmasına satmış ve kaydı da Pire Limanı'na alınmıştır. Gemi 1891'de kaza geçirdikten sonra İstanbul Rama Derasimo firmasınca satın alınmış ve kaydı da İstanbul Limanı'na taşınmıştır.

dan alınan bir kararla aslına sadık kalınmak suretiyle Bandırma Vapuru'nun yeniden inşasına başlanmış ve 2001 yılında gemi tamamlanmıştır. 18 Mayıs 2003 tarihinde detörlenlegeminin açılışı gerçekleştirilmiştir. Bandırma Vapuru, Canik İlçesi'nde Doğu Park'taki Bandırma Vapuru ve Milli Mücadele Parkı Açık Hava Müzesi'nde ziyarete açılmıştır.

Bir milletin kaderini taşıyan geminin hurdaya satılması Türk tarihi açısından bir talihsizlik iken geminin yeniden inşası da ayrıca bir şereftir. Ancak biliyoruz ki, Bandırma Vapuru, 19 Mayıs 1919'da Tütün İskelesi açıklarına demirlemiştir. Buna rağmen geminin Doğu Park'ta bulunmasının nedeni anlaşılamamıştır. Bugün, Tütün İskelesi'nde ne olduğu belirsiz bir beton maket yerine Bandırma Vapuru'nun demirlemiş olması hem tarihi yâd ve ihya etme adına, hem de

Samsun'u güzelleştirmek adına çok önemli olduğu kanaatini taşıyorum. Bir an önce beton maketin yıkılarak, Bandırma Vapuru'nun layık olduğu yere demirlemesini Samsun adına talep ve arz ediyorum.

Türkiye'nin on altıncı büyük kenti olan Samsun; İstiklâl Şehri ya da 19 Mayıs Şehri olarak da anılmaktadır. Onun içindir ki, Tarihi Kentler üyesi olan şehri tarihine layık şekilde tanıtmak ve geliştirmek hem Samsun, hem de Türkiye açısından önemlidir. Bu konuda Samsun Valiliği'ne ve Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Samsun'u tarih kitaplarında geçtiği üzere yalnızca 19 Mayıs 1919'da Atatürk'ün Samsun'a ayak bastığı şehir olarak tanıtmamanın önüne geçmek, o yüce ruhla birlikte Samsun'u da yücelmek boynumuzun borcudur. Cumhuriyet'in temeli-

nin Samsun'da atıldığını tüm dünyaya duyurmamızdır. Bu işe de önce Bandırma Vapuru ile başlamamızdır. Bandırma Vapuru öz limanına alındıktan sonra, vakit kaybetmeden 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı'nda bütün devlet erkânı ve protokolünü Samsun'da ağırlamak ve bunu bir protokol kuralı halinde getirmek zorundayız. Hatta bunu bir adım öteye taşıyarak, 19 Mayıs Gençlik Spor Bayramı ve Olimpiyatları organize edilerek, dünyanın tüm gençlerini bu şehirde yarıştırmamızdır. 19 Mayıs Gençlik Spor Bayramı ve Olimpiyatları adıyla uluslararası camiada spor müsabakaları ve gösterileri düzenlenmelidir. Böylece Samsun, bir kez daha ilk adım daha atarak, Gençlik Şehri olarak da dünyadaki yerini almış, önemli bir kent olacaktır.

akasyam haber

Özel Haber Kaynağınız...

www.akasyamhaber.com

İlkadım
Belediyesi

TÜRK İSLAM SANATLARI MERKEZİ

HİZMETE AÇILDI

Hüsn-i Hat
Tezhip
Ebru
Kaligrafi
Ney

Selahiye Mahallesi Halim Kadı Sokak
No: 1 İlkadım / Samsun
Tel: 0362 446 10 11

ustun avize®

Chandelier & Lighting

* Moskova Merkez Camii Aydınlatma Projesi | The Moscow Cathedral Mosque Lighting Project

CE

TSE

ERC

SWAROVSKI

ASFOUR
CRYSTAL

TS EN ISO 9001 : 2015

Uluslararası Avize Projelerinde Türkiye'nin Dünya Markası

www.ustunavize.com

Fabrika | Toybelen Mah. Anadolu Bulvarı 12. Km.No:550 Tel:+90 362 465 53 50 SAMSUN / TÜRKİYE
ustun@ustunavize.com

“ilkokuldan üniversiteye”

www.martiokul.com

• egitimvadesi.com.tr